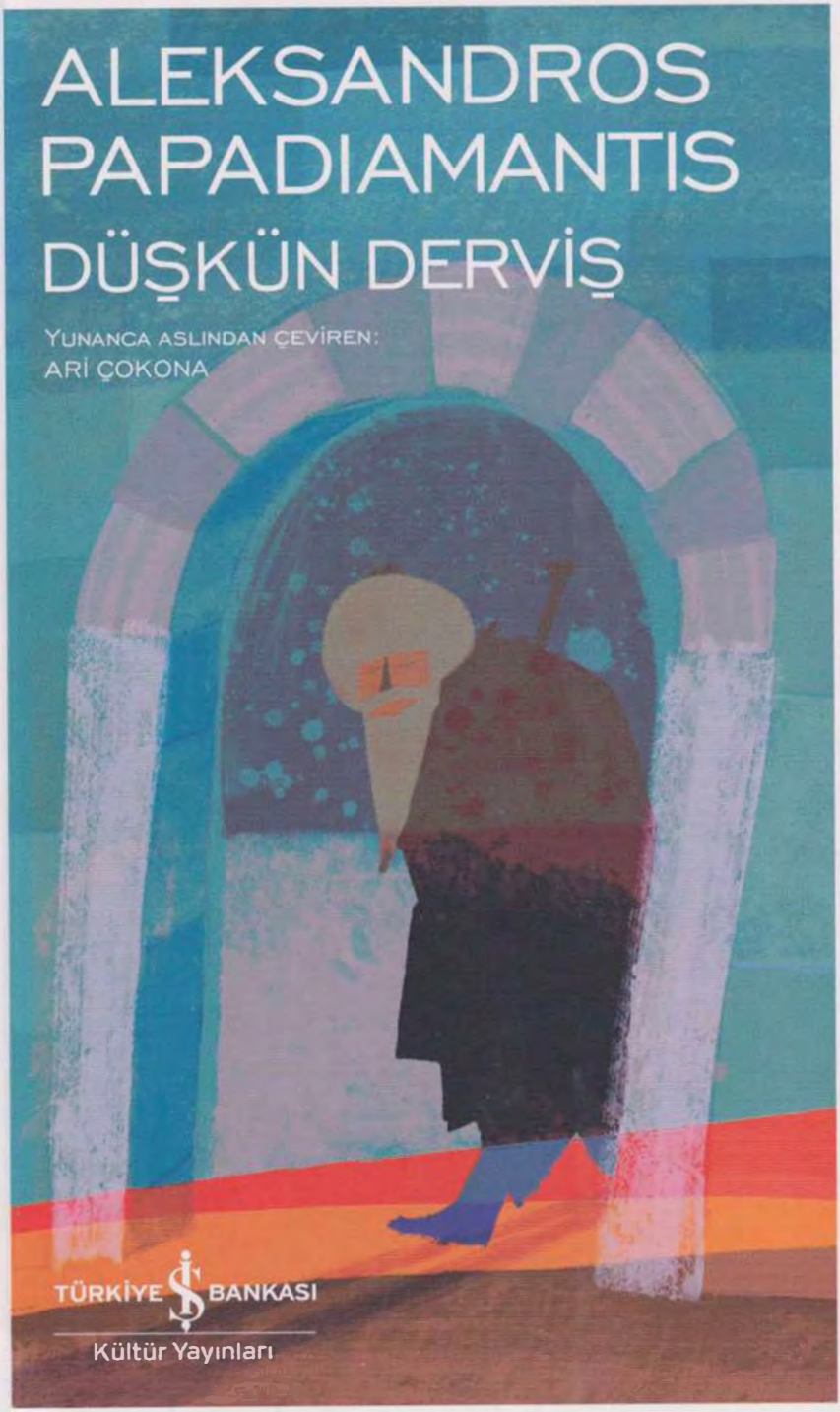
Modern Klasikler Dizisi - 188

ALEKSANDROS PAPADIAMANTIS

DÜŞKÜN DERVİŞ

Yunanca aslından çeviren:
Ari Çokona

Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları

ALEKSANDROS PAPADIAMANTIS
DÜŞKÜN DERVİŞ

ÖZGÜN ADI
O KSEPESMENOS DERVISIS

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2017
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
BARIŞ ZEREN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
SERAN DEMİRAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM ARALIK 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-827-1

BASKI: DÖRTEL MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Zafer Mah. 147. Sokak 9-13A Esenyurt İstanbul
Tel. (0212) 565 11 66 Sertifika No: 40970

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: ARİ ÇOKONA

Ari Çokona (1957): İstanbul'un Fener semtinde doğdu. İTÜ'den kimya yüksek mühendisi olarak mezun olduktan sonra bir süre boya sanayinde çalıştı. Halen özel bir lisede kimya öğretmenidir. Antik ve çağdaş Yunancadan Türkçeye edebiyat, tarih ve felsefe çevirileri yapmaktadır. Platon, Aristoteles, Euripides, Sophokles, Ksenophon ve Kritovulos'tan yaptığı pek çok çevirisi yayımlanan Ari Çokona'nın İstanbul ve Anadolu Rumlarının tarih, kültür ve edebiyatına ilişkin telif eserleri, Türkiye ve Yunanistan'da çeşitli edebiyat dergilerinde çıkmış birçok makale, şiir ve öyküsü vardır.

Modern
Klasikler
Dizisi - 188

Aleksandros Papadiamantis

Düşkün Derviş

Yunanca aslından
çeviren: Ari Çokona

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Önsöz vii

Sıla Özlemi 1
Başak Toplayıcı 27
Aşk ve Yiğitlik 39
Düşkün Derviş 59
Hisar'daki Hz. İsa Kilisesi'nde 67
Dalgalarda Düş kurmak 93

Önsöz

Aleksandros Papadiamantis'in Hayatı

Aleksandros Papadiamantis 4 Mart 1851'de Skiathos Adası'nda doğdu. Babası Adamandios Emmanuil papaz, annesi Angeliki de adanın köklü ailesi Moraitis'lerin kızıydı. Dört kız ve iki erkek kardeşi vardı. Ailesinin yoksulluğu lise eğitiminin uzamasına neden oldu. İlk iki sınıfı Halkida kentinde okuduktan sonra üçüncü sınıf için Pire'deki bir liseye kaydoldu. Din dersi öğretmeniyle sorunlar yaşadığından, eğitimine ara verip adasına geri döndü. İki yıl sonra keşiş olmak üzere bir arkadaşıyla birlikte Aynaroz'a gitti. Burada sekiz ay kaldıktan sonra manastır hayatına uyum sağlayamayacağını düşünerek Atina'ya geri döndü. Üçüncü sınıfın derslerinden sınava girerek lisenin dördüncü sınıfına kayıt oldu ve yirmi iki yaşında orta dereceyle liseden mezun oldu. Ertesi yıl Atina Üniversitesi'nin Felsefe Fakültesi'ne kaydolup Yunan edebiyatının başka büyük bir ismi olan Yeoryios Viziinos ile aynı sınıfta okudu. İki yıl derslere katıldıktan sonra ekonomik nedenlerle eğitimini tamamlayamadı.

Üniversiteyi terk etmesi ailesi için büyük bir yıkım oldu. Yaşlı babası oğlunun adaya öğretmen olarak geri dönmesini ve üçü hiç evlenmeyen kız kardeşlerini ekonomik açıdan desteklemesini bekliyordu. Papadiamantis Atina'da kalıp geçimini sağlamak için özel dersler vermeye ve kendi olanaklarıyla öğrendiği İngilizce ve Fransızcadan gazetelere

çeviriler yapmaya başladı. 1895'te babasının ölümünden sonra geniş ailesinin geçimini sağlama sorumluluğu ona kaldı.

Atina'daki hayatı zorluklar içinde geçti. Yoksul ailelerin evlerinde kiraladığı bekâr odalarında yaşıyor, yirmi yedi yıl boyunca her gün Monastiraki'deki Kahrimani tavernasında yemek yiyordu. Kâğıt alacak parası olmadığından yazılarını taverna sahibinin verdiği kullanılmış kese kâğıtlarına yazıyordu. Küçük Profitis Elissaios Kilisesi'ndeki bütün ayinlere katılıyor, kendisi de yazar olan kuzeni Aleksandros Moraitidis ile birlikte kilisede muganlik yapıyordu. Parayla arası pek iyi değildi. Asty gazetesinde çalışmaya başladığında teklif ettikleri 150 drahmi maaşı çok bulup "bana 100 drahmi yeter" demişti. Giyimine ve görünümüne özen göstermiyordu. Çamurlu ayakkabıları ve yaz kış üzerinden çıkarmadığı uzun paltosuyla saçı sakalına karışmış halde sokaklarda dolaşıyordu. Eski, yıpranmış ve kirli elbiseler giyiyor, evsizlere benziyordu. Bir bayram arifesinde, yazdığı öykünün telifini almak üzere uğradığı derginin muhasebecisi onu tanımamış, derginin yoksullara dağıttığı erzak torbalarından birini vermişti.

1892'de İstanbullu Vlasis Gavriilidis'in yayımladığı, Atina'nın en prestijli gazetesi Akropolis'te 250 drahmi maaşla çevirmenliğe ve yazarlığa başladı. Bu miktar öğretmen maaşından fazlaydı. Başka gazetelerde ve edebiyat dergilerinde yayımladığı öykülerden de telif ücretleri alıyordu. Ama Papadiamantis, bütçesini denkleştirmeyi bir türlü başaramıyordu. Maaşını alır almaz birikmiş borçlarıyla kirasını ödüyor, memlekete para gönderiyor, yarını hiç düşünmeden herkese yemek ısmarlıyor, yoksullara yardım ediyordu. Bir sonraki maaşını alana kadar da ay boyunca beş parasız kalıyordu. Katı ahlak kurallarına uygun yaşaması ve dünya nimetlerine sırt çevirmesi yüzünden ona "dünyevi keşiş" lakabı takılmıştı.

Zamanla edebiyat çevrelerinde tanındı ve gazetelerle dergilerde art arda öyküleri ve çevirileri yayımlanmaya başladı. 1891'de "Deniz Aşkları" başlığıyla öykülerinden bir derleme yayımlamaya çalıştıysa da bunu başaramadı. 1902'deki ikinci denemesi de başarısız olunca, çok istemesine karşın hayattayken telif yazılarının kitap halinde yayımlandığını göremedi. 1906'da yazar dostu Vlahoyannis onu entellektüellerin uğrak yeri olan Deksameni kahvehanesine götürdü ve o zamana kadar uzak kaldığı edebiyat dünyasıyla tanıştırdı. Yazar bu tarihten sonra kahvenin müdavimi oldu ve burada ondan kalan tek görsel görüntü olan iki fotoğrafının çekilmesine izin verdi.

Kendine bakmaması, yazıları ve çevirileriyle aşırı yorulması, şarap ve sigaraya düşkünlüğü bedenini yıpratarak sağlığını bozdu. Arkadaşlarının ısrarlarına rağmen yazarlığının yirmi beşinci yılını kutlamak için düzenlenen büyük bir etkinliğe katılmayı reddederek 1908'ün Mart ayında adasına geri döndü. Orada yazılarını yazmaya devam etti, ancak bir süre sonra romatizma yüzünden elleri tutmamaya başladı. Zatürreye yakalanarak 3 Ocak 1911'de de öykülerinde yücelttiği sevgili adasında hayata gözlerini yumdu.

Eseri

XIX. yüzyılın sonlarına doğru, Yunan ekonomisinde hızlı bir gelişme gözlenir. Siyasî istikrarın sağlanmasıyla yatırımlar artar, yeni yollar, köprüler, limanlar yapılır, fabrikalar kurulur. 1881'de imzalanan İstanbul antlaşmasıyla Tesalya Ovası ve Arta Yunanistan'a bağlanınca küçük krallığın nüfusuyla yüzölçümü artar. Ticaret ve sanayinin gelişmesi kentleşme eğilimini tetikler. Başkent Atina'nın nüfusu otuz yılda dörde katlanarak 1896'da 180.000'e ulaşır.

Düşünce dünyası da sosyal gelişmelere ayak uydurarak çağdaşlaşmaya çalışır. *Nikolaos Politis,* halkbilim alanın-

daki araştırmaları ve derlediği halk türküleriyle yakın geçmişin kültürel zenginliklerini keşfeder. Yapılan bilimsel çalışmalarla, Alman tarihçi *Fallmerayer*'in Yunan halkının Slav ve Arnavut göçleri sonucu Ortaçağ'da yok olduğunu, çağdaş Yunanlılarla antik Yunanlılar arasında hiçbir organik bağın kalmadığını savunan tezi çürütülmeye çalışılır. Çağdaş Yunan ahlak anlayışının, geleneklerinin ve düşünce yapısının antik çağlarla büyük benzerlikler taşıdığı savunulur. Özsaygısı güçlenen toplum, saygınlığını uzak "şanlı" geçmişine öykünüp onu taklit ederek değil, yeniden yüksek kültür üreterek kazanabileceğini görür.

Düzyazı bu dönemde taşra yaşamını ve halkın gelenekleriyle göreneklerini betimlemeye ağırlık verir. Bu yaklaşım halk ruhunun daha iyi anlaşılarak özgün eserler yazılmasına, yabancı edebiyatların edilgin taklitçiliğinden uzaklaşılmasına olanak tanır. Bu dönüşüme zamanın ses getiren romanı *Emile Zola*'nın Nana'sının etkisi büyük olmuştur. Saygın edebiyat dergisi *Estia*'nın 1883'te düzenlediği öykü yarışması, o zamana kadar pek tanınmayan öykü formunun ve realist akımın yaygınlaşmasına yol açar. Romantik Atina ekolü adıyla bilinen ve ağırlıklı olarak gazetelerde tefrika edilen tarihi romanlardan oluşan edebiyat geleneğinden uzaklaşılır. Bu dönemin edebiyat yapıtları, realist bir yaklaşımla geleneksel köy hayatını anlatmaya yoğunlaşır ve romanın yerini öykü alır.

Aleksandros Papadiamantis bu dönemin karakteristik yazarıdır. 1877'de "Kutsal Acılar Haftası ve Kutsal Paskalya" başlığıyla Efimeris gazetesinde bir dizi makale yayımlar. İmzasız yayımlanan bu makalelerden iki yıl sonra İstanbul'un Neologos gazetesinde A. Pd. imzasıyla tarihsel romanı *Göçmen Kadın*'ı tefrika eder. 1881'de ilk kez kullandığı Aleksandros Papadiamantis imzasıyla Sotir dergisinde Mezmurlardan çevirdiği *Yakarış* şiirini yayımlar. Bundan sonra da asıl soyadı Emmanuil yerine babasının

adından ve mesleğinden türettiği Papadiamantis soyadını kullanır. İlk öyküsü *Hristopsomo* (*İsa'nın ekmeği*) 1887'de Efimeris gazetesinde yayımlanır. Öykü, gelinini zehirlemek isterken yanlışlıkla oğlunu öldüren bir anneyle ilgili bir "Noel öyküsü"dür. Geçimini sadece kalemiyle sağlayan Papadiamantis kelimenin tam anlamıyla Yunanistan'ın ilk profesyonel yazarıdır ve o dönemde dergilerle gazetelerin dini bayramlarda, bayram konulu öykü yayımlama geleneğine hayatının sonuna kadar sadık kalır.

Papadiamantis yaşamı süresince üç roman, dört novella, yüz seksen kadar öykü ve kırk makale yayımladı.

Roman ve novellaları aşağıdaki gibidir:

Muhacir Kadın (1879) – Ulusların Tacirleri (1882) – Çingene Kızı (1884) ROMAN.

Hristos Milionis (1885) – Karantina Gardiyanı (1893) – Katil Kadın (1903) – Gülrengi Sahiller (1908) NOVELLA.

Ama onun en başarılı eserleri, şiirsel bir anlatım ve realist bir yaklaşımla memleketi Skiathos'un yoksul köylülerinin yaşamını anlattığı öyküleri oldu. Kötü niyetlileri de dâhil, yarattığı bütün karakterlere, bir babanın çocuklarına karşı duyabileceği türden sevgi ve bağışlama duygularıyla yaklaştı. Eşsiz doğa betimlemeleri ve hoşgörü dolu zarif mizahıyla çizdiği halk insanı portreleri, ustaca kurgulanmış olaylar örgüsü ve alçakgönüllülüğüne karşın keskin toplumsal eleştirisi en belirgin özelliğiydi. Yoksulluğun, hastalıkların ve doğal afetlerin doğurduğu çaresizliği ele alan öykülerinde bile iyimser bir mesaj vermeyi başardı.

Papadiamantis'in öykülerinde romantik aşklar ve heroik idealler hep acımasız gerçekliğe boyun eğmek zorunda kalır. Örneğin *Aşk ve Yiğitlik*'te (1897) Yorgi sevgilisinin başkasıyla evlendirildiğini öğrenir. Ama uzun ve karmaşık akıl yürütmelerden sonra gerçek yiğitliğin intikam almada değil, kaderine boyun eğmede yattığına karar verir. Yazar, küçük adasında yaşadığı çocukluğundan esinlendiği öykü-

lerinin çoğunda halkın yoksulluğunu, zor hayat şartlarını ve toplumun adaletsizliğini vurgular. Bunu yaparken de yöneticilerin yolsuzluklarını ve kilise yönetiminin dini duygularla bağdaşmayan uygulamalarını acımasızca yargılar. Örneğin *Nikâhsız*'da (1896) evlenmeden bir kadınla birlikte yaşayan erkeklerin saygınlığı sorgulanmazken eşlerinin kilisede aşağılanmasına sert tepki gösterir. Eserlerinde didaktik olmamaya özen gösterir. Örneğin, *Katil Kadın*'da (1903) erkek egemen dünyada babaları, kocaları ve oğulları başta olmak üzere erkeklerin baskısı altında ezilen kadınların kaderini değiştirmeyi amaçlayan Frangoyannu, çareyi kız çocuklarını öldürmede bulur. Yaşlı kadının psikolojisini büyük bir başarıyla veren yazar onunla empati kurmamızı bile sağlar. Hatta *Karantina Gardiyanı*'nda (1893) bir kolera salgınında karantinaya alınan oğlunu görebilmek için erkek kılığına girerek tecrit edilmiş adaya gardiyan atanan Skevo Teyze ile okurlarını gülümsetmeyi başarır.

Bütün dünya dillerinde halkın konuşma diliyle aydınların kullandığı ağdalı dil bazı dönemlerde farklılaşmıştır. Ama Yunan toplumunda Hellenistik dönemden başlayarak yirminci yüzyılın sonlarına kadar devam eden iki dillilik, diğer ülkelerden çok daha sert zıtlaşmalara yol açtı. Aydınların kullandığı arkaik dil (kathatevusa) ile halkın kullandığı dil (demotiki) taraftarları arasında bazen ölümlere neden olacak derecede büyük çekişmeler yaşandı. Demotiki taraftarları devlet aygıtından dışlandı, kovuşturmalara uğradı. Yaşadıkları bütün bu zorluklara rağmen, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren yazar ve şairlerin büyük çoğunluğu demotiki kullanımına geçti. Papadiamantis bu konuda çoğunluğa uymadı. Arnavutça ve Türkçe kelimeler kullanmasına, kahramanlarını adasının yerel ağzıyla konuşturmasına rağmen yazılarında ilahilerden alıntılarla süslediği sıcak, akıcı, özgün bir "katharevusa" kullandı.

Edebiyat eleştirmenleri son yıllarda Papadiamantis'in çoğu imzasız yayımlanan çevirilerine yoğunlaştılar. Bu konuda art arda lisansüstü ve doktora tezleri yayımlanıyor. Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sından Mark Twain'in *Bir Milyonluk Banknot*'una kadar dünya edebiyatının onlarca başyapıtını Yunancaya ilk o çevirdi. Çevirilerinde de kendine özgü uslubunu kullandığı için kısa bir paragraf okunduğunda bile kitabın onun elinden çıktığı anlaşılıyor. Bu çevirilerin tekrar basımlarının editörü N. D. Triandafillopulos, bazılarını orijinallerinden daha güzel buluyor ve yazar hakkında "Eline gümüş alıp altına çevirdi," diyor.

İlk başlarda kullandığı dil nedeniyle yenilikçilerin, sosyal adaletsizlikleri yargılaması nedeniyle de muhafazakârların tepkisini çeken Papadiamantis zamanla herkesin takdirini kazandı. Nobel ödüllü iki Yunan şairinden Yorgo Seferis onun "Çağdaş Yunan Edebiyatı'nın en büyük düzyası ustası" olduğunu söyledi, Odysseas Elytis de "Papadiamantis'in Büyüsü" başlıklı makalesiyle yazarın methiyesini düzdü. Yılların eskitemediği yazar günümüzde de genç nesillerin ilgisini çekmeye devam ediyor.

Ari Çokona
04.04.2020

Sıla Özlemi

Ay yeni doğmuştu ve dolunaydan sonraki üçüncü geceye girildiğinden dağın tepesindeki görüntüsü küçülmeye başlamıştı. Beyaz entarili genç kadın çektiği bunca ah ve söylediği bunca sevda şarkısından sonra iç geçirdi:

"Bir sandala binseydim, şimdi... öyle geliyor ki... ta karşıya varırdık!"

Ve elini limanın ötesine doğru uzattı.

Mathios ilk anda genç kadının cümlesini çoğul ekiyle bitirdiğini belki de fark etmemişti. Ama hiç düşünmeden yanıt verdi.

"O sandalı denize indirebilirim... Ne dersin, deneyelim mi?"

O da cümlesini çoğul ekiyle bitirmişti. Fazla düşünmeden, gücünün yetip yetmeyeceğini sınarcasına küçük sandalı itmeye başladı.

Delikanlı tatlı bir mırıltıyla süzülen dalgaları hiç ara vermeden içip yutan kumsaldaydı. Dalgalar ezelden beri süregelen bu tekdüze oyundan sıkılmıyor, kumlar da tuzlu suyla yıkanmaya doyamıyordu. Genç kadın ise elli üç yaşındaki kocasının kendisi için kiralamış olduğu evin balkonundaydı. Sahildeki ev havanın durumuna göre dalgaların bazen içinde

bazen dışında kalıyordu. Lodosun denizi kabartmasıyla dalgaların içine giriyor, poyrazın suları çekmesiyle de dalgalardan çıkıyordu. Küçük sandalın pruvası kumlara gömülüydü ama pupası denizde salınıyordu. Önü arkası sivri, şık tasarımlı, dört beş kişi taşıyabilecek boyutta, hafif bir tekneydi.

Birkaç gün önce limana yük dolu büyük bir uskuna* demir atmıştı. Kaptanı adalıydı ve navlunu alıcısına teslim etmek üzere denize açılmak için uygun rüzgârın esmesini bekliyordu. Üst üste üç gece karısı ve çocuklarıyla evinde dinleniyordu. Hepsi de adalı olan mürettebat haftalar ve aylar boyunca zorunlu olarak nefsini tutmanın acısını çıkarmak için üç gecedir ada meyhanelerinin birinden çıkıyor, diğerine giriyordu. Uskunayı, teçhizatı ve yükü beklemek sadece adanın yabancısı olan miçoya kalmıştı. Miçoyu da geminin köpeği bekliyordu. Ama o gece, maaşları hariç, tayfalara özgü her şeye sahip olan on sekiz yaşındaki uzun boylu genç miço, yaban memlekette yalnızlığını unutmaya çalışan bir yabancıdan bekleneni yaparak limanın arka sokağındaki kuytu bir meyhanede fazla oyalanmıştı. Uskunanın filikasını karaya üstünkörü çekmişti. Onun da pruvası kumlara gömülüyken pupası dalgalarla oynaşıyordu. Pruvaya dayalı iki hafif kürek vardı ve dalgaların, sulu gözlü şımarık bebeği ne isterse yapmış bir annenin itirazları kadar yumuşak mukavemetiyle gücünün katlandığını görecek, bundan neşe duyacak bir çocuk onları rahatlıkla kullanabilirdi. O kürekler ki ak tüylü bir martının bedenini denizin üzerinden dalgaların dövdüğü mağaraya uçuran kanatlar gibi küçük sandalı sahilin sığ sularında gezdirebilirdi.

Mathios iki elini pruvaya dayadı, ayaklarından destek alarak bütün gücüyle itti ve küçük filika sular sıçratarak denize indi. Halatını tutmak aklına gelmediği için az kalsın sandalı elinden kaçırıyordu. Hemen ayağındaki hafif sanda-

* Arka direği uzun, ön direği kısa on sekiz metre uzunluğundaki iki yelkenli tekne. (çevirmenin notu.)

letleri çıkararak paçalarını sıyırmaya vakit bulamadan dizlerine kadar sulara girdi ve sandalı pruvasından yakalayıp derme çatma mendireğe çekti.

Bu arada, genç kadın balkondan kaybolmuştu. Az sonra, evin kuzey köşesinden çıkıp sahile doğru yürüdü, beyaz entarisi ay ışığında parlıyordu.

Delikanlı onu görünce korkuyla karışık bir sevinç duydu. Kendisi düşünmeden hareket ediyordu ama onun bunu yapabileceğini hiç ummamıştı.

Genç kadın gizli düşüncelerini açığa çıkarmadan:

"Haydi yapalım!" dedi. "Mehtap altında limanda küçük bir gezintiye çıkalım."

Biraz durakladıktan sonra da devam etti.

"Karşıya geçmek için denize açıldığımda nasıl hissedeceğimi görmek için..."

Karşıya derken memleketini kastediyordu. Ardında ayın doğduğu yeşil dağın ötesinde, gece karanlığında kapkarayken şimdi mehtapta koyu gri görünen, bazen tepesi karla kaplı bazense kayalık ve çıplak olan büyük bir dağ yükselmekteydi. Doğduğu yer, memleketi orasıydı. Sadece on iki mil mesafede bulunan, karla kaplı sarp yamaçları adanın küçük yeşil tepelerince de perdelenemeyen dağla arasında koca ummanlar varmış gibi hissediyordu. Ve bu komşu adaya geleli sadece birkaç hafta olduğu halde yıllardır gurbette kalmış gibi memleketini özlüyordu.

Genç kadın yine de bembeyaz yumuşak elini, bu temasla tüyleri diken diken olan delikanlının omzuna dayayarak küçük sandala bindi.

Delikanlı da peşinden sandala çıktı ve küreklere sarılarak acemice siya etmeye başladı. Ama mendirekten uzaklaşacağına sandalı sahile doğru sürerek hafifçe kayalara çarptı.

"Ne yapıyorsun? Elin sandalını parçalayacaksın!"

Genç kadın sözünü bitirir bitirmez işin ciddiyetini düşündü ve ekledi:

"Sandalı aramazlar mı? Ona ihtiyaçları olmaz mı? Acaba kimin?"

Delikanlı tereddütle yanıt verdi:

"Limanda bir tur atıp geri getiririz. Sandalın sahibi kimse artık, daha fark etmeden geri döneriz."

***

Delikanlı küreklere asılarak çekmeye başladı. Solgun ay ışığı pruvada oturan genç kadının yüzüne vuruyor, güzel hatlarını gümüş tozuyla yaldızlıyordu. Delikanlı da çekinerek ona bakıyordu.

Denizci değildi ama dalgaların içinde yetiştiği için kürek çekmesini biliyordu. Aşırı cahil olduğuna kanaat getirdiği öğretmenlerinden biriyle tartıştığı için il merkezinde okuduğu lisedeki eğitimini yarıda bırakıp sene ortasında adaya dönmüştü. Henüz on sekizindeydi ama gür kumral sakalı ve bıyığıyla on dokuz ya da yirmi yaşında gösteriyordu.

Genç kadın, sandalın sahibi hakkındaki sözlerine devam edercesine gülerek düşüncelerini açıkladı.

"Sandalın sahibi sandalını, Barba* Monahaki de Lialio'sunu arayacak şimdi!"

Delikanlı gülümsedi. Lialio genç kadının, Barba Monahaki de kocasının adıydı.

***

Tam o sırada bir geminin güvertesinden havlama sesleri yükseldi. Havlayan, filikanın ait olduğu uskunanın köpeğiydi. Uzaktan sandalı tanıdığı için pruva heykelinin önüne gelmiş, sevinçle kuyruğunu sallıyordu. Ama sandal daha ya-

* Amca ya da dayı anlamına gelen bu kelime yaşlılara hitap edilirken de kullanılır. (ç.n.)

kına gelince içindeki yolcuları tanımadığı için hırlamaya ve bütün gücüyle havlamaya başlamıştı.

Genç öğrenci sandalın yönünü değiştirerek uskunadan uzaklaştı, ama uzaklaştıkça köpek daha büyük hırsla havlamaya devam etti.

"Nesi var bunun böyle, neden susmuyor?" diye sordu endişeyle Lialio.

"Sandalı tanımış olmalı."

"Yani sandal şu uskunanın mı?"

"Öyle görünüyor."

Delikanlı, bu durumun güzel gezintilerini bir an önce sona erdireceğini düşünerek, genç kadına üzülerek baktı. Ama Lialio kendisini şaşırttı ve büyüklerin yasakladığı şeyleri yapmaktan keyif alan yaramaz çocuklar gibi neşeyle ellerini çırptı.

"İşte buna sevindim," dedi. "Köpek sandalına havlasın, evdekiler de beni arasın!"

Delikanlı cesaretlenerek aklındaki soruyu sordu.

"Sen evden çıkarken Barba Monahaki neredeydi?"

"Bütün gününü kahvede geçiriyor... Gece yarısına kadar orada kalıyor... Beni hep evde tek başıma bırakıyor..."

Ağlamak üzereydi. Kendini sıkarak gözyaşlarını zorlukla engelledi.

Delikanlı kürek çekmeye devam etti. Az sonra, limanın doğu girişine varmışlardı. Limanın ufkunu, üzerindeki yeşil tepenin arkasından kayalık beyaz dağın bazen çıplak bazen de karla kaplı göründüğü uzun adacık kapatıyordu. Limanın doğu sınırını oluşturan ve önünde iki ya da üç kayalık adacığın bulunduğu kara uzantısına geldiklerinde, genç kadın mehtabın soluk ışığının izin verdiğinden fazlasını görmek istercesine gözlerini ufkun derinliklerine dikti.

"İşte oraya kadar gider, geri döneriz," dedi iç çekerek.

Delikanlı kendini zorlayarak bir ricada bulundu.

"Bazen söylediğin o şarkı nasıldı?"

"Hangi şarkı?"

"Yelkenlerden, dümenden ve karşı sahilin dağlarından söz eden şarkı..." dedi delikanlı.

"Aa, o mu?"

Genç kadın sesini alçaltarak duygu yüklü şarkıyı sevecenlikle okumaya başladı.

Acılarımı unutturan şu karşı dağları görmek için
ne zaman yelken açıp dümene oturacağım?

İyi bildiği şarkının dizelerini birkaç kez yineledi.

"İşte, şimdi karşı dağları görebiliyorsun," dedi Mathios. "Ancak yelken açmak yerine kürek çekiyoruz ve dümenimiz yok."

Genç kadın yine iç çekti.

"Dönme vaktimiz geldi mi?" diye sordu delikanlı.

Buruk bir sesle konuşmuştu. Kelimeler ağzından zorlukla çıktı.

"Biraz daha, birazcık daha!" diye yanıt verdi Lialio. "Adacıkların gölgesi arkalarını görmemi engelliyor... Buradan sadece Derfi'yi seçebiliyorum."

"Derfi içerilerde kalıyor," dedi Mathios elini güneye, Eğriboz Adası'na doğru uzatarak.

"Biz memleketimin yüksek dağına Derfi deriz," dedi Lialio doğuyu göstererek. Ve bir kelimesini değiştirerek şarkısını yineledi.

"Acılarımı unutturan Derfi Dağı'nı görmek için
ne zaman yelken açıp dümene oturacağım?"

Delikanlı inlercesine derin bir nefes çekti.

"Kollarının kürek çeke çeke koptuğunu unutmuşum," dedi Lialio. "Kendimi öyle kaptırdım ki! Senin narin kolların kürek çekmeye uygun değil, Mathios Bey!"

Delikanlı itiraz etti.

"Hayır, hayır yorulmadım... Kürekler çok hafif... Bu kürekler mi beni yoracakmış?"

Lialio küreklerden birini almak için ısrar etti ve bembeyaz elleriyle ıskarmozlardan birini yerinden çıkarıp yanına yerleştirmek üzere biraz eğildi. Delikanlı karşı koyduğu için elleri birbirine değdi.

"Bir de benim ellerime narin diyorsun!" dedi Mathios serzenişle.

"O zaman, biz de şarkıdaki gibi yelken açalım mı?" diye teklif etti genç kadın keyifle.

"Ne ile?"

Ve gayriihtiyari, gözlerini bembeyaz entarisine dikti.

Genç kadın güldü, ellerini yeniden pruvaya dayadı.

***

Limanın ağzına varmışlardı, ya bir deprem ya da toprak kayması sonucu, tepelerinin uyumlu eğimi ani bir kesintiye uğramış sarp kayalık ile limanı doğudan kapatan iki üç adacığın arasındaydılar. Ay yükselmeye devam ediyordu, gökyüzünün köşelerinde çekinerek parıldayan son küçük yıldızları da karartmak üzereydi. Deniz gün boyu esen rüzgârla çalkalandıktan sonra, şimdi gecenin hafif esintisiyle ürperiyordu. Sıcak bir mayıs gecesiydi ve limanın ağzına yaklaştıkça havanın serinliği artıyordu. Ayın hüzünlü ışığının gümüşle kaplayarak belli belirsiz aydınlattığı, biri batıda diğeri doğuda yükselen iki karanlık kütle, kesik kesik ışık ve gölgeler yüzünden açıkça seçilemez haldeydi. Bunlar iki komşu adaydı. Mehtabın ışığında gece esrarengiz bir çekiciliğe bürülüydü. Filika adacıklardan birinin önüne gelmiş-

ti; bir karanlık bir aydınlık noktalardan geçiyor; mehtapta ışıldayan kayalar, gece esintisiyle hafifçe hışırdayan karanlık çalılar arasından ilerliyordu; dalgalar deniz kuşlarının varlığını haber veren mağaraları uğultuyla döverken, kürek seslerinden ürken yaban güvercinlerinin telaşlı kanat çırpışları duyuluyordu. Ötede, kuzeydoğuya doğru, yüksek dağın yamacında yanıp sönen ışıklar kümesi bir köyün gün ışığında bembeyaz görünen evlerinin yerini belli ediyordu. Adacığın önündeki dalgalar küçük oyuk kayaya boğuk bir uğultuyla çarparak bir orkestra çokseslilığı üretiyor, mehtaplı gecede çevredeki bütün sahilleri, kayalıkları, kumsalları ve körfezleri döven dalgaların gürültüsünü bastırabiliyordu. Mathios gayriihtiyari, kürekleri denizden çekerek havada tuttu. Suyun yüzüne yakın bir balığı yakalamadan önce bir kanadını yukarıda, diğer kanadını aşağıda tutarak bir süreliğine hareketsiz kalan deniz kuşları gibiydi. Kelimelerle ifade edilemeyecek bir efsunun etkisindeydi. Lialio da benzer duygulara kapılmıştı. Bir an göz göze geldiler.

"Yelken açalım mı?" diye sorusunu yineledi genç kadın.

İlk teklif ettiği andan itibaren bu soruyu aklından çıkarmamış olmalıydı; ikisinin ortak düşüncesini dışavuruyormuş gibi masum ve doğal bir şekilde sormuştu.

"Açalım!" diye yanıt verdi hiç düşünmeden Mathios.

Ne dediğini bilecek durumda olmadığı için bu kez "ne ile" diye de sormadı.

Ama Lialio onu ne ile yelken açmaları gerektiğini düşünmekten kurtardı. Narince eğildi ve ani bir hareketle çok kıvrımlı beyaz entarisini çıkararak Mathios'a uzattı.

"Sen de yelken direğini hazırla!" dedi.

Delikanlı şaşkın şaşkın gülümseyerek küreklerden birini çekti ve dikleştirerek ıskarnozun yerine koyup halatla sıkıca bağladı, diğer küreği de yatay olarak birinci küreğe tutturdu. Ardından genç kadının teniyle temasından hâlâ sıcak olan bembeyaz entariyi bir yelkenmişçesine ikinci küreğe sardı.

Lialio biçimli baldırlarının hatlarını hayal meyal ele veren, dizlerine kadar uzanan beyaz iç eteği ve uzun çoraplarıyla kalmıştı. Kırmızı ipek şalının kısmen örttüğü zarif boynunu bükerek sandalın pupasına oturdu. Bu duruşuyla orta boydaki narin bedeni olduğundan küçük görünüyordu.

Esinti güçlendi, uyduruk yelken şişti ve küçük sandal hızla ilerlemeye başladı.

***

Limana geri dönme konusu bir daha açılmadı. Ne diye açılacaktı ki? Artık "karşı dağlara" doğru gittikleri belliydi.

Mathios çekinerek, genç kadına fazla yaklaşmadan pupanın diğer köşesine oturdu. Yol arkadaşını huzursuz etmemek için gözlerini önünde uzanan denize dikti.

Aklına o dönemin romantik âşıklarınca çok sevilen İyonyalı bir şairin dizeleri geldi: "*Uyan tatlı sevgilim...*"* Ardından "*Sadece solgun mehtap...*" diye başlayan iki dize ve bir şarkının sözleri:

Hoşça kalın bayırlar, pınarlar, soğuk sular,
Işıltılı şafaklar, kuşlar, hoşça kalın ezele kadar!

Şarkının sözleri aklına geliyordu ama onları seslendirmek istemiyordu. Bulundukları duruma yakışmadıklarını düşünüyordu. Aksine, geceye en uygun şarkıyı az önce Lialio okumuştu.

Acılarımı unutturan karşı dağları görmek için
Ne zaman yelken açıp dümene oturacağım?

***

* Üç alıntı İulios Typaldos'un "Η φυγή" (Ayrılış) şiirinin 1, 5, ve 37 – 40 dizeleri. (ç.n.)

Delikanlının oturduğu yer genç kadının çok da ötesinde değildi. Ona rahat rahat bakamayacak kadar yakın ama onun sıcak nefesini yanaklarında duyamayacak kadar uzaktaydı. Mathios kadını görmek için can atıyorduysa da başı dönene kadar gözlerini dalgalardan ayırmadı.

Saatler geçtikçe dağlardan inen esinti soğuyordu. Delikanlı kısa, ince ceketini çıkarıp örtünmesi için genç kadına uzattı. Ama kadın ceketi almadı, hiç üşümediğini, hatta sıcakladığını söyledi.

Mathios ısrar etmedi. Ona ve hayatına ilişkin bildiklerini düşünmeye başladı. Genç kadın adada kaldığı kısa süre içinde ailesiyle yakınlaşmıştı. Bakirelere özgü tazeliğine rağmen artık ilk gençliğinde değildi. Hatta Barba Monahaki ile evliliği yeni bile sayılmazdı. Yirmi beş yaşındaydı ve evleneli beş yıl olmuştu. Barba Monahaki ilk eşi öldükten ve Lialio'dan bir yaş büyük olan kızını evlendirdikten sonra onunla evlenmişti. Yirmisindeki genç kızla evlenince yirmi yaş gençleşmiş gibi hissetmişti. Vergi memuru olan adam memleketinden uzak yerlere gönderildiğinde Lialio pek de mutsuz olmuyordu. Kocası bir çingene gibi Yunanistan'ın bir bölgesinden diğerine, kendi deyimiyle "çürük bir tekne gibi bir o yana bir bu yana" savrulurken Lialio da ailesinin yanında kalıyordu.

Barba Monahaki'nin tayin edildiği taşrada, hava narin çiçeklere uygun değildi. Kaba bir el genç kadını zorla kökünden koparıp oralara taşısa o çiçek bir aya kalmaz solardı. Saksı kaymaktaşından oyulmuştu, bitki hassas, çiçeği hoş kokuluydu ve kaba burunlara göre değildi. Barba Monahaki uğraşıp didinip memleketine yakın bir adaya tayin edilince, yakın dostu olan yaşıtı kayınpederini de karısını yanına göndermesi için ikna etti. Lialio öz kardeşi gibi sevdiği üvey kızıyla ağlayarak vedalaştı ve binmekten çok bindirilerek, bir gemiyle komşu adaya geldi.

Karısının yeni evine taşındığı gün Barba Monahaki arkadaşlarıyla büyük bir eğlence düzenlediyse de ertesi günden itibaren evini ziyaretlere kapadı. Bu da şaşırtıcı değildi, çünkü eve hemen hemen hiç uğramıyordu. Bütün gün ya vergi dairesinde ya da kahvedeydi. Lacivert şalvarına dayadığı bir arşın uzunluğundaki sigara ağızlığını yakıp neşeyle sohbet ediyor, gülüyor, şakalaşıyordu. Yanakları neredeyse hafifçe sağ kulağına doğru yatırdığı, uzun püskülü omzuna kadar inen kızıl fesi kadar kırmızıydı.

Geceleyin uyumayıp her defasında gece yarısından sonra eve dönen kocasıyla karşılaşan Lialio, adaya gelişinin ikinci haftasından itibaren şikâyet etmeye, ana babasından uzakta yaşayamayacağını, memlekete geri dönmek istediğini söylemeye başladı. Gerçekten, daha gurbetteki ilk günlerinden yüreği sızlamaya başlamış, iştahı kesilmiş, yüzü solmuştu. Ama Barba Monahaki ona sert bir şekilde, artık bir kere buraya geldikten sonra memleketine böyle çabuk dönmesinin doğru olmayacağını söyledi. Hatta Hıristiyan evliliğinin insan soyunu sürdürmeyi değil, karı ile kocanın birlikte sağduyulu bir yaşam yaşamasını amaçladığını söyleyerek kadınların her zaman eşlerinin yanında olmaları gerektiğine ilişkin uzun bir teori bile geliştirdi. Aksi takdirde, çocuğu olmayan çiftlerin boşanması gerekirdi. Çocukların doğması için fiziksel "evlilik" yeterliydi, o da dini ve belediye nikâhından farklıydı. Ardından: "İşte, bu benim kemiklerimden alınmış kemik, etimden alınmış ettir. Ona 'Kadın' denilecek"* – "Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmasın,"** – "Erkek kadının

---

* *Eski Ahit, Yaratılış*, 2: 23. (ç.n.)

** *Markos İncili* 10: 7-9. "Tanrı, yaratılışın başlangıcından, insanları erkek ve dişi olarak yarattı. Bu nedenle adam annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak, ikisi tek beden olacak. Şöyle ki, onlar artık iki değil, tek bedendir. O halde Tanrı'nın birleştirdiğini insan ayırmasın." (ç.n.)

başıdır,"* gibi Eski ve Yeni Ahit'ten** bir sürü alıntı sıraladı. Lialio hıçkırıklarını avuçlarıyla, at kuyruğu örgülü saçlarıyla boğmuş, gözyaşlarını baş örtüsünün iki ucuyla silmişti.

***

Genç kadının komşusu olan delikanlı genç kadının hikâyesini öğrenmiş, ona içten içe âşık olmuştu. Giydiği bol giysiler Lialio'nun kıvrak bedenini tam olarak gizleyemiyordu. Baştan çıkarıcı alnını çevreleyen kıvırcık saçları da tarakla şekillenmemiş, doğal haliyle kalmıştı. Kemerli kaşlarının çevrelediği derin siyah gözlerinde kıvılcımlar yanıyor, en küçük zorlanma, en basit heyecanlanmayla hafifçe kızaran berrak ve solgun yüzünde kırmızı dudakları gonca güller gibi açıyordu. Ama delikanlının yüreğini tutuşturan, genç kadının gözlerindeki narin ve sakin alevlerdi.

Uzun lafın kısası onu seviyordu. Genç kadın bazen evinin balkonuna çıktığında dalgın ve tedirgin bakışlarını bir anlığına ona yöneltiyordu. Ardından yüzünü doğuya çevirerek gözlerini ufkun derinliklerindeki bir noktaya, karşı dağlara dikiyordu. O akşam da her zamanki gibi kocası eve gelmemişti. Gün batımında, yemekten sonra deniz havası almak için evinden çıkan delikanlıyı görmüştü. Mathios da balkona çıkan komşusunu selamlamış, onunla ayaküstü sohbet etmişti. Sonra da genç kadın bu tuhaf yolculukla sonuçlanan, beklenmedik sandal gezisine çıkma teklifini yapmıştı. Lialio bir hayal dünyasında yaşıyor gibiydi. Bazen, uzun rüyasından uyanıyor, gerçek hayata geri dönecekmiş gibi oluyordu. Ama bu fazla sürmüyordu. Bir süre geçtikten

---

* *Efesliler* 5: 22-24. "Ey kadınlar, Rabb'e bağımlı olduğunuz gibi, kocalarınıza bağımlı olun. Çünkü Mesih bedenin kurtarıcısı olarak kilisenin başı olduğu gibi, erkek de kadının başıdır. Kilise Mesih'e bağımlı olduğu gibi, kadınlar da her durumda kocalarına bağımlı olsunlar." (ç.n.)

** Hıristiyanlığın kutsal kitapları Eski Ahit (Tevrat ve Zebur) ve Yeni Ahit'tir (İncil). (ç.n.)

sonra tekrar uykusuna teslim oluyor, daha da derin hayallere dalıyordu.

Gece yarısıydı ve dümenleri olmadığı için akıntı sandalı kuzeye, şimdi daha yakın görünen karşı dağdaki köyün yanıp sönen ışıklarına doğru sürüklemişti. Adanın kuzeydoğusunda, adalıların bıraktığı birkaç tavşana hapishane, martılarla diğer deniz kuşlarına ise saray olan Beyaz Ada adlı kayalığın yakınındaydılar.

Mathios ancak o zaman küreklerden birini dümen niyetine kullanmayı akıl edebildi. Hazırladığı uyduruk yelkeni indirip kabul etmese de üşümeye başlayan Lialio'ya entarisini geri verdi. Kürekleri bağlayan halatları çözdü ve dümen gibi kullandığı küreklerden biriyle sandalı sağa, karşı sahilin en doğudaki noktasına, Trahili'ye yönlendirmeye çalıştı. Böyle yaparak akıntıya karşı koyamayacağını anlayınca da tekrar küreklere asıldı.

Ama gece esintilerinin ya da sandalı sürükleyen akıntıların perileri Lialio'yu kolluyor gibiydi. Çünkü Beyaz Ada'dan birkaç kulaç uzaklaşmışlardı ki limandan çıkarak büyük bir süratle Trahili Burnu'na doğru giden altı kürekli bir sandal gördüler. Kürekler gürültüyle suya çarpıyor ve sandal tavlasından kaçmış kısrak gibi gittikçe süratleniyordu.

Lialio şaşırdı, delikanlı da ne olduğuna bakmak için başını çevirdi. Kürek çekmeyi bıraktı, kararsız kalmıştı.

"Acele et, acele et!" diye fısıldadı genç kadın duyulmaktan korkarcasına. "Beyaz Ada'nın arkasına geçelim hemen!"

Mathios hızla kürek çekmeye başladı. Sahilin ay ışığının ulaşamadığı gölgelik kısmına sığındılar ve bir kayanın önünden yön değiştirerek adacığın arkasına geçtiler.

"Neler oluyor sence?" diye sordu heyecanla Lialio.

"Mutlaka bizim içindir!" diye yanıt verdi delikanlı.

"Peşimize mi düştüler, dersin?"

"Bizi aramaya çıktıkları kesin!"

"Ne kadar büyük bir sandal bu böyle!"

"Sürat yapmaya uygun, altı kürekli bir sandal."*

"Sahilden açıkta olsak bize yetişirler miydi?"

"Trahili'ye doğru gidiyorlar. Biz de o tarafa doğru gitseydik kısa sürede yetişirlerdi."

"İyi ki buraya gelmişiz o zaman!"

"Kendiliğimizden gelmedik ki, akıntı sürükledi!"

"Akıntı ne yaptığını biliyormuş!" dedi ciddiyetle Lialio. Rüyaları yorumlayan, cansız varlıkların mantığı olduğuna, yüksek bir iradeye tabi olduklarına inanan biri gibi konuşmuştu.

Gerçekten de deniz akıntılarının perisi Nereis ile kara esintilerinin perisi Aura, küçük sandalı bilinçli olarak adacığa doğru sürüklemiş gibiydi.

"Ne yapacağız şimdi?" diye sordu Mathios. İyi niyetli bir perinin yardımı olmaksızın kendini çok güçsüz hissediyordu, o an kadın hâkimiyetinin ezelden beri neden sürdüğünü anlamıştı.

Lialio üzerinde uzun uzun düşünmüşçesine kendinden emin konuşmaya başladı:

"Şimdi, yarım saat bekleyeceğiz ve kuşkulanıp bizi aramak için buraya gelmezlerse, onlar Trahili'ye giderken biz Ay Nikola'ya gideceğiz. Oradan yürüyerek yarım saatte dağ yamacındaki Platana Köyü'ne çıkarız. Oradan da şafak sökünce yola çıkar, üç saatte benim köyüme varırız. Yeter ki bir kerecik memleketimin toprağına ayak basayım. Ama bizi fark edip buraya doğru dümen kırarlarsa biz de adanın Ksanemo** sahiline yöneliriz. Sandalı kumsala çeker, kasabaya yayan geri döneriz. 'Neredeydin Lialio?' 'Gezintiye çıkmıştım Barba Monahaki, anca geri döndüm!'"

Ardından kendi kendine güldü, ama delikanlının hâlâ huzursuz olduğunu görünce devam etti:

---

* Orijinal metinde sandal türü "skambavia" olarak belirtiliyor. (ç.n.)

** Aynı sahil "Dalgalarda düş kurmak" adlı öyküde "Ksarmeno" adıyla belirtiliyor. (ç.n.)

"Yeter ki bizi yakalamasınlar! El âlemin neler diyeceğini hiç önemsemiyorum, umurumda bile değil! Biz masum olduktan sonra, geri zekâlılar istedikleri gibi suçlasınlar bizi."

Delikanlı eğilerek genç kadının parmaklarının ucunu öptü. Evet, masumdu ama tarihte birçok masum haksız yere mahkûm edilmiş, ateşe atılıp yakılmıştı. Genç kadın konuşmaya devam etti:

"Aşklar yaşamak istesem Barba Monahaki'nin yanında kalırdım. Niyetimin bu olmadığının kanıtı anamla babamın yanına gitmek istemem. Anamla babam sadakatsizliğimin üstünü kapatmaz, oysa Barba Monahaki rahatlıkla kapatabilir."

Delikanlının yüreğine keskin bir bıçak saplandı! Genç kadının memleketinde mutlaka bir âşığının olduğunu düşündü. Demek ki onun için telaşlanmış, bu tuhaf yolculuğa onun için çıkmıştı! Peki, kendi konumu ve bu maceradaki işlevi neydi? İki sevgilinin buluşmasını sağlayan köprü, yasak aşklarının koruyucusu muydu?

Ah, içi alev alev yanıyordu. O an haksızlığa uğramış bir tragedya kahramanının ruhsal durumundaydı. (Yazarın edebi vicdanı izin verse hikâyemiz drama dönüşebilirdi. Mathios'un hafif filikasıyla altı kürekli sandaldan bir mucize sonucu kaçabildiğini, son anda sıla hasretiyle yanan genç kadının memlekette bir sevgilisi olduğunu öğrendiğini, bıçağını çekerek onun bağrına sapladığını ve kendini denize atarak boğulduğunu bir düşünün! Ardından altı kürekli sandalın ay ışığı altında denizin dibinde iki gencin cesetlerini aradığını... Ne kadar romantik bir son, ne çok gözyaşı...)

Buna rağmen zorlukla kendine hâkim oldu ve genç kadına dönerek ona sadece bir soru sordu:

"Barba Monakaki ile evlenmeden önce seni isteyen kimse çıkmadı mı?"

"Çıktı, hem de bir sürü! Ne sandın?" diye gülerek yanıt verdi Lialio." Ama bildiğin gibi, yoksul kızlar çiçek sever

gibi sevilir. Koklandıktan sonra, solmak üzere bir kenara atılırlar. Benim çeyizim yoktu, düğün dernekle evlenilecek ya da kaçırılıp gizlice nikâh kıyıldıktan sonra babasının mecburen yüklü çeyizini vermesi beklenecek bir kız değildim. Bu yüzden Barba Monahaki'den başka talibim çıkmadı. Ona da şükür!"

Sonra alçak sesle bir şarkıdan iki dize okudu:

Rızamı almadan everdi
anam ile babam beni!

"Öyleyse neden Barba Monahaki'yi terk ediyorsun?" diye sordu delikanlı.

"Onu terk etmiyorum ki, memleketime dönüyorum. Anamla babamı görmeye gidiyorum. Barba Monahaki memlekete beni görmeye gelirse ne âlâ! Namusuna halel getirmeyeceğimi iyi bilir. Ama yaban ellerde yaşayamayacağımı da bilir!"

Delikanlının içi rahat etmedi. Genç kadının kurnaz olduğundan ve kendisini kullandığından kuşkulandı. Aniden yeni bir soru sordu:

"Seni diğerlerinden farklı seven kimse olmadı mı? Aşkına senin de karşılık verdiğin... Evlenmeden önce... ya da sonra..."

Lialio derin derin iç çekerek yanıt verdi:

"Ah, evet... sana karşı dürüst olmam gerekirse... Beni isteyen ve benim de istediğim genç... Karadeniz'in sularına gömüleli altı yıl oldu... Batan gemisinden kimse kurtulamadı... Ama gözünü seveyim... bana neden bunlarla işkence ediyorsun?"

***

İki kaçağın bir an bile gözden kaçırmadığı büyük sandal doğuya doğru iyice yol kat ettikten sonra en doğudaki üçüncü adacığın açıklarında birkaç dakikalığına durdu. Mathios

elini uzatarak yol arkadaşına hareketsiz duran sandalı gösterdi.

"Neler olduğunu biliyorum," diye yanıt verdi genç kadın.

"Neler oluyor?"

"Şimdi görürsün!"

Delikanlı gözlerinin içine bakıyordu.

"Azıcık sabret, seni meraktan kurtaracağım. Birazdan tekrar Trahili'ye doğru hareket edecekler."

"Nereden biliyorsun? Büyücü müsün?"

"Evet... büyücüyüm!" diye yanıt verdi genç kadın gülerek.

Mathios kıvılcımlar saçan bakışlarından belli belirsiz bir tedirginlik duydu. Aynı anda sandal süratle doğuya doğru hareket etti.

Mathios şaşkınlığını belirten bir ses çıkardı.

"Sana neler olduğunu anlatayım!" dedi Lialio. "Barba Monahaki'nin yüzde doksan beş sandalın içinde olduğuna bahse girerim."

"Yani?"

"Kürek çekenler uzun yolculuğa çıkmaya üşendikleri ya da öyle yapmak onlara daha doğru geldiği için bizi adacıkları dolaşarak aramayı teklif etmiş olmalılar. Ama benim adalarla hiçbir işimin olmadığını ve aileme gitmek istediğimi bilen Barba Monahaki Trahili'ye doğru gittiğimden emin. Karşı sahildeki Ağnondas Limanı'na varmadan bana yetişeceğini ve geri dönmeye ikna edebileceğini umuyor. Bu yüzden adacıklarda oyalanıp zaman yitirmek istemiyor. İçlerinden küfretseler de kürekçileri karşıya geçmeye razı etti sonunda."

"Yani?"

"Biraz uzaklaşmalarını bekleyelim, biz de karşıya geçeriz. Şimdi bana küreklerden birini ver."

Delikanlı direnmedi ve küreklerden birini ön sıraya taşıdı.

Kısa süre sonra altı kürekçili sandal öyle uzaklaşmıştı ki gümüşle kaplı deniz yüzeyinde hareket eden küçük bir siyah nokta gibi görünüyordu.

"Haydi, küreklere asılalım!" dedi neşeyle Lialio.

***

Genç kadın yanılmamıştı, Barba Monahaki gerçekten de sandalın içindeydi. Lialio'sunun evde olmadığı tatsız haberini iki kaçağın denize açılmasından yarım saat kadar sonra almıştı. Ağzında uzun sigara ağızlığı, heyecanla siyaset konuşurken kahveye çizgili gömlek ve çizgili pantolon giyen on yaşlarında yalınayak bir çocuk girip ona seslenmişti:

"Barba, karın gitti!"

"Gitti mi, nereye?" diye şaşırdı onuruna düşkün adam.

"Bilmiyorum."

"Bilmiyor musun? Gittiğini kimden öğrendin peki?"

"Markina'nın Vasili limandaydı, o görmüş."

"Markina'nın Vasili de kim?"

Çocuk kapıya doğru dönerek eliyle gösterdi.

"İşte, kapının önünde duran şu çocuk."

Barba Monahaki ve büyük merakla onu izleyen, az önce sohbet ettiği arkadaşları bakışlarını kapıya yönelttiler. Kapının dışında yalınayak, başı açık, bir paçası dizine kadar sıvanmış, ayakları ıslak sekiz yaşlarında bir çocuk duruyordu. Yüzünün yarısını kapı kanadının, bedeninin yarısını da duvarın arkasında gizliyor, bir gözüyle kahvenin içine bakıyordu.

"Karımın gittiğini gören sen misin?" diye bağırdı Barba Monahaki.

"Ben gördüm Barba!" diye yanıt verdi çocuk.

"Nereye gidiyormuş peki?"

"Ne bileyim?"

Barba Monahaki sabırsızlıkla yerinden fırladı ve sinirli bir hareketle sigara ağızlığının külünü yere silkeledi. Beş adım ötesinde duran birinci çocuk, ağızlık kafasında paralanır korkusuyla kahveden çıkmaya yeltendi. İkinci çocuk da duvarın arkasında kayboldu.

"Korkma!" dedi Barba Monahaki. "Doğru söylüyorsan dayak yemezsin. Gel yanıma... bildiklerini anlat hemen... çünkü..."

Tek başına bu son kelime üzüntüsünü, hiddetini ve utancını açığa vurmuştu.

"Evet, Barba!" diye yanıt verdi kapının yanında duran çocuk cesaretlenerek. "Vasili, karının sandala bindiğini gördü. Yanında Kalioralar'ın oğlu vardı ve Daskalio'ya doğru denize açıldılar. Vasili beni de çağırıp sandalı gösterdi ama içindekileri seçemedim. Biraz dolaşıp geri döneceklerini sandık, ama Punta'ya doğru ilerleyip limandan çıktılar. Geri dönerler diye bekledik, daha dönmediler."

"Onları göreli ne kadar oldu?"

"İki saatten çok oldu."

"Daha önce neden haber vermediniz?"

"Çok olmadı... bir saat mı desem... bir saatçik... az önce..."

Barba Monahaki sert bir hareketle ağızlığını duvardaki hazneye koydu. Çocuk koşarak kahveden çıktı.

***

Bu arada üç yüz adım kadar uzaklaşmış olan Markina'nın Vasili, hayırlı haber getirenlere verilen bahşişi almak ya da kötü haber alanların şaşkınlığıyla eğlenmek isteyen çocuklara özgü bir gayretle koşuyordu. Nefes nefese uskunanın kaptanının evine vardı ve dış kapının açık, odaların aydınlık olduğunu görerek ciğerlerinin bütün gücüyle bağırmaya başladı:

"Barba! Sandalını götürdüler!"

Vasili az önce Barba Monahaki'ye tatsız haberi vermek üzere kahveye girmeye cesaret edememişti. Ama şimdi, arkadaşının haberi verdikten sonra dayak yemediğini görünce, kaptanın kalın sopasının kapının eşiğinden ona ulaşamayacağını da hesaplayarak cesaretlenmiş, arkadaşından önce davranarak eğlenceyi kaçırmamak için haberi kendisi vermek istemişti.

Henüz sofradan kalkmamış olan Kaptan Kiryako birkaç günlüğüne evine uğrayan bütün denizcilerin yaptığı gibi, uzun süredir keyiften mahrum kalmasının acısını çıkarırcasına şarabını yudumlamaya devam ediyordu. Sesleri duyunca balkona fırladı.

"Ne oluyor yahu?"

"Sandalını götürdüler."

"Kim?"

"Malamu'nun Mathios."

"O da kimmiş?"

"Kaliorina'nın oğlu işte, başka nasıl söyleyeyim?"

"Nereye götürdü?"

"Limanın dışına çıktı."

"Tek başına mı?"

"Yanında bir kadın vardı!"

"Yanında bir kadın mı vardı?" diye tekrarladı şaşkınlıkla kaptan. "Kimmiş o kadın?"

Başı her an belaya girebilir korkusuyla birkaç adım uzaklaşan çocuğun yanıtı duyulmadı.

"Daha önce gelip niye haber vermedin?" diye bağırdı Kaptan Kiryako.

Ama çocuk duvarın köşesinden dönerek çoktan kaybolmuştu, sadece taş döşeli yol üzerinde koşarken çıplak ayaklarının sesi duyuluyordu.

"Şeytanın dölü miço, kim bilir nerede kafayı çekiyor!" diye söylendi kaptan. "Sandal öylesine ortalık yerde bırakılır mı?"

Ardından miçoyu bulmaları için birilerini gönderdi, limanın bütün meyhaneleri didik didik arandıktan sonra delikanlı arka sokaktaki bir kuytu meyhanede bulundu.

***

Kaptan, evlerinde dinlenen iki tayfasından, bir sandal ödünç alarak uskunadan altı kürekçili büyük sandalı getirmelerini istedi. Göründüğü kadarıyla kaçırılmış olan kadını ve ona eşlik eden şanslı delikanlıyı pek umursamıyordu. Onu ilgilendiren yeni yapılmış, şık ve sağlam filikasıydı. Tayfalarından kürek çekebilecek birkaç denizci bularak hemen filikanın peşine düşmelerini de istedi.

Bu arada, çalınan sandalın kime ait olduğunu öğrenen Barba Monahaki de perişan halde kaptanın evine gelmişti. Herkesin kaçırıldığına inandığı kadının kocası olduğunu öğrenen kaptan ona dönerek:

"İstersen sen de sandalımızla gidebilirsin!" dedi.

Barba Monahaki'nin istediği de tam olarak buydu. Kasabada durup heyecan içinde sandalın geri dönmesini beklemek zorunda kalacağından korkuyordu. Aramaya katılmasının acısını yumuşatacağına inanıyordu. Karısının da söylediği gibi Lialio'nun namusunu kirletmeyeceğinden emindi, ama yine de kim bilebilirdi? Kadın ruhunun gizemlerini kim çözebilirdi? Karısının duygusal, hayalperest mizacını ve sıla hasretiyle yanıp tutuştuğunu biliyordu. Ama bunu limanda toplananlara nasıl anlatabilirdi? İçindeki su temiz de olsa, çukura düşenin vay haline! Büyük bir ihtimalle çukurdan çıkmana yardım ederler, ama arkandan gülmekten de geri kalmazlar. Bir erkek karısının sadakatinden ne kadar emin olabiliyorsa o da Lialio'nun sadakatinden o kadar emindi. Ailesinin yakını olarak onu üç yaşındayken kucağına alıp oynamış, gelecekte olacakları tahmin edemeden ve hiçbir art niyet beslemeden kendisi otuz, kız beş yaşındayken ona şekerlemeler vermiş-

ti. Kız ta konuşmaya yeni başladığı yıllarda, "r"yi söyleyemezken adama "Balba Monahaki" diye seslenirdi ve onunla evlendikten sonra da "Barba Monahaki" diye hitap etmeyi sürdürmüştü. Yaşlı adam karısının bebekliğini, genç kızlığını ve kadın oluşunu görmüştü, onun ne kadar dik başlı olduğunu iyi biliyordu.

Kaptan Kiryako'nun tayfalarının evlerinden çağrılıp limana inmeye ikna edilmesi yarım saati buldu. Bir tekne bulup uskunaya gitmeleri, altı kürekçili sandalı denize indirip limana getirmeleri bir yarım saat daha aldı. Limanda bulunan balıkçı ve denizcilerden kürek çekmeye razı olacak kürekçileri bulmak da bir o kadar sürdü. Sonunda herkes sandala bindi, Barba Monahaki de yedinci tayfa olarak dümene geçti ve hareket ettiler.

Kısa sürede limandan çıktılar ama kolay mı filikayı bulmak? Kadınlar kadar geveze olan deniz, yine kadınlar kadar ketum olabilir, sırlarını kimselere açmaz. Bir kadının dudaklarında âşığının öpücüklerinin izini bulmak ne kadar mümkünse, küçücük sandalı uçsuz bucaksız lacivert kütlenin içinde bulmak da o kadar mümkündü. "Kim bilebilir?" diye düşünüyordu Barba Monahaki, "ne de olsa bir kadın!" Aşk baştan çıkarıcı, gençler de baştan çıkarılmaya meyillidir. Şimdiye kadar günah işlenip işlenmediğini kim bilebilirdi? Karısına yanında kalırsa güvende olacağını boşuna mı söylüyordu? Yaşlı bir koca karısına babalık da yapabilir. Genç kadın da zaten, kocasının yanında kaldığı sürece onu aldatsa bile güvende olacağını söylemişti. Şimdiyse milyon kere masum da olsa herkes onu suçlayacaktı. Oysa yanında kalıp milyon kere aldatsa el âlemin gözünde namuslu sayılacaktı.

Vay ki vay! Masaldaki prenses gibi ok atılma yoluyla ilahi adalete teslim edilse, ok ancak narin parmaklarının ucuna değerdi.

***

Küçük sandal iki ada arasında ilerliyordu. Deniz akıntılarının yardımsever perisi Naias ile karadan gelen esintilerin iyi niyetli perisi Aura sandalın hızına hız katıyorlardı. Serin rüzgârsa delikanlının omuzlarını ve kollarını güçlendiriyor, genç kadının yumuşak adalelerini sertleştiriyordu. Deneyimli kürekçiler gibi kürek çekiyorlardı, hafif kürekler onları hiç yormuyordu. Sudaki yollarının yarısından fazlasını kat etmişlerdi.

İpinden boşalmış kısrak hızıyla ilerleyen altı kürekli sandal Trahili Burnu'na varmak üzereyken denizcilerden biri filikayı fark etti.

"Orada ne var?"

"Filika!"

Barba Monahaki kafasını sola çevirdi.

"İşte, filikayı bulduk."

"Nereden biliyorsun? Aradığımız sandal olduğunu sanmıyorum," diye araya girdi denizcilerden biri. Uzun süre kürek çekmekten kolları kopmuştu ve bir o kadar daha yorulmasını gerektirecek bu yön değişikliğini düşünmek bile istemiyordu.

"Bu, kesinlikle aradığımız sandal bu!" dedi başka bir denizci. İçinden hastalıklı bir merakla aradıkları sandalın bu olmasını istiyordu. Kadın ve âşığının bulunduğu bu sandala yetiştiklerinde neler olacağını görmeye sabırsızlanıyordu.

"Odur, çocuklar!" diye ısrar etti Barba Monahaki. "Dümeni o tarafa doğru kırıyorum."

"Oradan nereye gidiyorlar ki?" diye sordu tayfalardan biri.

"Ay Nikola'ya doğru gidiyorlar, en kısa yolu seçtiler. Oysa boşuna kürek çekmekten bizim kollarımız koptu."

"Sandalı o tarafa çevirelim çocuklar," diye bağırdı Barba Monahaki. "Acele edin yalvarırım size. Siya çekin, ben de dümeni kırayım."

Altı kürekçi kürekleri bırakmıştı; sandal, kazanmış olduğu hızla yoluna devam ediyordu. Barba Monahaki yitirilen zamana hırslanarak bağırmaya devam etti.

"Siya çekin çocuklar, siya! Sandalın yönünü değiştirelim. Haydi, hep birlikte!"

Ama kimse onu dinlemedi. Denizin ortasında açık oturum paneli yapıyor gibiydiler. Kimileri yollarına devam etmeyi, kimileri de sandala doğru dümen kırmayı salık veriyordu. Sonunda karı kocanın karşılaşmasına tanık olmak isteyenlerin dediği oldu.

Sandalın pruvası sola çevrildi ve avını gören avcının ruh haliyle yeniden gayrete gelen kürekçiler küreklere asıldılar. Büyük sandalın önünde, küçük sandalın gideceğinin üç katı yol vardı. Ve küçük sandaldan üç kat fazla küreği olmasına karşın, ağırlığı beş, hacmi de üç kat fazlaydı.

Mathios büyük sandalın ani manevrasını görerek yol arkadaşına da gösterdi.

"Bak!" dedi. "Peşimizden geliyorlar."

"Yakalasınlar da görelim!" diye bağırdı neşeyle Lialio. "Bizden çok uzaktalar!"

"Uzakta olabilirler ama kürekleri çok!"

"Bizim de gücümüz çok!"

Genç kadın hırsını ikiye katlayarak küreğine asıldı.

Solgun ay huzur içinde batıya doğru alçalır ve horozların ikinci ötüşleri bayırlarda dizilmiş kır evlerinde yankılanırken sahil boyunca kovalamaca bir saatten fazla sürdü. İzmarit kaçıyor, koca kollarıyla ahtapot kovalıyordu. Zargana çırpınıyor, oyunlardan hoşlanan yunus peşinden geliyordu. Büyük sandal metalik ıskarmozlarına hızla çarpan küreklerinin ritmik ve monoton sesiyle iğrenç bir köpek balığı gibi yaklaşıyordu. Küçük sandal da oyuncağa benzeyen kürekleriyle suyun yüzeyini okşarcasına itiyor, öpücük sesine benzer, tatlı bir hışırtıyla mantar gibi kayıyordu. Arkasında bıraktığı dalgacıklar kraliyet arabasına eşlik eden tören kıtası gibi onu izliyordu.

***

Yine de büyük tekne gözle görülür şekilde küçük tekneye yaklaşıyordu. Kaçaklar bütün güçleriyle kürek çekiyorlardı ama büyük tekne daha da yaklaşıyordu. Körfeze varmalarına çok az mesafe kalmıştı ki Mathios son bir gayretle sandalı hızla kumların üzerine sürdü.

"Canım memleketim!" diye bağırdı neşeyle Lialio.

Ayağa kalktı, ay ışığında ışıldayan Ay Nikola Kilisesi'nin beyaz duvarının karşısında haç çıkardı ve kumsala atladı. Ardından Mathios da atladı ve sandalı karaya çekmeye çalıştı.

Büyük sandal körfezin yirmi kulaç kadar uzağındaydı.

Delikanlı sandalı kumların üzerinde sürükleyip güvene aldıktan sonra köyüne kadar Lialio'ya eşlik etmek istiyordu. Büyük sandaldakilerin karada da peşlerini bırakmayacağından kuşkulanıyordu ama nedenini tam kestiremese de buna seviniyordu. Genç kadın, sevgilisinin Karadeniz'de boğulduğunu söylemişse de bu içini rahatlatmamıştı. Ölen bahtsız sevgilisini unutarak yaşlı biriyle evlenen bir kadın, onu da terk edebilir, memleketinde kalarak üçüncü bir erkeğe varabilirdi. Oysa sandaldakiler karada da peşlerinden gelirse Lialio ona daha çok bağlanırdı. Hele köyüne birlikte varırlarsa aşkları hem denizde hem de karada kutsanmış olurdu.

Birden, gecenin sessizliği içinde, sandalın pupasında ayağa kalkmış olan Barba Monahaki'nin sesi duyuldu:

"Lialio! Hey Lialio!"

Lialio başını yere eğerek umutsuzca durdu ve yanıt verdi.

"Efendim Barba Monahaki!"

"Annenle babana mı gitmek istiyordun gülüm? Çok iyi yapmışsın! Bekle, ben de gelip sana eşlik edeyim. Bunca yolu tek başına yürümene gönlüm elvermiyor sevgilim."

"Hoş geldin, sefalar getirdin Barba Monahaki," diye yanıt verdi hiç tereddüt etmeden genç kadın.

Delikanlı utanç ve korkuyla ona bakıyor, neler olduğunu anlayamıyordu.

"Mathios! Sen büyük sandalla adaya geri dön canım!" dedi içten bir duygusallıkla Lialio. "Senden yaşça büyük olmam ne kötü! Yoksa Barba Monahaki öldüğünde sana varırdım."

Ἡ νοσταλγός (İ nostalğos)
Estia dergisi, Nisan ya da Mayıs 1894

Başak Toplayıcı

Komşusu Zerbinio Hanım, 187... yılının Noel'inde Ahtiça Teyze'yi yeni başörtüsüyle, İhtiyar ile Patrona'yı da temiz gömlekler ve yeni ayakkabılarla gördüğünde çok şaşırmıştı. Çünkü kadının hayırsız damadı yüzünden kızının çeyizinin haraç mezat satıldığını, iki öksüz torununa bakabilmek için yapmadığı işin kalmadığını, kimsesiz dul bir kadın olduğunu dünya âlem biliyordu. Zavallıcık –Tanrı düşmanıma vermesin– kaderin okkalı sillesini yemişti. Zerbinio Hanım yaşlı kadınla öksüzlerin yoksulluklarına çok üzülüyordu ama yardımlarına koşmaya, yaralarını sarmaya gücü yetmiyordu.

Karısından önce mezara giren rahmetli Mihalios Amca, sevdiklerinin bu hallere düştüğünü görmeden gittiği için ne kadar şanslıydı. Toprağı bol olsun, iyi insandı. İki oğlu, Yorgo ile Vasili de çalıştıkları yelkenlinin 186... kışında batmasıyla rahmete kavuşmuşlar. Ne acıdır ki koca tekneden kimse kurtulamamış. Tanrı hiçbir inançlı kadına böyle bir dehşet yaşatmasın!

Ahtiça Teyze'nin üçüncü oğlu, serseri olanı, gurbete çıkmış. Arkasına dönüp bakmadan gitmiş, söylentilere göre Amerika'daymış. Ne gören var ne de duyan! Güya, yaban topraklarda bir Frenk karısıyla evlenmiş. Bir İngiliz dölüyle, Yunanca bile bilmeyen bir yaratıkla. Tövbe, tövbe! Elden ne gelir, insan kendi çocuğuna, canına, ciğerine lanet okuyabilir mi?

Kızı, arkasında iki öksüz bırakarak ikinci doğumunda son nefesini vermişti. Babaları olacak hayırsız –onun da haberi gelir inşallah– bundan sonra iyice dibe battı. Kumarbazlık, içkicilik ve buna benzer bir sürü meziyet daha! Başka masumların da hayatını karartmak üzere tekrar evlendiği duyulmuş insafsızın. Böyle erkeğin, tövbe tövbe... Onun da bir damadı olmuş, ama ne damat, evlere şenlik!

Ahtiça Teyze ne yapsın, dişini tırnağına takarak iki zavallı öksüzü hayatta tutmaya ant içti. Mevsimine göre tarlalarda ayrık otlarını ayıklıyor, bağları buduyor, bahçeleri çapalıyor, zeytin topluyor, çamaşıra gidiyordu. Ormandan kocayemiş toplayıp imbikten rakı çekiyordu. Şuradan birkaç salkım üzüm, buradan bir kucak mısır koçanı, ne bulsa değerlendiriyordu. Ekim sonlarında elinde küçük bir kapla zeytinyağı imalathanelerini dolaşıyor, attıkları posayı topluyordu. Sonra da posayı evinde süzerek kandili için gereken yağı sağlıyordu.

Ama Ahtiça Teyze en önemli gelirini başak toplayıcılıktan elde ediyordu. Her yaz haziran sonunda, gemiye binerek karşı adaya, Eğriboz'a gidiyordu. Kadınların deniz yolculuğuna çıkması ayıp sayıldığından mahallenin edepsiz karılarının utandırmak için "gemilenmiş" lakabını takmalarına aldırmıyordu. Orada başka yoksul kadınlarla birlikte tarlalarda kalan ya da öküz arabalarından dökülen başakları topluyordu. Her yıl Eğriboz köylüleriyle çocukları yüzlerine karşı: "İşte etekler! Yine etekler geldi," diye alay ediyordu. O başını eğip sesini çıkarmadan, bereketli toprağın zengin hasadından arta kalan kırıntıları topluyor, yokluğunda Zerbinio Hanım'a emanet ettiği öksüzler ile kendisinin üç ya da dört çuval dolusu yıllık erzakını sağlıyordu. Ardından yine gemiye binerek deniz kıyısındaki köyüne geri dönüyordu.

***

Ancak o yıl Eğriboz'da büyük kıtlık oldu. Ahtiça Teyze'nin yaşadığı küçük adanın zeytinlikleri, bağlar, mısır tar-

ları ve ormandaki kocayemişler bile bu kıtlıktan nasiplerini aldılar. Felaketler tek başlarına gelmediklerinden o yıl adaya ağır bir kış çöktü. Daha kasım ayında, neredeyse hiç lodos esmeden, bir damla bile yağmur yağmadan kar bastırdı. Kar doğru dürüst kalkmadan bir kar daha, ardından bir daha. Poyraz kuzeydoğudan kupkuru esiyor, karı buza çeviriyordu. Sıkıntılar daha yeni başlamıştı.

Yaşlı kadın dağdan en fazla iki ya da üç hafta yetecek kadar, birkaç kucak çalı çırpı getirebilmişti ki birden kış bastırdı. Aralık ortalarında havalar biraz durulur gibi oldu. Yüksek çatılarda ışıldayan birkaç çekingen güneş ışını göründü. Ahtiça Teyze ormana yakacak odun toplamaya koştu, ama ertesi gün kış daha da sert geri döndü. Noel'e kadar bulutsuz tek bir gün geçmedi. Gökyüzünde açık tek bir köşe, yürekleri ısıtacak tek bir güneş ışını yoktu.

Mübarek Noel yaklaştıkça ağır nefesli sert bir rüzgâr esmeye başladı ve çatıları kaskatı karla kapladı. Çocuklar sokaklarda kartopu oynayamaz oldu. Bu kış oyuna gelmiyordu. Mahallenin delikanlıları, çatıların saçaklarından olgun meyveler gibi sarkan karış boyundaki buzları koparıp emmeye artık heves etmiyordu.

Ayın yirmi üçünde İhtiyar okuldan eve çok mutlu döndü, ertesi gün okullar tatile giriyordu. Daha çantasını omzundan indirmeden dolaba koştu ama tek bir ekmek dilimi bile bulamadı. Nenesi evde yoktu, belki de ekmek aramaya çıkmıştı. Kadersiz Patrona, sönmüş ocağın önünde büzülmüş oturuyordu. Yoksul kız henüz dört yaşındaydı, ocağın yanmasa bile ısı verebileceğini sandığından külleri eşeliyordu. Geçici, kaçak bir güneş ışınının erittiği kar bacadan damlamış, külleri ıslatmıştı. Yedi yaşındaki İhtiyar, açlığını bastıracak bir ekmek kırıntısı bulamamaktan ağlamaklı, odanın üç karış boyundaki tek penceresini açtı. Evleri alçak, yarı bodrum, topraktan çatıya en çok iki kulaç yükseklikteydi. İhtiyar pervaza bir tabure dayadı, üzerine çıkıp sol eliyle açık pencereye tutundu, cesaretle uzanarak sağ eliyle çatıdan sarkan

buzlardan birini kopardı. Ağır ağır, büyük bir keyifle buzu emmeye başladı, arada yalasın diye Patrona'ya da uzattı. Zavallıcıklar acıkmışlardı.

***

Birazdan, koynunda bir şeyler taşıyan Ahtiça Teyze çıkageldi. Deneyimlerinden, nenesinin koynunun nedensiz kabarmadığını bilen İhtiyar, sevinç çığlıkları atarak onun kucağına atladı. İyi kalpli ama biraz da sert huylu yaşlı kadın, kim bilir ne yakarışlar sonunda ve ne hakaretler pahasına o gün de bir somun ekmek bulabilmişti!

Çocuğunun çocuğu, iki kere çocuğu saydığı bu öksüzlerin sevgisi uğruna her şeye katlanıyor, her fedakârlığı gösteriyordu. Buna karşın zaafını göstermek istemiyor, onlara oldukça sert davranıyordu. Oğlana rahmetli Mihalios Amca'nın adını vermişlerdi, ama bu adı söylemek ya da duymak acı hatıralar canlandırdığından ona İhtiyar diye sesleniyordu. Kızcağıza ise yoksulluklarını unutturmak için Patrona diyordu. Doğumunda verilen, loğusa ölen kızının adı Arğiro'yu duymaya dayanamıyordu. Şefkatinin gözle görülür tek belirtisi bu iki takma addı. Onların dışında yoksul öksüzlere sadece pratik sevgi ve koruma sağlayabiliyordu.

Yaşlı kadın iki çocuğu yatırarak yanlarına kıvrıldı ve ısınmaları için örtülerin altına hava üflemelerini söyledi. İçinden gerçekleşmesi için dua ederek, onlara yarın Hz. İsa'nın yakacak odunla ekmek ve ocakta kaynayan dolu bir tencere getireceğini söyledi. Kara bahtını düşünmekten sabahın ilk saatlerine kadar gözüne uyku girmedi.

***

Sabah ayininden sonra –o gün Noel arifesiydi– mahallenin papazı Peder Dimitri fakirhanenin kapısını çaldı.

"Müjdemi isterim," dedi gülümseyerek.

Neyin müjdesi? Kimden ne bekliyorlardı ki? Yaşlı din adamı, şalıyla cüppesinden karları silkeleyerek devam etti:

"Sana yazılmış bir mektup aldım Ahtiça."

"İçeriye buyur Despot* Efendi!" İkram edecek tatlısı ya da rakısı ve konuğunu ısıtacak ateşi olmadığına çok utandı.

Peder Dimitri dört basamağı çıkıp odaya girerek tabureye oturdu. Elini koynuna sokup çeşit çeşit mühürlerle, pullarla dolu büyük bir zarf çıkardı. Zarfın bir kenarı yırtılıp açılmıştı. Ahtiça Teyze, papazın dediklerini yeni yeni anlamaya başlıyordu.

"Mektup mu dedin Papaz Efendi?"

"Gemi dün gece gelmiş, bana da az önce, ayin sonrası kiliseden çıkarken verdiler."

Elini zarfa sokarak katlanmış bir kâğıt parçası çıkardı.

"Mektup bana gönderildi ama sana yazılmış."

"Bana mı? Bana mı?" diye şaşkınlıkla tekrarladı yaşlı kadın.

Peder Dimitri kâğıdı açtı.

"Tanrı çektiğin sıkıntıları görüp sana küçük bir yardım yollamış." İyi kalpli papaz devam etti. "Oğlun Amerika'dan yazmış."

"Amerika'dan mı? Yanni mi? Yanni anasını mı hatırlamış?" Yaşlı kadın sevinçle bağırarak haç çıkardı. Sonra da, "Tanrım şükürler olsun!" diye ekledi.

Din adamı gözlüklerini çıkarıp okumaya çalıştı:

"Yazılar okunaksız. Şimdilerde gençlerin yazılarını okumak çok zor, ama yine de bir anlam çıkarmaya çalışacağız." Zorlukla ve heceleyerek okumaya başladı:

"Peder Dimitri ellerinden öperim. Önce sağlığını sorarım," falan filan... "Yıllardır gurbetteyim, oralarda neler olduğunu, benimkilerin yaşayıp yaşamadıklarını bile bilmiyo-

---

* Despot unvanı yüksek rütbeli din adamlarına verilir. Despot–papaz ayrımı kaba bir yaklaşımla subay–astsubay ayrımına benzer. Yaşlı kadın heyecanından hitapları karıştırıyor. (ç.n.)

rum. Çok uzaklarda, Panama'nın içlerindeyim, Amerika'daki hemşerilerimizle hiçbir bağlantım yok. Üç yıl önce ... ile karşılaştım, ancak o da yıllardır memlekete uğramadığından ailemle ilgili bir şey bilmiyordu.

Annem ya da babam yaşıyorlarsa beni affetsinler. İnsanoğlu hep iyiyi güzeli düşünür, ama çoğu zaman istedikleri olmaz. İki kez salgın hastalıklara yakalandım, uzun süre hastanelerde süründüm. Varımı yoğumu hastalıklara harcadım, hayatımı zorlukla kurtarabildim. On yıl kadar önce buralardan evlenmiştim, şimdi dulum. Tek isteğim biraz para biriktirip köye dönmek, yaşıyorlarsa anamla babamın hayır duasını almak. Bana kızmasınlar, Tanrı'nın takdiri böyleymiş, karşı koymak neye yarar! Ağır sözler etmesinler. Tanrı istemedikçe, insan hayır yüzü görmez.

Senin adına yazdığım bir çek gönderiyorum. Arkasını imzalayarak yaşıyorlarsa anamla babama verirsin. Eğer hayatta değillerse parasını tahsil edip kardeşlerime, varsa yeğenlerime, ya da fakir fukaraya dağıt. Anamla babam ölmüşlerse, gönderdiğim miktarın bir kısmını ayırıp ruhlarını anmak için köylülere koliva* dağıt."

Mektup bir sürü şeyden bahsediyor ama en önemlisini, çekin miktarını yazmıyordu. Peder Dimitri Yanni'nin mektubu yazarken başlarda miktarı belirttiğini sanarak daha sonra tekrarlamaya gerek görmediğini, bu yüzden "gönderdiğim miktarın" diye yazdığını tahmin etti. Yine de yıllar sonra oğlundan haber alabilen Ahtiça'nın mutluluğu tarif edilemezdi. Bunca yıldır küllenen ana şefkatinin kıvılcımları ruhunun derinliklerinden gözlerine vurarak yaşlı, buruşmuş, kırışık yüzünü gençlik ve güzellik ışınlarıyla aydınlatmıştı. İki çocuk olan biteni anlayamamakla birlikte, nenelerinin sevincini gördüklerinden çevresinde zıplamaya başladılar.

---

* Koliva: Ölülerin kırkında ve ölüleri anma gününde dağıtılan, kaynatılmış buğdayla hazırlanan bir yiyecek. İçine kuru üzüm, nar taneleri, ceviz, badem, kavrulmuş un ve şeker de eklenir. (ç.n.)

***

Marğariti Efendi tam olarak ne banker ne tefeci ne de tüccardı, bütün bunların hepsiydi. Tek vergi ödeyerek üç işi birden yapıyordu.

Ahtiça Teyze oğlunun gönderdiği, üzerinde yaşlı papazla kendisinin ne anlama geldiğini hiç anlamadıkları, bazısı elle yazılmış diğerleri matbu siyah ve kırmızı yazılar yazılı çeki alarak çaresizlik duyguları içinde Marğariti Efendi'nin dükkânına gitti.

Marğariti Efendi bir tutam enfiye çekti, sonra *şalvarına* dökülen tütünleri silkti. Külahını kaşlarına kadar indirip gözlüklerini takarak büyük bir ciddiyetle çeki incelemeye başladı.

"Amerika'dan mı geliyor?" diye sordu. "Oğlun seni hatırlamış bakıyorum. Güzel, sevindim!"

Sonra devam etti:

"On sayısını görüyorum, ama birimini bilemiyoruz. On şilin mi, on rupi mi, on frank mı, yoksa on..." Sustu. Az kalsın on lira diyecekti. "Öğretmeni çağıralım, belki o bu yazıları okuyabilir. Ne dilde yazılmış acaba?"

Yandaki kahvede kâğıt oynayanları seyreden öğretmeni çağırdılar. Dükkâna dimdik, ağırbaşlı bir tavırla girerek çeki eline aldı. Marğariti Efendi'den gözlüklerini vermesini rica etti ve Latin alfabesiyle yazılmış kelimeleri hecelemeye başladı.

"Bunlar İngilizce olmalı," dedi. "Ama Almanca da olabilir. Mektup nereden gelmişti?"

"Amerika'dan geldi öğretmenim," dedi Ahtiça Teyze.

"Amerika'dan mı? O zaman bunlar İngilizce."

Bu arada el yazısı ile yazılmış "ten pound sterling" yazısını hecelemeye çalışıyordu.

"Sterling! Sterling galiba taliro* anlamına geliyor." Biraz

---

* Öyküde o tarihlerde Yunanistan'da yaygın kullanımı olan 5 Franklık sikke ima ediliyor. Dönemin döviz kuruna göre bir sterlin 28,12 drahmiye karşılık gelirken beş Fransız Frangı 5,58 drahmiye karşılık geliyordu. (ç.n.)

düşündükten sonra kararlılıkla vardığı sonucu açıkladı; "İki kelime de aynı kökten türetilmiş olmalı."

Çeki Marğariti Efendi'ye uzattı.

"Herhalde öyledir, önündeki on sayısını da düşünürsek, kuşkusuz bu on taliroluk bir çek. Aslında bankerlik işlemlerinden fazla anlamadığımı kabul etmek zorundayım. Ne de olsa biz okumuşların ilgi alanları başka!"

Bunları söyledikten sonra, Marğariti Efendi'nin taş zeminli dükkânında üşüdüğünü hissettiğinden, ısınmak için kahveye geri döndü.

***

Marğariti Efendi ellerini ovmaya başladı, kafasında bir şeyler kurduğu anlaşılıyordu. Yaşlı kadına döndü:

"Şimdi ne diyelim? Zaman kötü biliyorsun, işler kesat. Çeki alsam, nakde çevirsem, paramı alacağımdan emin olabilir miyim? Ya sahteyse? Oralardan, o batık dünyadan dürüstlük mü beklenir? Serseriler –sözüm meclisten dışarı, oğlunu kastetmiyorum– ekmeğin güneşte piştiği o topraklarda yıllarca gezinip evlerine doğru dürüst para yollamayı umursamıyorlar. Tek gönderdikleri, kâğıt parçaları!"

Uzun tezgâhını iki tur dolandıktan sonra devam etti:

"Az buz değil, gözünü seveyim, büyük para. Benim on talirom olsa hemen evlenirdim. Sana acıyorum, iyi bir kadınsın, iki öksüze de bakıyorsun ama ne yapabilirim ki? Girdiğim riske karşılık bir buçuk talironu alırım, sekiz buçuğuna gelince... Bak, baştan söyleyeyim, benden gümüş sikke bekleme.* Sağlam olsun diye kâğıt para vereceğim. Demek ki sekiz buçuk taliro... Ah! Az kalsın unutuyordum!"

Aksine, unutmamıştı, konuşmanın başından beri bunu düşünüp duruyordu.

---

* Öykünün yazıldığı dönemde beş franklık sikke 5,58, beş franklık kâğıt para da 5,00 drahmiye karşılık geliyordu. Kurnaz tüccar bu yolla da yaşlı kadını kandırmak istiyor. (ç.n.)

"Rahmetli Mihalios'tan küçük bir alacağım vardı, bir bakalım..."

Tezgâhın başına döndü:

"Hayırsız damadının da iki taliro borcu vardı sanırım."

Kocaman veresiye defterini çıkardı.

"Alacağımı düşmek en doğrusu... Zaten ne verirsem vereyim sana fazla gelir!"

Defterini açtı. Sık yazılmış kara yazılarla dolu sayfalarıyla bu defter sulak bir tarlaya, bereketli bir toprağa benziyordu. Buraya ekilenler birkaç misli ürün veriyordu. Ödenen borçlar bir ağacın koparılan yaprakları gibiydi, oysa kök yeni fidanlar vermek üzere toprak altında kalmaya devam ediyordu. Marğariti Efendi aradığı hesapları hemen buluverdi.

"Rahmetli kocandan dokuz drahmi on beş kuruş alacağım vardı, damadının da borç alıp üzerine yattığı iki taliroyu da eklersek..."

Kalemi alarak önce toplamayı yaptı, ardından Fransız franklarını drahmiye çevirerek bulduğu iki sayıyı birbirinden çıkardı.

"Buna göre sana vermem gereken..."

***

Tam o sırada dükkâna yeni biri girdi. Yeni gelen, iş için adaya uğrayan, Siros Adası'ndan bir tüccardı. Kendinden emin adımlarla Marğariti Efendi'nin başında durduğu tezgâha yöneldi.

"Ne var ne yok Marğariti Efendi?" Tezgâhın üzerinde duran yoksul dulun çekini gördü. "Bu da ne?"

Çeki eline alarak devam etti:

"Amerika'dan on İngiliz lirası değerinde bir çekmiş. Nasıl gelmiş buraya? Böyle işler de mi yapıyorsun Marğariti Efendi?"

Ahtiça Teyze duyduğundan emin olmak istercesine gayri ihtiyarî tekrarladı:

"On İngiliz lirası mı?"

"Evet, on İngiliz lirası." Sonra yaşlı kadına dönerek sordu. "Senin mi yoksa?"

"Evet, efendim, bana ait."

Ahtiça Teyze iyelik bildirmek istediğinde "benim" zamirini kullanırdı, "ait" kelimesini nereden bulduğuna kendisi de şaştı.

"On Napolyon altını* da olabilir," dedi, Marğariti Efendi dudaklarını ısırarak.

"On İngiliz lirası diyorum sana," diye yineledi Siroslu tüccar. "Anlamıyor musun?"

Çeki bir daha uzun uzun inceledi.

"Tiko para, her şeyi tamam. Almayacaksan bırak ben alayım."

Para kesesini çıkarmak için kuşağına davrandı.

"Dokuz Fransız Napolyon'una alınabilir," dedi, Marğariti Efendi yarım ağızla.

"Dokuz Napolyon altını mı? Ben dokuz İngiliz lirasına alıyorum."

Çekin arkasına baktı, iyi kalpli papazın imzasıyla çekte yazılan ismi karşılaştırıp uyduklarını gördü. Para kesesini açarak, Ahtiça Teyze'nin şaşkın bakışları altında, avucuna pırıl pırıl parlayan dokuz altın İngiliz lirası saydı.

***

İşte bu yüzden yoksul yaşlı kadın Noel günü yeni başörtü giyiyordu. İki öksüzün zayıf bedenlerini de temiz gömlekler ve donmuş ayaklarını sıcak ayakkabılar sarıyordu.

Ἡ σταχομαζώχτρα (İ stahomazohtra)
Efimeris gazetesi, 25 Aralık 1889

---

* 20 Franklık sikke anlamına gelen Napolyon altını 22,33 drahmi karşılığında olduğu için yine de 28,12 drahmi değerindeki sterlinden daha düşüktü. (ç.n.)

Aşk ve Yiğitlik

Sandal, çarşıdaki küçük limanın ilerisinde, Yukarı Mahalle'nin kayalık uçurumunun altındaki Himadio kumsalında sahile çekilmiş, ince bir halatla kayalara bağlanmıştı.

Küçük tayfası, Burbena'nın Yorgi de bir battaniyeye sarınarak sandalın pupasına uzanmış yatıyordu. Sessiz, hareketsizdi ve karanlıkta parlayan gözleriyle masallardaki tek gözü açık uyuyan devlere benziyordu.

Ağzından çıkan nefesi duyulmuyor, göğsü bile hareket etmiyordu. İçeriye doğru nefes aldığı, maddi yönü olmayan manevi bir hayat yaşadığı sanılabilirdi.

Gece yarısını geçeli çok olmuştu. Sahili çevreleyen evlerin üst katlarında, soluk bir aydınlık yayan çok az sayıda ışık görünüyordu. Sakin deniz de uyuyor gibiydi ve sadece açıklara doğru, belli belirsiz duyulan bir horultu misali karanlıkta köpüren dalgaların melankolik sesi duyuluyordu. Sandal bir ananın şefkatli okşamasıyla harekete geçmişçesine ağır ağır salınıyor, dalgalarda yansıyan cılız ışıklarsa tayfanın gözlerinin parıltısını yansıtıyor gibiydi. Delikanlı, gözlerini kayaların tepesindeki bir noktaya, fazla uzakta olmayan bir eve dikmişti. Evin bütün pencerelerinin panjurları açıktı ve kapalı camları ışıl ışıl parlıyordu. Yansıyan ışıkta, hareketli siluetler, yüzler ve bedenler görünüyordu. Küçük denizci ne mırıldanıyor ne de nefes alıyordu. Doyumsuzca bakınakla meşguldü.

Gecenin hafif patırtılarının arasında bazen yükselen bazen dinen keman ve ut sesleri açıkça seçilebiliyordu. Bu seslere ritmik oyun nağmeleri, şarkılar, neşe ve mutluluk haykırışları eşlik ediyordu. Bütün bu anlamsız ve anlaşılmaz sesler delikanlının kulağında bomba gibi patlıyordu. Çektiği acıyı dile getirecek ne bir ses ne de bir şarkı düşünebiliyordu.

***

Önceki gece sandalın kaptanı Konstanti Siğuranca onu uyarmıştı.

"Yarın sabah, çok erkenden taşınacak yükümüz var hamdolsun! Onları öteye götüreceğiz," demişti. Eliyle kayaların üstündeki mahalleyi göstermiş, ardından batıya doğru elini uzatmıştı.

"Kimleri taşıyacağız?" diye sormuştu küçük denizci.

"Kaçta yola çıkacaklarını bilemiyorum," diye devam etmişti kaptan ısrarla mahalleyi göstermeye devam ederek. "Belki de bizi erkenden, daha gün doğmadan uyandırırlar. Sen erkenden hazır ol!"

"Bizi kimler uyandıracak?" diye tekrar sormuştu Yorgi.

"Sen en iyisi bu gece teknede yat. Yaşlı ananda kalacaksan gün doğmadan, sabah yıldızıyla birlikte burada olmalısın. Gelin güya güneş yükseldiğinde köyden ayrılıp tekneye binmeye utanıyormuş. Sen her an yola çıkacakmışız gibi hazır ol."

"Gelin kimlerden?" diye sormuştu şaşkınlıkla Yorgi.

Ama Siğuranca yanıt vermeden uzaklaşmıştı.

***

Küçük denizci köyde olup bitenlerden haberdar değildi. Her hafta iki kısa, iki ayda bir de uzun yolculuğa çıkıyordu. Gideceği yerleri kaptan Kostandi belirteçlerle kısaca belirti-

yordu: karşıya, öteye, arkaya, içeriye, yukarıya ya da aşağıya. Bir keresinde, adalı olmayan bir ziyaretçinin hatırını kıramamış, bunların ne anlama geldiğini anlatmıştı. Öteye, "köylere" anlamına geliyordu. Karşı Eğriboz Adası, arka Kehria, içeri Stilida kasabası, yukarı Selanik, aşağı da Pire demekti.

Siğuranca küçük teknenin kaptanı olmadan önce çok seyahat etmiş, denizi avuç avuç içmişti. Üç gemisi olmuş, üçünü de kaza yapıp batırmıştı. Şimdiki kaptanlığı ise kağıt üzerindeydi. Sandal Yorgi Bruma'nın malıydı. Miras değildi, hediye değildi ya da ucuza kapatılmamıştı. Delikanlı sandalı alnının teriyle kazanmıştı. Çocukluğundan beri, şalvarının paçalarını dizlerine ve gömleğinin kollarını dirseklerine kadar sıyırarak, bir kamışın ucuna bağladığı küçük kancası elinde, sahilde yalın ayak dolaşır avlanırdı. O kancayı yapmak içinse neredeyse demircilik sanatını öğrenmek zorunda kalacaktı. Limanda, bulduğu bir parça hurda demiri alıp kendisine bir kanca yapması için tersanenin çingenesi Yalandriça'nın ayaklarına kapanmış, ama günlerce yalvardığı halde onu ikna etmeyi başaramamıştı. Bir pazar sabahı adamı ayık bulunca, körükle hava üflemeyi kendisi üstlenerek zar zor kancasını yaptırmıştı. Küçük yaşından beri elinde kancasıyla dizlerine kadar su içinde bir kumsaldan diğerine koşarak yem için solucanlar, deniz kabukluları topluyor, ahtapot avlıyordu. Denize açılan her sandala ya da tekneye tayfa oluyor, para biriktirmeye çalışıyordu. Yirmi yaşına geldiğinde alnının teriyle sandalına sahip olmuştu.

Ama liman müdürlüğünün kâtibi, gemi yönetmek için daha çok genç olduğunu söyleyerek ona kaptanlık ehliyeti ya da gemici cüzdanı vermeye bir türlü razı olmuyordu. Belki de bütün parasını sandalı satın almak için harcamıştı ve uzun seferlere çıkmadan önce başka bir kaptanın emrinde çalışarak elinin biraz para tutması gerektiğini düşünmüştü.

Genç delikanlı sandalını çalıştırmak için kaptan Siğuranca'dan yardım istemişti. Ama Siğuranca emir yağdırmaktan hoşlanıyor, Yorgi'ye miço, yani korunmaya ve tavsiyelere muhtaç bir genç muamelesi yapıyordu. Delikanlı diploma alması için gerekli "denizcilik eğitimini" en kısa sürede tamamlayacağı umuduyla şimdilik ona tahammül ediyordu.

Son seyahatlerinden daha bir gün önce, Cumartesi akşamı geri dönmüşlerdi ve kaptan bu pazar akşamı Yorgi'ye yeni bir navlun aldıklarını söylüyor, gidecekleri yer hakkında muğlak ifadeler kullanıyordu. Gelin gün ortasında denize açılmaya utandığı için sabahın erken saatlerinde yola çıkacaklarından teknede yatması daha iyi olacakmış! İyi de, hangi gelin?

***

Yorgi, köyde olup bitenlere uzaktı. O, karanın değil, denizin insanıydı. Ama görevlerine sadıktı.

Akşama doğru, dul anası Burbena ve ablasının iki küçük çocuğuyla hafif bir akşam yemeği yedikten sonra giyindi, fenerini yaktı, ertesi sabah erkenden yola çıkacağı için sandalda yatacağını söyleyerek yaşlı anasıyla vedalaşıp hayır duasını aldı.

Yaşlı kadın neden sandal yerine evde yatmadığını sordu. Ama delikanlı anasının bunu neden sorduğunu bilmediği için olağandışı bir durumdan kuşkulanmadı. Sandalda yatması gerektiğinde ısrar edip evden ayrıldı.

Yukarı mahallenin kayalığına doğru ilerledi, dikkatli adımlarla sahile indi ve halatı çekerek sandala atladı. Fenerı bir ıskarmoza astı, pruvanın altından bir yağmurluk, bir kepenek, bir de yastık çıkardı. Gömleğini çıkarıp sandalın kıçına serdi, doğuya doğru üç kez haç çıkardı ve hazırladığı derme çatma yatağa uzandı.

Kaptan Konstandi'nin gizemli sözlerinin anlamını çıkarmaya çalışırken uyuyakaldı. Uzun süre sonra şiddetli bir sarsılmayla uyandı. Neler oluyordu?

Tüfek sesleri, zurnalar! Tepedeki ev ışıl ışıl parlıyordu, eğlence doruktaydı. Ardından uyku, rüyalar, uyku sersemliği, kâbuslar. Sonra yine melodik sesler, utlar ve kemanlar. Nereden mi? Kayalık uçurumun tepesindeki küçük evden. Aydınlık pencereler, gecenin monoton fısıltılarını, olağan durgunluğunu dağıtan canlılık ve hareketlilik. Neler oluyordu?

Bir aile toplantısı ya da bayram kutlaması yapılıyor gibiydi. Yoksa bir düğün müydü? Delikanlı dikkatle bakıp evi tanıyınca yüreğinde tarif edilemez keskin bir sızı duydu. Arhondo mu evleniyordu yoksa? Kaptanın söz ettiği gelin o muydu?

***

Yorgi, annesinin genç kızı anakaradan, karşıdaki yirmi dört köyden bir toprak sahibiyle evlendirmeye çalıştığını duymuştu. Damadı nereden bulmuştu acaba?

Memlekette, deniz kıyısının güzel köylerinde uygun damatlar yok muydu? Kendisi de onlardan biri değil miydi? Yaşlı kadın neden acele ediyordu? Gerçi, kaptanın söz ettiği gelinin bu güzel kız olduğu kesin miydi? Nereden nereye? Başka gelinler yok muydu? Neden o olsundu?

Neden mi? Göründüğü kadarıyla düğün dernek orada yapıldığı için.

Ama evde başkasının düğünü de yapılıyor olabilirdi. Belki de yoksul bir teyze kızı düğününü Arhondo'nun evinde yapıyordu. Hayır, evlenen kızın o olduğuna inanmak istemiyordu.

Arhondo'nun daha zamanı vardı. Neredeyse yaşıttılar, kız kendisinden bir yaş küçüktü, on dokuzundaydı. Onu

küçüklüğünden beri tanırdı, birlikte oyun oynarlardı. Onun elinde bebekleri, takıları ve çeyizleri, Yorgi'de gemiler, kamış takımları ve oltalar.

Arhondo ile kız arkadaşları evcilik oynarken bebeklerini birbirleriyle evlendirir, kuşlar gibi cıvıldaşırlardı:

"Sana baklava ikram edeyim dünürüm. Gelin ne kadar güzel, damat ne kadar yakışıklı! İşte gelinin çeyizi! Nasıl da yakışıyorlar birbirlerine!"

Yorgi de bahçe duvarının öte yanından kızların fısıldaşmalarına kulak kabartır, kapının anahtar deliğinden neler yaptıklarını görmeye çalışırdı, çünkü kibirli küçük kalpsizler evcilik oynarken onu aralarına almazdı. Bazen Arhondo karşısına geçip "Yukarı çık elma, aşağı düş turunç" oyununu oynar, küçük oğlan da genç kıza hayranlıkla bakar, onun körpe ellerinin attığı portakalı dişleriyle havada kapabilmek için yanıp tutuşurdu.

Kimi zaman da "ip" oynarlardı. Ucunu düğümledikleri kırmızı bir ipliği elden ele geçirerek onu testere, gemi, masa, makara ya da öreke şekline sokarlardı. Bazen de küçük kız iki elini birleştirir, Yorgi de tek parmağıyla düğümlenmiş küçük parmakların oluşturduğu basamakları tek tek çıkarak "Tak tak!" "Kim o!" oyununu oynarlardı. Küçük kız "Yukarı mahalleye çık!" der ve en üst basamağa gelindiğinde iki avucun içinde gizlenen köpek "Hav, hav" diyerek parmağı yakalardı. Ah, ne güzel günlerdi onlar! Keşke kız hiç büyümemiş olsa, hep çocuk kalsa ve oyun oynamaya devam etselerdi!

***

Oysa şimdi, anası genç kızı görücüye çıkarmış, evlendirmeye, ev hanımı yapmaya çalışıyordu. Birkaç gün önce mahallede öyle bir dedikodu çıkmıştı, ama Arhondo'nun anası

içten pazarlıklı bir kadındı. Komşuların bütün üstelemelerine rağmen sırrını kimseye açmadı.

"El âlemin ağzı torba değil ki büzesin komşu! Bizim daha çok zamanımız var! Kızının yaşı daha geçmedi, önce ondan büyükler evlensin. Yanni Amca'nın Katernio'su, Kallina'nın Mario'su ve Hacı Yorgena'nın Vaso'su var sırada. Size neler oluyor böyle? Benim Arhondo çeyizini işlemeye daha yeni başladı."

Bu sözleri duyanların çoğu kadına inanıyordu. İnanmayan komşular da kesin kanıtlara sahip olmadıkları için kuşkularıyla baş başa kalıyordu. Sadece bütün mahalleleri dolaşarak evlere testisi on kuruşa çeşmeden su taşıyan Daldoyanni, görünürde saf bir insan olduğu halde etrafa kuşkuları destekleyecek bilgiler yayıyordu:

"Ona inanmayın, öylesine konuşuyor! Karşı sahilden zengin bir damat bulduğu için kibrinden yanına yaklaşılmıyor. Evde kalmış geçkin kızları küçük düşürmek için söylüyor bunları. Görmüyor musunuz, sevincinden ağzı kulaklarında!"

Yorgi, Daldoyanni'nin bu çıkarımlarını duymamıştı. O bir deniz çocuğuydu ve köy meydanında oturup dedikodu yapmaktan hoşlanmıyordu. Dedikoducu köylülerden biri yolunu kesip Arhondo'nun evlenmek üzere olduğunu söylemese hiçbir şeyden haberi olmayacaktı. Öte yandan, kendi anasının başka hesapları vardı. Oğlunun bu genç yaşında baş göz edilmesini istemediği için Arhondo'nun evlenmesine gizli gizli seviniyordu.

Perşembe günü delikanlı son seferine çıkmıştı. Cuma günü yaşlı kadın genç kızın nişanlandığını duymuş, düğünün de gizlice Pazar günü yapılacağını öğrenmişti. Burbena, oğlunun Pazartesi'den önce geri dönmesini beklemiyordu ve düğünde burada olmayacağına seviniyordu. Çünkü Yorgi'nin Arhondo'ya karşı çocukça bir ilgisi olduğundan kuşkulanıyordu.

Ama hava uygundu, yolculuk beklendiğinden kısa sürdü ve sandal Cumartesi gecesi geç saatlerde geri döndü. Yaşlı kadının canı sıkılmıştı buna. Yorgi nişanı duymamıştı ve düğün Pazar gecesi, gece yarısına doğru yapılacaktı. Yorgi ise bu konuda hiçbir şey bilmiyordu.

Delikanlı Pazartesi sabahı yolculuğa çıkacağını söylediğinde yaşlı kadın kimlerin malını taşıyacağını özellikle sordu. Yorgi, kaptanın ayrıntılara girmediğini ve aslında nereye gideceğini pek umursamadığını söyledi. Yaşlı kadın bu yolculuğun evlilikle ilgili olduğundan kuşkulanmadı bile.

Gelinin damadın memleketinde, orada sahip olduğu evlerde yaşayacağı duyulduysa da yola birkaç gün sonra çıkacağı düşünülüyordu. Ama Arhondo'nun anası kızını bir an önce evlendirmek için acele ettiği gibi, bir an önce damadın evine göndermeye de sabırsızlanıyordu galiba.

Siğuranca gelinin "gündüz vakti gemiye binmeye utandığını" söylerken kimi kastediyor, hangi gelinden bahsediyordu?

***

Yaşlı kadın, oğlunun evde yatması için ısrar etti. Arhondo'nun evi bitişiklerinde olduğu halde, Yorgi düğün esnasında uyanırsa oğlunu teselli edebileceğine inanıyordu. Tatlı sözlerle üzüntüsünü gidermeye çalışacak, aklını başka tarafa çelecekti. En azından bu zor anlarda oğlu gözünün önünde olacaktı.

Yorgi, kaptan öyle istediği için değil, teknesinde yatmaktan hoşlandığı için sahile inmek istiyordu. Artık büyümüş, yaşlı anasının kucağına, ninnilerine ihtiyacı kalmamıştı. Ama diğer anası olan deniz, onu dalgalı kucağında hâlâ uyutabiliyordu. Onun da bir beşiği, bir değil, çok kucağı vardı. Birinci anasının gözünde yetişkin bir erkekti. Oysa ikinci anasının, uçsuz bucaksız, tapınırcasına sevilen, ıslak ve gü-

venilmez ikinci anasının gözlerinde henüz küçük, küçücük bir çocuktu.

Yaşlı kadın oğlunun aklını çelmek için fazla ısrar etmedi. Kendisinin de denizden anladığını iddia ederek, sandalı kayalığa bağlamanın o kadar da güvenli olmadığını söyledi. Oysa o denizi değil sadece denizin neden olduğu acıları bilirdi. Oğlunu düğünün yapılacağı semtten uzak tutmak için sandalı kayalığa değil de daha güneydeki mağaranın yakınlarında ya da Plakes sahilinde bağlamasını tembihledi. Delikanlı da merak etmemesini söyleyerek evden ayrıldı.

Şefkatli ana yüreği hep bunları düşünüyordu, ama Arhondo'nun anası Marudiça, Burbena'nın oğlu Yorgi'nin kızına âşık olduğunu bilmiyordu. Bilse de hiç umursamayacaktı. Kızının bu aşka karşılık vermesi durumunda bile endişelenecek bir şey görmezdi. Kızlar âşık mı olurmuş, daha neler! Onların tek görevi ana babalarının sözünden çıkmamaktı. "Evliliğimle babam ilgilenecek, bu konuda bana laf düşmez."* Bütün yaşlı kadınlar gibi Marudiça da tanışma şerefine nail olmadığı Euripides'in bu sözlerine kesinlikle katılıyordu. Kızlar âşık olmamalıydı!

Düğün tacı başa geçirildiğine göre artık gizliliğe gerek kalmamış, "geline kız kakalama" tehlikesi bile geçmişti. Bilindiği gibi, gelinin düşmanlarının "gelin hep kız doğursun" bedduası sadece Nişanlanma Duası okunurken tutar ve bu yüzden dua yabancılara fark ettirmeden gizli gizli okunur. Marudiça ne olur ne olmaz düşüncesiyle ek önlemler de almış, hem kızının hem de damadının koynuna cilt kapakları altın işlemeli iki küçük İncil koymuştu. Nişanlanma Duası'nın hemen ardından düğün çelenkleri yeni evli çiftin başlarına takıldığında, Yorgi'nin uykusu havaya sıkılan iki kurşun sesiyle bölündü. Bir karabasandan uyanmışçasına korkuyla yerinden fırladı.

---

* Euripides, *Andromakhe*, 987. (ç.n.)

Delikanlı tam olarak kendine gelememiş, duyuları henüz uyanmamıştı, neler olduğunu anlayamıyordu. Hayal meyal, kayanın tepesinde, uçurumun yanında yükselen küçük evin ışıldadığını görür gibi oldu. Ardından tekrar uykuya daldı, bu kez uykusu uzun sürdü. Hoş namelerin eşlik ettiği şarkılı bir rüya gördü. Bir süre sonra tekrar uyandı.

Keman, ut ve şarkı seslerini son derece belirgin duyuyordu. Neler oluyordu? Kayaya doğru baktı. Gerçekten de bir ev ışıl ışıldı ve bu ev Marudiça'nın eviydi. Evlenen Arhondo muydu? Siğuranca bu yüzden mi gelinin utandığını söylemişti? Hangi gelinden bahsediyordu?

Nişan hakkında bir şeyler duymuştu. Belki de nişan yapılıyordu ve damat ilk kez kaynatasının evine gelmişti. Genellikle basit ve gayri resmi bir nişandan sonra, damat ayrı bir törenle gelinin evine gelirdi. Damat karşıki yirmi dört köyden mal mülk sahibi biri olduğu için de gösterişli bir kutlama hazırlanmıştı. Ertesi gün memleketine geri dönecek, birkaç ay sonra da düğün yapılacaktı. Öyle olmalıydı!

Delikanlı bir teselli arıyor, kendisini avutacak bir umut kırıntısına tutunmaya çalışıyordu. Durumun düşündüğü gibi geliştiğine, düğünün gecikeceğine inanmak istiyordu. Bu arada nişanı bozmak üzere bir şeyler yapabilecek zamanı olacaktı. Arhondo'yu kaçırmaya kadar gidebilirdi ve buna hakkı vardı çünkü genç kızı yaşlı başlı biriyle zorla evlendirdiklerine inanıyordu.

Ama bunca ışık, mutluluk çığlıkları ve gürültü sadece damat gelinin evine ilk kez geliyor diye olabilir miydi? Böyle bir şeye inanabilir miydi?

Kaptan Siğuranca'nın söylediklerini düşündü: "Bizi erkenden uyandırabilirler! Gelini götüreceğiz. Sen erkenden hazır ol!"

Mümkün müydü? Kayanın tepesinde bir düğün mü yapılıyordu? Arhondo mu evleniyordu?

Ah kader ve takdir-i ilahi! İnsanların kararlarında kötü niyet vardır, Ahitofel'in tavsiyeleri* gibidirler.

***

Delikanlı bu durumda ne düşünsün, ne yapsın, ne desin? Şarkının tavsiyesine uyup "Dertlerini şarkılara dökmek," istiyordu. "Git anana söyle başka bir doğum yapsın!" Hayır! Lanet olsun, kahrolsun o anası olacak kadın!

Neden uyuyordu hâlâ? Nasıl oluyor da gözleri açık duruyordu? Neden yerinden fırlamıyordu? Dudaklarının arasından ne bir nefes ne de bir inilti çıkıyordu! Gözleri sabit bir noktaya takılmış, yaşayıp yaşamadığı belli değildi! Neler düşünüyordu? Aslında düşünmesi değil, bir şeyler yapması gerekiyordu. Kalkmalı, zıplamalı, koşmalı, uçmalıydı! Merdivenleri üçer üçer atlayarak kayaya tırmanmalı, dar sokakları, kaldırımları aşmalıydı! Yukarıya varmalı, saldırmalı, herkesi şaşırtmalı, ortalığı dağıtmalıydı! Süslerini gururla sergileyen geline "Gel bakayım buraya!" diyerek yakasına yapışmalıydı! Onu yakalamalı, havaya kaldırmalı, merdivenlerden aşağıya indirmeliydi! Şaşıracaklardı, ağızları açık, öyle kalacaklar, delirdiğini sanacaklardı. Sonra kendilerine gelip peşinden koşacaklardı! Kızın anası saçını başını yolacak, üzerine saldıracak, tırnaklarıyla yüzünü tırmalayacaktı. Diğerleri, konuklar, sağdıç, akrabalar yumruklarla, sopalarla, boş ve yarı dolu şişelerle, süpürgelerle, ellerine geçirecekleri her şeyle üzerine çullanacaklardı. Kendisi bir eliyle kızı

---

* Ahitofel Kral Davud'un danışmanıydı ve tavsiyeleri çok değerli sayılıyordu. Davud'un oğlu Avşalom babasına karşı isyan ettiğinde Ahitofel de isyana katıldı ve onun danışmanı oldu. Ahitofel Kral Davud'u yakalayıp öldürmek için kendisine 12.000 asker vermesini istediğinde Avşalom vermeyince memleketine geri döndü. Yarım kalmış bütün işlerini bitirdikten sonra da intihar etti. Yazar Arhondo'nun başka biriyle evlendirilmesini kendisine yapılan bir ihanet olarak değerlendiriyor ve bunu Ahitofel'in kralına ihanetine benzetiyor. (ç.n.)

ileriye itelerken diğer eliyle saldıranlara karşı koymaya çalışacaktı. Mal mülk sahibi damat da çuha şalvarı, parlak fesi, kadife ceketi, ipek kuşağıyla peşlerinden koşacak, iki genci ayırmaya çalışacaktı. Hayır, baygınlık geçirip kapının önünde yere yığılacak ve kadınlar çığlık çığlığa damadı kendine getirmeye çalışacaktı. İtiş kakış arasında delikanlı gelini kayaya doğru sürükleyecek, sandala bindirecekti. Yumrukları, dirsekleri yaralı, ağzından köpükler saçarak, kanlar içinde, kendinden geçmiş halde, hırsla saldıranların darbelerine karşılık verecekti.

Haydi, cesaret et! Karar ver, yerinden kalk! Hareket edecek misin artık?

***

Kaptan Sığuranca akşamleyin erkenden yatmıştı. Gece yarısından sonra ikiye doğru uyandı.

Gözlerini ovdu, esnedi, söylendi, yüzüne biraz su serpti ve paltosunu giyip evden çıktı. Düğünün yapıldığı eve doğru yürümeye başladı.

Düğüne davetli değildi, ama yeni evlenen çifti karşıya taşıyacak olan Yorgi'nin sandalının kaptanıydı. Gelinin drahomasında ev yoktu. Yaşlı anası ona birkaç ipek ve pamuklu elbise, iki bakır tencere, yarım düzine tatlı kaşığı, iki yastık, üç çarşaf, bir hamur teknesi ve bir çırçır* vermişti. Drahoma sözleşmesine de vermeye niyeti olup olmadığı belli olmayan beş yüz drahmi nakit yazıp kızını baş göz etmişti.

Gelinin drahomasında ev olmaması memleketinde kalmayacağı anlamına geliyordu. Damat ise yaşadığı ev dışında bir sürü başka eve sahipti. Birçok tarlası, bağı, bahçesi de vardı. Hali vakti yerindeydi.

Düğünden hemen sonra damatla gelin, gelinin anası eşliğinde sandala binerek karşıya, Sipiada Burnu yakınlarında-

* Pamuğu çekirdeğinden ayırmada kullanılan alet. (ç.n.)

ki Platania'ya gideceklerdi. Damadın memleketi orasıydı ve malı mülkü oradaydı.

Erkenden yola çıkmayı pazar günü öğleden sonra büyük bir gizlilik içinde kararlaştırmışlardı. Gizliliği köyün dedikoducularından çekinen gelinin anası istemişti. Marudiça'nın kızını yaban ellere gelin verdiğinin, alenen tekneye bindirip gönderdiğinin, çeyizinin iyi olup olmadığının, sandala binerken mutlu görünüp görünmediğinin tartışılmasını hiç istemiyordu. Bu yüzden kaptan Siğuranca ile konuşup daha şafak sökmeden denize açılmaya anlaşmışlardı. Siğuranca bu yüzden davet edilmediği halde gece yarısında düğün evine gitmeye cüret edebiliyordu. Erkenden yola çıkacakları için uykuya doymak üzere erken yatmaya, horozların ikinci ötüşüyle uyanarak davet edilmediği düğün evine gitmeye karar vermişti.

Kapıyı çalıp şöyle demesi yeterliydi:

"Nasılsınız? Hayırlı uğurlu olsun! Aynı yastıkta kocasınlar! Şafak sökmek üzere! Neredeyse Kuzey Yıldızı doğacak. Ülker yolunu yarıladı sayılır. Gün ışımak üzere. Yavaş yavaş yola çıksak mıydı? Şimdi yola çıkarsak güneş iki mızrak boyu yükselmeden karşıya varırız. Hayırlı uğurlu olsun, aynı yastıkta kocasınlar! Oğulları olur inşallah! Mutluluklar dilerim! Aynı yastıkta kocasınlar. Sağlıklı ömürler, hayırlı uğurlu olsun!"

Sonra, arada bir neden geldiğini hatırlatacak şeyler söyleyerek üç dört saat boyunca kendisi de davetliymiş gibi davetlilerle birlikte gönlünce yiyip içecekti.

"Şafak sökmek üzere! Yavaş yavaş yola çıksak mıydı? Mutluluklar dilerim! Aynı yastıkta kocasınlar! Hayırlı uğurlu olsun!"

"Şafak sökse ne olur?" diye yanıt verecekti sağdıçla davetliler.

Öyle de oldu. Saat sabahın dördüydü. Paskalya sonrası, Nisan ayında gün ışımak üzereydi. Kumsaldaki ağaçlara tü-

nemiş kuşlar tatlı tatlı ötüyordu. Gül parmaklı şafak* karşıdaki tepenin zirvesinden yükseliyor, etraftaki bahçelerin gülleri havaya nefis kokularını yayıyordu. Yaradan gülleri dikensiz yarattığı halde günümüzde tek bir gül koparmak için parmaklarımızı kanatmak zorundayız. Hele gül yüksekçe bir daldaysa parmaklarımızı kanatmakla kalmaz, ona yetişemediğimiz gibi bazen düşüp bir tarafımızı da kırarız.

Saat sabahın dördüydü ve düğün evinde kimse yerinden kalkmaya niyetli değildi. Bir an önce yola çıkmaya sabırsızlanan Marudiça daha önceden hazırladığı iki bohçayı iki küçük yeğenine vererek sahile indirmelerini söyledi.

"Sandal orada," dedi kaptan pencereden göstererek. "Yorgi bu gece orada yattı. Çocuklar seslenip bohçaları ona teslim etsinler. Başka ne varsa onu da gönderin. Şimdi sandala gidiyorum, taşınacak bir şey varsa verin götüreyim. Aynı yastıkta kocasınlar! Hayırlı uğurlu olsun! Teperte!** Mutluluklar dilerim!"

***

Kalkmalı, koşmalı! Kızı avuçlarından kapmalı! Yaşlı anası tırnaklarıyla yüzünü tırmalayacak. Kendisi de onun boğazına sarılacak. Davetliler şişelerle, yumruklarla ve sopalarla saldıracak. Kendisi de onlara sandaldan alacağı ıskarmoz, dümen palası ya da ıskarmoz bağıyla karşılık verecek. Kadınlar çığlık atarken damat onları "Susun, susun!" diye sakinleştirmeye çalışacak. Ne de olsa mal mülk sahibi, barışçıl bir insan.

Kalkmadı, koşmadı! Zamanı kalmamıştı. Yaşadığı uzun karabasan ona ihanet etmişti.

---

* Homeros'un şafak için kullandığı benzetme. (ç.n.)

** "Sağlığınıza" anlamına gelen ve Arnavutçada sözlük anlamı "daha fazla" olan "tej për tej" dileği. (ç.n.)

Bohçaları taşıyan iki çocuk kayanın yanına geldi. Düğün başlarken evin balkonuna iki fener konmuştu. Şimdi çeyizi taşıyanlara yolu aydınlatmak için kapının önüne bir fener daha eklendi. Saatler önce doğan beyaz ve parlak gece tırpanı* alacakaranlığın kızıllığıyla soluklaşmıştı. Ve şafağın gülleri gökyüzünün üst katlarında kızarıyordu. Başlangıçtan beri var olan, ulaşılamaz güller... Işığın giriş kapısındaki alev palaları...

İki çocuk Yorgi'ye seslendi, ama delikanlı daha önce uyanmış onları bekliyordu.

"Abi, kaptan elbiseleri sandala yüklemeni söyledi."

"Marudiça Teyzem bohçaları korunaklı bir yere koymanı söyledi, ıslanmasınlar!"

"Sandalın baş tarafının altına özenle yerleştirsin, dedi."

"Elbiselere gözü gibi baksın, dedi."

Aynı anda kayanın tepesinden Siğuranca'nın gür sesi duyuldu.

"Alesta**, Yorgi! Bohçaları sandala yükledin mi?"

Avlu kapısının önüne çıkmıştı, vedalaşarak ağır ağır ilerlerken bir türlü ikramlardan uzaklaşamıyordu.

"Sağlığımıza! Bir yastıkta kocasınlar! Hayırlı uğurlu olsun! Yolumuz açık olsun!"

Birkaç dakika sonra kayadan sahile ağır ağır inerken hâlâ bağırmaya devam ediyordu:

"Asenio***, Yorgi! Yolumuz açık olsun!"

***

Artık yalan değil gerçekti. Yorgi, sandalı ve Siğuranca ile denizde yol alıyordu. Şafak sökerken denizde yol alıyor, Arhondo'yu, anasını ve damadı taşıyordu. Yolcularını Sipi-

---

* Ay. (ç.n.)

** Gemicilikte kullanılan "hazır ol, tetikte ol, hemen" komutu. (ç.n.)

*** Gemicilikte kullanılan "hazır ol" komutu (a segno). (ç.n.)

ada'ya, damadın köyüne, damadın evlerine, damadın gayrimenkullerine götürüyordu.

Ama hâlâ yalan olabilirdi, kesinlikle kim bilebilir? Sihirli bir rüya, korkunç ve iğrenç bir rüya, gözleri açık gördüğü bir rüya olabilirdi. Gözlerini kapatıyor, yine de görmeye devam ediyordu.

Arhondo'nun yanakları şafağın ışıltısıyla mı, yoksa Yorgi'nin görüntüsü karşısında mı kızarıyordu? Oysa kendisi solgun, sönük ve bezgindi.

Şafağın ışıltısı, yanaklarının kızarması için yeterli değildi. Yorgi, elleri cansız tahta parçalarıymışçasına bilinçsizce kürek çekiyordu. Tahtaya tutturulmuş tahtalar gibiydiler.

Sadece bir kez Arhondo'ya bakabildi. Bu bakış, yüreğinden çıkan son ışıltıydı. Ardından kız gözlerini yere indirdi, delikanlının bakışları da ifadesizleşti.

"Yolunuz açık olsun!"

"Meryem Ana sizi korusun!"

"Yelkenleri aç kaptan!"

"Yelkenleri aç! Yelkenleri aç!"

Uzaklaştılar, denize açıldılar ve gittiler, gittiler.

Yorgi sağlıklı düşünemiyordu. Kahramanlık yapabileceği zaman geçmiş miydi? Kızı ailesinden kaçırmanın, yumruklarıyla, dişleriyle, tırnaklarıyla savaşmanın zamanı geçmiş miydi?

Arhondo'nun anası artık kara tırnaklarıyla yüzünü tırmalayamazdı. Ama kendisi kadını hâlâ boğabilirdi. Damada bakıyor, onu pençeleriyle bir güvercini, bir kumruyu kapmak için yaban ellerden gelen yırtıcı kuşlara benzetiyordu.

İçinden kollarını sıvamak, avuçlarının içine tükürerek, "Güreşmeye var mısın amca?" diye sormak geçiyordu.

Bu evlilikte gelinin Marudiça olmaması gerektiğini ima ederek yaşlı kadının evliliğini kutlamak istiyordu, çünkü damat gelinin babası olabilecek yaştaydı. Ardından da, uzun yıllar öksüz kaldıktan sonra nihayet bir babaya kavuştuğu

için genç kızı tebrik edecekti. Sonra da damada dönerek denizi gösterecek, "Yüzme yarışına var mısın?" diye soracaktı.

***

Damat delikanlının çılgınlığına gülebilirdi. Denizde yüzmekten hoşlanmazdı, o kara insanıydı. Denize atlasa kurşun gibi denizin dibini boylardı. Hali vakti yerinde, mal mülk, bağ bahçe sahibiydi.

Kara meltemi esiyor, rüzgâr şiddetleniyordu ve daha da şiddetlenecekti. Şafak sökmek üzereydi, birazdan parlak güneş doğacaktı. Genç kızın yanakları daha da kızaracak, çocukluğundan beri güneşte kavrulan Yorgi'nin yüzünün solukluğu daha da belirginleşecekti.

Rüzgâr şiddetleniyordu. Sandala safra yüklemeyi düşünmemişlerdi. Kim düşünecekti ki? Yorgi umursamıyordu, kaptan çakır keyifti, damat da zaten bu işlerden anlamıyordu. O kara insanıydı, tarlalardan, bahçelerden, bağlardan anlardı.

Rüzgâr şiddetleniyordu. Biraz daha şiddetlenip ani bir dalgayla safrasız sandalı deviremez miydi sanki?

Tek bir beklenmedik dalga, Sığuranca'nın dümende bir acemiliği, Yorgi'nin yelkende bir dikkatsizliği yeterdi.

Her şey denize dökülecek, herkes dalgalara düşecekti. Denizi hiç bilmeyen, kara insanı damat kurşun gibi denizin dibini boylayacaktı. Yaşlı Marudiça'yı isterse kaptan kurtarsındı, Yorgi, Arhondo'yu kurtaracaktı. "Seni de kurtaracağım, melek bedenli sevgilim."*

Güçlü bir rüzgâr, bir rüzgârcık. Kaptanın acemice dümen kırması. Ona da gerek yoktu, yelkenin azıcık gerilmesi yetmez miydi? O da sadece Yorgi'nin elinde değil miydi?

---

* Trakya bölgesinden geleneksel halk türküsü. "Tavşanlarla keklikler avlayıp aslanlar öldüreceğim. Seni de kurtaracağım, melek bedenli sevgilim."(ç.n.)

Eliyle yelkeni gerebilir, ya da ayağıyla sandalın tıkacını çıkarabilirdi. Sandalda, karinenin hemen yanında tıkaçla kapatılmış bir delik vardı. Bu tıkaç, çocukluğundan kalma denizcilik anılarını yaşatmak isteyen Yorgi'nin talebi üzerine yapılmıştı. Oyuncak teknelerini batırarak eğlenen çocuklar gibi o da tıkacı çeker sandalını deniz suyuna batırırdı.

Bir tekmeyle, hatta ayağının başparmağıyla üç kişiyi öbür dünyaya gönderebilirdi. Damadı, kaynanayı ve kurtarmak istememesi durumunda Arhondo'yu.

Kaptan ağır da olsa can havliyle kulaç atarak su üstünde kalabilirdi. Sahilden en çok yarım mil kadar uzaktılar. Hali vakti yerinde olan damat, evlerini, tarlalarını ve servetini geride bırakarak doğruca denizin dibini boylardı. Yaşlı Marudiça yaşayacağı kadar yaşamıştı. Kızını baş göz edip evermişti. Yorgi Arhondo'yla birlikte onun kolivasını pişirirdi artık.

Haydi! Yılma! Cesaret!

Hayır, sandalı tıkacı çekerek batırmayacaktı. Bu yiğitçe değil, iğrenç bir yöntemdi. Aynı zamanda, yolcuları öbür dünyaya gönderme konusunda pek de güvenilir değildi. Batan sandallardan yüzme bilmeyen birçok insan kurtulmuş, ama devrilen sandallarda nice usta yüzücü boğulmuştu.

Hayır, sandalı batırmayacak, devirecekti.

***

Sığuranca'nın birkaç metre ötesinde fok gibi yüzmesi komik bir görüntü oluşturacaktı. Damatla kaynanadan sıyrılarak kendini denize atacaktı. Yaşlı kadın son kez haç çıkaracak, korku dolu çığlıkları suyun derinliklerinde kaybolacaktı.

Ertesi gün papazlar cenaze törenini yapacak, müminlere kadının ruhu için dua etmelerini söyleyecekti. Köyün dindar

yaşlı kadınları da, kazara boğulan kadına dokunmuş olabilirler korkusuyla kırk gün balık yemeyecekti.

Arhondo'yu kolundan... koltuğundan... hayır, belinden kavrayacaktı. Onun yanında, onunla birlikte yüzecekti. Tuzlu ve acı deniz, bir kez olsun tatlı duygular uyandıracaktı.

Yunus gibi yüzecek, balina gibi su püskürtecek, kılıç balığı gibi keskin kulaçlar atacaktı. Sağ koluyla yüzerken sol koluyla sıkıca kızı kavrayacaktı. Narin ağzıyla nefes alabilsin diye başını yukarıda tutacaktı. "Korkma, sevgilim!" Her kulaçla biraz daha ilerleyecek, sahile biraz daha yaklaşacaktı. "Az kaldı, çok az kaldı canım!" Hiçbir aksilik olmayacaktı. "Başın mı dönüyor canım? Her şey iyi mi?" "Boğulan oldu mu?" "Sen kurtulduğuna göre hiçbir şey olmadı!" Boğulmalarına ramak kalmış, yorgun argın, her yanlarından deniz damlayarak kumsala yığılacaklardı. Yeniden doğmuş ve yeniden canlanmış olarak. Çıplak değil, ıslak elbiseleri tenlerine yapışmış yeni Adem ile Havva gibi.

"İleride, kayaların arasında bir mağara var. Oraya gidip elbiselerini değiş sevgilim!" Genç kızın kendisine söylenenleri anlayacak gücü kaldıysa bu söylenenlere şaşıracaktı. Elbiselerini çıkarıp ne giyebilirdi ki? "Kurulan! Ben sana örtünmen için ormanın bütün ağaçlarından yapraklar getireceğim sevgilim!"

***

Sonunda tekneyi devirdi mi? Yolcuları boğdu mu? Kızı kurtardı mı?

Okurların zihnen oylarını almak için telepatiye başvuramayız. Ama her yazarın, okurlarının ortak yargılarını temsil ettiği ve ortalama duygularını ifade ettiği varsayılır.

Tekneyi devirmedi ve kimseyi boğmadı. Az kalsın bunları yapacaktı, ama o "az" hiç tamamlanmadı.

Birden gözünün önünde anası Burbena'nın hayali canlandı. Saçını başını yoluyor, hüngür hüngür ağlıyordu. "Ah oğlum, oğlum! Nedir bu yapmak istediklerin!" diye bağırıyordu.

Gömleğinin içinden gizlice haç çıkardı. Küçükken annesinin öğrettiği, ama sonraları unuttuğu "Rab İsa Mesih..."* duasını hatırlayıp üç kez okudu. "Zavallıcık gitsin kocasıyla yaşasın! Mutlu ve sağlıklı olsun!"

Tutkusunu dizginledi, sakinleşti, duygulandı, ağladı ve aşkında yiğitlik gösterdi. Hıristiyan, saf, hoşgörülü ve insancıl aşkında.

Ἔρως - Ἥρως, (Eros – İros)
Akropolis gazetesi, 1 Ocak 1897

* Ortodoks inancında İsa duası olarak da bilinen kısa dua: "Rab İsa Mesih, ben günahkâra merhamet et." (ç.n.)

Düşkün Derviş

İki, üç, beş, on damla.

Bütün duyuları tetikte güverte nöbeti tutan bir tayfanın tekdüze adımları gibi! *Kapotasma* * sarınmış, gökyüzüyle denizin vahşi dansını izleyerek sigarasının yanıp sönen ucuyla karanlıkları yarıyordu.

Horozlar üçüncü ötüşlerine daha başlamamıştı. Belki de, salepçinin bu sonbahar gecesinin koyu karanlığında yükselen derin, ağlamaklı sesinden ürkmüşlerdi. Yolunu kaybederek şehrin içinde parçalayacak av arayan vahşi bir yırtıcı kuşun çığlığını andırıyordu.

"Sıcak! Kaynıyor!"

Gecenin koyu karanlığı kaynıyor, kaynıyordu! Salep sıcaksa, yorganlar daha da sıcaktı ve salepçinin sesi horozları ürkütüyordu.

Önceleri biraz yağmur yağmıştı, daha sonra hava açtı. Damlalar çatıdan ağır ağır avlunun içine damlıyordu.

***

"Hayrola, sen buralara düşer miydin?"

Karanlığın içinden yükselerek sokağa yayılan salepçinin sesiydi. Sokağa bakan alçak odanın penceresi gıcırdadı. Pen-

* Yatık harflerle dizilen kelimeler orijinal metinde de Türkçe yazılmıştır. (ç.n.)

cereye şalına sarınmış bir adam çıktı. Salepçiye bir bardak uzattı ama beriki karşılık vermede gecikti.

Adam bakmak için eğildi. Önünde beyaz sarıklı, kara cüppeli, alacalı gömlekli uzun boylu bir gölge duruyordu.

"Sen buralara düşer miydin?"

"Ah! *Bu dünya çarkıfelek...*"

"*Aşk olsun!*" diye yanıt verdi salepçi.

Adamı değil, elbisesini tanımıştı. Başka herkes onun hayalet olduğunu düşünürdü, ama salepçi korkmadı. Kendisi de o topraklardandı.

***

Tekrar ortaya çıkmıştı. Ne zaman? Belki birkaç gün, belki birkaç hafta önce. Nereden? Belki Rumeli'den, belki Anadolu'dan, belki de İstanbul'dan. Nasıl? Ne sebeple? Kimdi?

Derviş miydi? *Bektaşi, hoca* ya da *imam* mıydı? *Ulema* ya da kelli felli biri miydi? Uzun boylu, koyu tenli, sevimli, sevecen, vahşi! *Sarığı, cübbesi, dolamasıyla*!

Gözde miydi, gözden mi düşmüştü? Yüksek makamlara layık görülmüş, sonra itibarını yitirmiş, sürgün mü edilmişti? *Bu dünya çarkıfelek*!

O gece bir sofraya çağrılmıştı. Birbirine bağlı yedi ya da sekiz arkadaşlardı. Hayatı hızlı yaşamayı seviyorlardı. İçlerinden biri her akşam *güveç* hazırlar, diğerleri de yerdi!

Güveç hazırlayan *lotaryacıydı*, günde on on–beş drahmi kazanırdı. Bu kadar parayı ne yapsın? Arkadaşlarına güveç hazırlar, sofrasına konuk ederdi. Hepsi de yemeğe dalar, yaşadıkları günleri unuturlardı.*

---

* Yazar burada λωτός (lotos) ve λοταρία (lotarya) kelimeleriyle Türkçeye çevrilemeyen bir kelime oyunu yapıyor. Odysseus kuzey rüzgârlarıyla rotasından çıkarak Lotosyiyenler'in ülkesine sürüklenir. Burada insanlar hafıza kaybına yol açan lotos meyvesiyle beslenirler. Meyveden yiyen Odysseus'un arkadaşları kim olduklarını unutarak İthake'ye geri dönme isteğini duymaz olurlar. (ç.n.)

Şarkıları, sazları severlerdi. Onlar da derviş sayılırdı. Derviş şarap değil, mastika içerdi. Şarkı okumasını istediler, okudu. Ney üflemesini istediler, üfledi.

Beğenmediler! Bu "amane"* değildi ki!

Aslında bu onların bildiği türden bir şarkı değildi. Oysa Derviş onlara amanenin hasını okumuştu.

***

Kahveye geri döndü. Kahve Thision** yakınlarında, tavernanın yanındaydı. İkisi de eski tren istasyonunun karşısındaydı. Az ileride, o yılın sonbaharında sokak, tadilat için kazılmıştı.

Derviş kahvede oturuyor, ısmarlayan olursa mastika içiyordu. Sarığı, kıvırcık, kır sakalı, tütün çubuğu, elliyi aşkın yaşıyla...

***

Günlerdir orada yatıp kalkıyordu. Evsiz, ocaksız, varı yoğu sırtında... Küçük kahvehanenin sabaha kadar açık kalma izni vardı.

İnsanlar kumar masalarından, tiyatrolardan, meyhanelerden çıkıp kahveye gelirlerdi. Halden de gelenler olurdu. Rom ve adaçayı içerlerdi.

Derviş bazen ney çalardı. Bu, gece bekçisinin çok hoşuna gider, ezgiler gönlünü okşardı.

Bekçi iyi adamdı. Yıllar önce, ilk tayin olduğunda çalışma şevkiyle doluydu. Bir kavga gördüğünde hemen ayırmaya koşardı. Eski bir meslektaşı sonunda onu uyarmıştı:

---

* Gazellerde "aman" kelimesi sıkça tekrarlandığı için hüzünlü halk şarkıları Yunan kültüründe bu adla tanınır. (ç.n.)

** Atina'da, Akropolis'in kuzeybatısında, şehir merkezinin 1,5 km güneybatısında bulunan ve tarihi kalıntılar içeren mahalle. (ç.n.)

"*Kavga* çıktığında arka sokaklardan git ve ortalık durulunca kadar kimseye görünme. Ortalık durulduktan sonra ortaya çıkarsın!"

Şu öğüdü de eklemişti:

"Bir kavgada, önce iki taraftan hangisinin güçlü olduğunu kestir ve kendini ondan kolla. Düzeni sağlamak için zayıf olana bağır, ona vur. Bu şekilde başın hiç belaya girmez."

Son olarak da şöyle demişti:

"Her yeni atanan komiser ilk gün çok sert olur. Milleti korkutmak için öyle yapar. İkinci gün yumuşar, üçüncü gün de teslim olur. Sen amirine göre davranmalı, hatta bu üç günde kraldan çok kralcı olmalısın."

Ne değerli öğütler!

***

O günlerde yeni bir komiser atanmış, mesleğe bağlılığını göstermek için o gece kahvehanenin kapatılmasını emretmişti. Yarın ya da öbür gün tekrar açılabilecekti, ama o gece piyangodan kahvehanenin kapatılması çıkmıştı.

İyi kalpli bekçi, meslektaşının öğütlerini unutmamıştı. Kahveciyi dükkânı kapatmaya zorladı. Gece gelen olursa kapıyı açmasın diye ocakçının kahvede yatmasına da izin vermedi. Ney çalar, etrafına boş gezenleri toplayıp komşuların uykusunu bozar bahanesiyle evsiz, gezgin Derviş'in kalmasına da izin vermedi. Sarıklı, cübbeli, dolamalı Derviş tütün çubuğuyla neyini alarak kahveden çıktı.

Nereye gitsin?

Amaçsızca kahvenin etrafında birkaç adım attı.

İleride sokak kazısı vardı. Her yer kazılıydı.

Gece çöktükçe hava ayaza çeviriyordu. Saat gece yarısını geçmiş, bir olmuştu.

Bekçi az ilerideki dükkânların çinko kaplı çatılarının altında geziniyordu.

Gezgin Derviş yol kazısındaki tünele girdi. Belki de orada soğuktan daha iyi korunacağını düşündü.

Oturup sırtını duvara yasladı.

Beşeri dünyanın değişkenliğini düşünüyordu. *Aşk olsun çevirene!* Bu dünyayı çevirmeyi bilen varsa aşk olsun ona!

***

Bir süre daha geçti. Etrafta gezinen bekçi tünelin içine giren Derviş'in ne yaptığını merak ediyordu.

Acaba neredeydi?

Bu sessiz sorusuna hoş bir ses, tatlı bir ezgi yanıt verdi.

Yabancı Müslüman, oturduğu yerde buz kesmiş uyukluyordu. Biraz ısınmak için neyini çıkarıp aklına ilk gelen ezgileri çalmaya başladı.

Ney, ah şu tatlı sesli ney!

Yazılışı "naz"a benzeyen ney!

Yaz esintisini, gökyüzünü çağrıştıran, sevecen ezgili, baldan tatlı, nazik, baş döndürücü!

Ney, ney!

İmlasını biraz değiştirince Hazreti İsa'nın "Nai!"* deyişini andıran ney!

Uysal, alçakgönüllü, nazik, hayırsever "Nai!"

Yol kazısındaki çukurdan, hendeğin içinden, su şırıltısı gibi, bir uğultu, buhur, tütsü gibi, buhar, ağıt, tutku, gece hışırtısı gibi, havada asılı kalan, yumuşak, uysal, fısıltılı bir ezgi yükseldi derinlerden. Gece esintilerine tırmanır, rüzgârların akordunu ayarlar, boşluğu selamlar, sonsuzluğa yalvarırcasına, bir bakirenin ağlama sesi, hasretle baharın gelişini

---

* "Nai" Yunanca evet demektir. Söz konusu sesleniş İncil'de şöyle geçer: *Korintlilere II. Mektup*, 1: 19-20. "Silvanus ve Timoteos'la birlikte size tanıttığımız Tanrı'nın Oğlu İsa Mesih hem 'evet' hem 'hayır' değildi. O'nda yalnız 'evet' vardır. Çünkü Tanrı'nın bütün vaatleri Mesih'te 'evet' tir. Bu nedenle Tanrı'nın yüceliği için Mesih aracılığıyla Tanrı'ya 'Amin' deriz." (ç.n.)

bekleyen garip bir kuşun mırıltısı gibi çocuksu, masum, dalgalı, kıvrak bir ezgiydi yükselen.

Mahallenin tarihi surları, cüsseli sütunlar ve görkemli alınlık, duydukları ezgiye şaşırmadılar. Melodiyi tanıdılar, hatırladılar. Daha önce de duymuşlardı. Görkemli yıllarda olduğu gibi kölelikle geçen asırlarda da.

Bu ezgi Asya'dan geldiği düşünülen barbar tınılar değil, Frigya'dan, Lidya'dan esintiler taşıyordu.

***

Gecenin derin saatleri geçmiş ama gece daha teslim olmamıştı. Hâlâ karanlıklarını yayıyordu. Salepçi malını bitirmek için bağırıyor, horozlar tüneklerine tünemiş bekliyordu. Küçük pencere rüzgârda uğulduyor, salepçi gurbet ellerde evsiz dolaşan Derviş'le Türkçe sohbetine devam ediyordu.

Sevecen, gizemli ezgi uzun süre önce sona ermiş, ney Derviş'in elinden kaymıştı. Bulutlu gökyüzü birkaç dakikalığına yağmur yağdırmış, sonra dinmişti. Bekçi ortalıkta görünmüyordu. Eli ayağı uyuşan, ıslanan ve üşüyen Derviş yukarı dünyaya çıktı.

Ayion Asomaton Kilisesi'nin önünden başlayan sokak boyunca yürümeye başladı. Saygın Belediye Meclisi üyeleri, kısa süre önce küçük sokağa halk kahramanı Lepeniotis'in adını vermişti.

Aslan yürekli Lepeniotis'in ruhu buralarda olsaydı, büyük halk kahramanı ağabeyinin* cinayeti için Türklere ne

* Lambros Katsonis (1752 – 1805) Rus donanmasında albay rütbesiyle hizmet etmiş bir askerdi. 1787'de başlayan Osmanlı Rus Savaşı'nda büyük yararlılık gösterdi. İki imparatorluk arasında 1792'de Yaş Antlaşması imzalandıktan sonra komutası altındaki gemilerle Ege'de savaşmaya devam edince Rus ordusundan ihraç edildi. Daha sonra İmparatoriçe II. Katerina'nın gözdesi oldu. Esrarı çözülemeyen bir cinayet sonucu hayatını yitirdi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Roosevelt, Stalin ve Churchill'in katılımıyla gerçekleştirilen Yalta Konferansı onun konağında düzenlenmiştir. (ç.n.)

kadar düşmanlık beslerse beslesin, kim bilir nerelerden kovulmuş olan sürgündeki zavallı, evsiz Derviş'in yarı yıkık evlerin arasından soğuktan titreyerek ilerlediğini görse mutlaka ona acırdı.

Salepçi de ona acıdı ve beş kuruşa iki bardak salep ile salebe banması için yarım simit verdi. Sıcak yatağından kalkıp kalın şalına örtünerek pencereyi açan komşunun soğukta titremesini hiç umursamadı.

"Salepçi gelsene yahu, ne bekliyorsun?"

"Bu dünya..."

***

O sabah Derviş salep içip simit yedi. Bir sandalyede oturur oturmaz uykuya daldı ve bütün günü de öyle geçirdi.

Diğer günler, yine o yağmurlu gece kovulduğu sabahçı kahvesinde sabahladı. Mastika içti, tütün çubuğunu çekti. Arada ney de üfledi.

Birkaç gün sonra ortalıktan kayboldu ve onu bir daha gören olmadı. Öldü mü, yaşıyor mu, sürgünden geri mi çağrıldı, memleketine mi döndü?

Kimse bilmiyor bunları.

Belki de kudretli *Padişah'ın* gözdesi, İstanbul'un sayılı ulemasından biri olmuştur. Belki de büyük bir *camiye imam* atanmıştır.

Belki de *Halife*'nin sağ kolu, ulemanın başı, *şeyhülislam* olmuştur...

Bu dünya çarkıfelek.

Ὁ ξεπεσμένος δερβίσης (O ksepesmenos dervisis)
1896 Akropolis gazetesi*

---

* Papadiamantis Octave Merlier'ye yazdığı bir mektupta, "Ağa'ya Nazar Değmesi", "Bayırdaki Küçük Ev" ve "Düşkün Derviş" öykülerinin 1896 yılının sonbaharında Akropolis gazetesinde yayımlandıklarını yazar, kesin tarihler vermez. (ç.n.)

Hisar'daki Hz. İsa Kilisesi'nde

"Duydunuz mu? Yanni Nifioti ile Milonu'nun Arğiri, Hisar'da karda mahsur kalmışlar, Stivoto yokuşunda!"

Peder Franguli Sakellarios 186... yılının 23 Aralık gecesi, bakla ve zeytinden oluşan akşam yemeği için ailece sofraya oturduklarında şükran duasını okuduktan hemen sonra böyle konuştu. Sofrada karısından başka, daha evlenmemiş iki kızı ile on iki yaşındaki oğlu, her zamanki gibi iyi akşamlar dilemek ve bir tek atmak için papazın evine uğrayan komşusu marangoz Panağo ve Malamo Kanalakena Teyze vardı. Prosforasını* vermeye gelen ve uzak bir akraba olan bu yaşlı kadın altmış yaşlarında dini bütün bir duldu. Büyük hevesle ayinden ayine koşar, kilise ve kır kiliselerinde gönüllü hizmet verirdi.

"Biz de duyduk Peder," diye yanıt verdi komşu Panağo. "Öyle diyorlar."

"Öyle diyorlar da ne demek? Mahsur kaldıkları kesin," diye tekrarladı Peder Franguli. "Hiç akıllanmayacak bu çocuklar. Keçilerin bile çıkamadığı Kurupi kayalığına, Stivoto'ya bu havada odun kesmeye çıkılır mı? Müstehak bunlara!"

"Bu millet akıllanmayacak kuzum!" dedi Malamo Teyze. "İnsanlar şimdilerde çok cüretkâr."

---

* "Prosfora" ya da "liturya", müminlerin kilise görevlilerine hizmetlerinin karşılığı olarak verdikleri erzak. (ç.n.)

"Yanlarında kumanya götürdüler mi acep?" diye sordu papazın karısı.

"Kim bilir?" diye yanıt verdi Malamo Teyze.

"Götürmüşlerdir, mutlaka götürmüşlerdir," diye araya girdi marangoz Panağo. "Başka türlü olmaz. Torbaları dolu çıkmışlardır kayalığa. Tüfekleri de vardır, karatavuk avlamak için tuzak da kurmuşlardır. Avlarını Noel için tuzlamak üzere yanlarına bol tuz almışlardı."

"Şimdi Noel'i Stivoto'da mı kutlayacaklar?" diye sordu acımayla papazın karısı.

"Birileri onlara yardıma gidebilseydi!" diye kendi kendine konuştu papaz. Kafasını bir şeyler kurcalıyor gibiydi.

Elli beş yaşlarında, uzun boylu, kır saçlı, dinç ve müşfik bir insandı. Gençliğinde denizciydi ve hâlâ o zamanlardan kalma bir zindelik taşıyordu. Cesur, tez canlıydı.

"Nasıl yardım etsinler?" diye sordu marangoz Panağo. "Oraya karadan ulaşmak imkânsız. Kaç gündür kar yağdı, hâlâ yağıyor. Yıllardır böyle sert kış yaşamamıştık. Ay Thanasi Kambia ile birleşti. Miğdalia'yı Kurupi'den ayırmak mümkün değil."

Panağo adanın birbirinden uzak dört tepesini saymıştı. Peder Franguli soru sorarcasına devam etti.

"Ya denizden gidilirse Panağo Usta?"

"Denizden daha da kötü Peder! Korkunç bir poyraz var, fırtına, kıyamet kopuyor. Gittikçe de şiddetleniyor. Sirkeden beter mübarek! Limandan çıkıp Beyaz Ada'ya gitmek ne mümkün?"

"'Sofran' gidersen öyle, ama ya 'stavet' gidersen?"

Din adamı rüzgâra karşı anlamına gelen "sopra vento" ve rüzgâr altı anlamına gelen "sotto vento" denizcilik terimlerini böyle ifade ediyor, kuzeydoğu ve güneybatı yönlerini kastediyordu.

"İyi de stavet giderken rüzgârın karayele dönmesi tehlikesi var."

"Oturup ölmeyi bekleyelim o zaman," dedi papaz konuşmadan sonuç çıkarırcasına. "Bunlar söylenecek laflar değil Panağo."

"Herkesin kendine göre bir hesabı var Peder. Millet seni kurtarmak için kellesini koltuğuna almaz."

Peder Franguli, Panağo'nun pısırıklık ve çıkarcılık dile getiren sözlerine acırcasına iç çekti.

"En kötü ne olabilir?" diye devam etti marangoz vicdanını hafifletmek istercesine. "Bir mağaraya sığınırlar, nasılsa yanlarında çakmak ve bol odun var. Keşke bizim hanım da evde bunların yaktığı gibi bir ateş yakabilse. Yanlarında mutlaka bir haftalık kumanya götürmüşlerdir ve hava bozulalı daha beş gün bile olmadı."

"Birileri Hisar'daki kiliseye Noel ayini yapmaya gitse mahsur kalanlara yardım götürerek iki kat sevap işlerdi," diye devam etti papaz. "Geçen sene kış daha yumuşak geçtiği halde gitmemiştik... Oysa şimdi daha sert geçiyor..."

Konuşması fazla uzamış gibi sustu. İyi kalpli papaz söyleyeceklerini taksitle söyleme alışkanlığına sahipti. Sohbet ilerledikçe bu uzun girişleri önceden kafasında kurduğu anlaşılırdı.

"Hz. İsa anısının kutlandığı günde ayin yapılmasını istiyorsa havanın iyi olmasını neden sağlamıyor?" diye sordu küstahça Panağo Usta.

Papaz ona ters ters baktıktan sonra sakince yanıt verdi.

"Hey Panağo! Güzel komşum, söylediklerini kulağın duyuyor mu? Biz böyle şeyleri anlamaya muktedir miyiz sanıyorsun? Genel iyilik ile özel ve kişisel iyilik farklıdır. Sert kış toprağın iyiliği ve bereketi içindir, sağlığa da yararlı olur. Hz. İsa'nın bizim ayinimize ihtiyacı yok. Ama bir insanın niyeti iyiyse ve cesaret gösterisi yapmak için de olsa yerine getirmesi gereken bir görevi varsa, hele bizim durumumuzda olduğu gibi başkalarına yardım etmeyi amaçlıyorsa, Tanrı yardımına gelir. Havayı da düzeltir, bin bir engeli aşmasına da yardım eder. Tanrı işleri kolaylaştırır, hatta mucizeler bile

yaratır Panağo. Sen Hz. İsa'dan havayı düzeltmesini nasıl istersin! Geçen sene havalar iyi olduğunda anısının kutlandığı günkü ayini ihmal etmedik mi?"

Sofradakiler papazın bu kısa doğaçlama vaazını sessizce dinlediler. Malamo Teyze sessizliği bozdu:

"Haklısın Peder, yaptığımız doğru değil! Doğduğu günün yıldönümünde Hz. İsa'yı ayinsiz bırakmak ne demek, kuzum? Tanrı bu yüzden bizi cezalandıracak."

"Geçen Noel bir adakta bulunmuştuk, öyle değil mi, hanım?" dedi papaz birden karısına dönerek.

Papazın karısı anlamsız gözlerle kocasına baktı.

"Şu bizim Parlak hastayken..." diye devam etti papaz oğlunu göstererek. "Adağımızı hatırladın mı?"

Papazın karısı susuyordu.

"İyileşirse, Noel kutlamasını Hz. İsa'nın kilisesinde yapacağını söylememiş miydin?"

"Hatırladım," dedi papazın karısı başını sallayarak.

Gerçekten de, zayıflıktan yüzü ışıldadığı için, papazın şefkatle takılarak Parlak adıyla andığı on iki yaşındaki oğlu Spiro geçen yıl Noel Bayramı'nda ölüm tehlikesi atlatmıştı. Papazın elli yaşındaki karısı, hayatta kalan şimdi ikisi evli dört kız çocuğu doğurduktan sonra tek bir erkek evlada sahip olabilmişti. Beşi ölümle sonuçlanan, ikisi ikiz sekiz doğumdan sonra kadıncağız, oğlu kurtulursa adak olarak ertesi yıl Noel'i Hz. İsa Kilisesi'nde kutlayacağına söz vermişti.

Pederin karısı adağını unutmamıştı, günlerdir kafasında bunu kuruyordu ve kocası mahsur kalanlardan söz edince başka bir şey düşünemez olmuştu. Yine de kış çok sert geçtiği için böyle bir şeyin çılgınlık sayılacağını biliyor, Hz. İsa'nın hoşgörü göstererek yeni bir mühlet vereceğine inanıyordu.

Ama papazın huyunu ve inatçılığını bildiği için bilinçli olarak ona karşı çıkmadı. Hatta bununla yetinmeyerek inanılması zor bir yiğitlikle, papaz gitmeye cesaret ederse ona eşlik etmeye karar verdi. Korkak bir kadındı ama bu, kocasından uzak olduğu durumlar için söz konusuydu. Peder ya-

nındayken cesaretleniyor, tehlikelerden çekinmiyordu. Peder onsuz Hisar'a çıkacak olursa, yüreği avcının kovaladığı kuş gibi titrerdi. Oysa onun yanında giderse rahat olurdu.

Büyük kızı, yirmi yaşındaki Miğdalio işin nereye vardığını hemen anladı ve ocağın önünde oturan anasının kulağına eğilerek alçak sesle ağlaşmaya başladı:

"Nereye gideceksiniz kuzum? Çıldırdınız mı kuzum? Hava böyleyken Hisar'a mı gidilirmiş? Vay başıma gelenler! Ne yapacağım şimdi?"

Diğer kız, on altı yaşındaki Vaso da neler olduğunu anlayıp ablasına söylendi:

"Ne diyorsun? Hisar'a mı çıkacaklar? Bir de ağlaşıyorsun, çıldırdın mı? Sus, beni de yanlarında götürürler şimdi. Ana, beni de mi götüreceksiniz?"

"Kıpraşmayın, susun!" diye kızlarını azarladı papazın karısı.

"Neler oluyor?" diye sordu ocağın karşısındaki fısıldaşmaları duyan Malamo Teyze.

"Yok bir şey, rahatla!" dedi ciddiyetle papaz. Sonra da komşusu marangoza dönerek nezaketle evine gitmesi gerektiğini hatırlattı. "Sen de Tanrı'nın izniyle Stefani Berka'ya git ve buraya çağır. Onunla konuşacaklarım var!"

Uzun boylu, hafif kambur, iri cüsseli marangoz ayağa kalkarak kollarıyla bacaklarını uzattı.

"Gidiyorum Peder," dedi. "Sonra da bize gidip hanım yiyecek bir şeyler hazırladı mı diye bakayım."

"Önce Stefani'ye uğra, yemeğe sonra oturursunuz."

"Dualarınla Peder! Herkese iyi akşamlar!"

Ve kapıdan çıktı.

***

"Neler oluyor kuzum?" diye sordu Malamo Teyze, Panağo çıktıktan sonra. "Hisar'a mı çıkacaksın Peder?"

"Önce Barba Stefani ne diyecek bakalım!"

"Ben varım," dedi Malamo Teyze. "Gidersen ben de gelirim."

"Ben de," diye atıldı papazın karısı.

"Sen gelmesen daha iyi olur," dedi papaz. "Benim çekeceğim eziyet yeter. İkimiz birden evden uzaklaşmayalım."

"Ama adağı yapan benim," diye ısrar etti kadın.

"Ben gideceğime göre fark etmez."

"Yanında olmazsam içim rahat etmez Peder!"* dedi papazın karısı.

"Bizleri yalnız mı bırakacaksınız?" diye sordu Miğdalio gözlerinde yaşlarla.

"Sus kız," diye araya girdi Vaso. "Beni de yanlarında götürürler şimdi, sus!"

"Sen daha küçük olduğunu sanıyorsun, şımarık! Kabahat sende değil, öyle alıştın çünkü!" diye atıldı Miğdalio içinde biriken kıskançlığı dile getirerek. Kız kardeşi daha küçük olduğundan "saklanmıyordu", yani evlenme yaşına gelen kızlar gibi toplumsal yaşamdan soyutlanmamıştı ve hâlâ göreli bir özgürlüğe sahipti.

Küçük Parlak, anasının kucağına atladı.

"Anne beni de götürecek misiniz?" diye fısıldadı anasının kulağına.

"Ne diyorsun güzelim? Ne diyorsun yavrum?" diye yanıt verdi annesi oğlunu öperek. "Ben gidersem senin için giderim. Kalırsam da yine senin için kalırım yavrum, üşütüp hastalanmaman için. Ama bunun kararını Peder verecek küçüğüm. Şimdi duanı oku, Peder'in elini öp ve yatmaya git kanaryam, soğuktan donma."

"Gidecek tabii, gitmez mi?" diye söylendi Miğdalio anasına kinayeyle.

"Susun! Daha kesin kararımızı vermeden siz isyan bayrağını çektiniz!" dedi papaz. "Bakalım Barba Stefani ne diyecek?"

---

* Yunanistan'da eşleri ve çocukları papazlara "Peder" diye hitap eder. (ç.n.)

Sonra da karısına dönerek devam etti:

"Bari prosfora getiren oldu mu?"

Papazın karısı bakışlarıyla, ertesi gün Noel arifesinde efharistia ayinine* katılacak olan köyün dini bütün kadınların getirdiği ve iki renkli çizgili bir çarşafla örttüğü az sayıdaki prosforaları gösterdi. Malamo Teyze duvarın dibindeki yığını çoktan görmüştü ve büyük bir merakla miktarını tahmin etmeye çalışıyordu.

"Hiç peksimetimiz kaldı mı?" diye sordu yine papaz.

"Meryem Ana gününden biraz kalmış olmalı. Kırk günlük perhiz** boyunca hep vloğudialardan yoğurduğum ekmekleri yedik."

Vloğudia kelimesiyle, müminlerin kırk günlük perhiz boyunca ailelerinin ölülerini anmak için papazlara getirdiği, üstlerinde haç işareti bulunan küçük ekmek somunlarını kastediyordu. Son yıllarda köyün kadınları bu amaçla ekmek yerine un getiriyorlardı. Papazın karısının "vloğudialardan yoğurduğunu" söyleme nedeni buydu.

***

Kapının önünde ayak sesleri duyuldu. Kapı açıldı ve odaya Barba Stefani Berka girdi. Altmış yaşlarında, uzun boylu, yapılı, kır saçlı, pos bıyıklı ve kavruk tenliydi. Yün takke ve koyu lacivert yün kazak giyiyordu, beline de iki karış kalınlığında kırmızı bir kuşak bağlamıştı. Ardından odaya marangoz Panağo girdi. Akşam yemeği için evine gideceğini söyleyerek vedalaştığı halde, Barba Stefani'yi neden çağırdığını merak ettiğinden papazın evine geri dönmüştü.

---

* Hıristiyan inanışına göre, Hz. İsa'nın Son Akşam Yemeği'nde ekmek ve şarabı kendi bedeni ve kanı olarak öğrencilerine sunuşunu anmak amacıyla düzenlenen ayin. Ortodokslarda "metalipsi" ya da "kinonia", Katoliklerde "komünyon" adıyla da bilinir. (ç.n.)

** 15 Kasım'dan Noel arifesi olan 24 Aralık'a kadar tutulan perhiz. Bu süre içinde et, süt ürünleri ve yumurta yenmez. (ç.n.)

"Ne dersin kaptan Stefani," diye doğrudan konuya girdi peder. "Bu havayla sandalla 'stavet'ten Hisar'a gidilebilir mi?"

"Stavetten... sandalla... Hisar'a mı?" diye soruyu tersten tekrarlayan, yankıya benzer bir ses duyuldu. Sesin sahibi vücudunun yarısı eşikteyken kafasını odanın içine uzatmış marangoz Panağo Usta'ydı.

Ama Barba Stefani papazın sorusunu duyar duymaz hiç tereddüt etmeden, kalın sesi ve kendine özgü konuşmasıyla hemen yanıt verdi.

"Bravo! Bravo! Olmaz mı? Olmaz mı? Hisar'a mı, seve seve! Sen iste yeter, sen iste yeter peder!"

"İşte adamım!" dedi papaz. "Helal olsun Stefani! Ne dersin, yolculuk tehlikeli olur mu?"

"Tehlikeli mi? Hiç tehlikeli değil, yok, hiç de değil! Sen bana bırak peder. Ama üşütebilirsiniz, onu söyleyeyim. Hanım da geliyor mu, başkaları da var mı, kalabalık olacak mıyız? Sandal büyük, anladın mı? Otuz kişi, kırk kişi alır, kumanyalarıyla, ıvır zıvırlarıyla. Fırtına da, anladın mı, dinecek gibi. Yakında durulur, neredeyse duruldu bile!"

Dondurucu poyraz yaşlı denizciyi yalanlamak istercesine ıslık çalarak bahçedeki ağaçlarla mutfağın ahşap duvarlarını şiddetle sarstı. Pencerelerle panjurlar boğuk bir sesle iç çekerek rüzgâra yanıt verdi.

"Duyuyor musun? Fırtına duruldu işte?" diye sordu zafer kazanmış gibi alaycı bir neşeyle Panağo Usta.

"Sen sus bakayım, bu işlerden anlamazsın!" diye onu tersledi Stefani. "Senin işin kütük doğramak, çivi çakmak. Bu duyduğun, fırtınanın son debelenmesi, can çekişmesi. Yarın hava düzelecek diyorum size. Azıcık kar yağsa bile stavetten gidersek bize zararı dokunmaz."

"Ya hava karayele çevirirse?" diye ısrar etti marangoz.

"Karayele çevirmese bile Kehria'yı geçer geçmez deniz kabarır," dedi Stefani ellerini ovuşturarak. "Dalgalar hiç ek-

sik olmaz. Körfez bir o yana bir bu yana dolanıyor, bütün rüzgârlara açık. Ama bir zararı olmaz. Siz bana güvenin, Stefani'ye güvenin."

"Bravo Stefani, şimdi ikna ettin beni," dedi papaz. "Rakı içtin mi? Biraz da bizimle iç."

"Evde beş altı tek attım, sağ ol peder."

"Bir tane daha at, yedi olsun."

Barba Stefani elden ele dolaşarak sık sık boşalan ama hiç boş kalmayan küçük şişeden büyükçe bir yudum içti.

"Hazır mısınız, hazır mısınız?" diye sordu ardından. "Ayinde kullanacağın alet edevatın, kitapların tamam mı Peder? Sandala taşımanı istediğin bir şeyler var mı?"

"Hemen şimdi mi?" Papaz şaşırmıştı.

"Şimdi tabii, ne sandın? Bir an önce hazırlanın. Saat ikiye doğru gelip seslenirim, siz hazır bekleyin. Neler okuyacaksan oku Peder, üçte yola çıkalım."

"Çalar saati kurar, birde uyanırım." dedi papaz. "Aslında kurmama da gerek yok, ben kendim çalar saat gibiyim. Ama üç çok erken be Stefani. Şafak sökmeden yola çıkmayalım."

"Üçte dörtte çıkalım ki rüzgâr kesilmesin. Kukunaries'e kadar yelkenle gideriz, bütün gün önümüzde olur. Oradan Mandraki ve Aselinos'a kadar kürek çekeriz. Oradan Kehries ve Aya Eleni'ye ağır ağır yelkenle gideriz. Aya Eleni Burnu'ndan öteye de..."

"Burnu geçerken hava bozarsa ne olur?"

"Ben karaya çıkarım ve Ay Sosti'ye kadar sizi halatla çekerim."

Herkes iyi kalpli denizcinin şakasına güldü, sözü edilen noktada havanın dönmesinden çekinen papaz odadakileri rahatlatmak ihtiyacı duydu.

"Aslında sandalı karaya çekip sahilden yürür, dik yokuşu tırmanırız. Tepelerde ne kadar kar yığılırsa yığılsın sahil boyunca yürünebilir."

Barba Stefani'nin saat üçte gelip hazırlanmaları için haber vermesini kararlaştırdılar, dörtte de yola çıkacaklardı. Peder Franguli müminlerin getirdiği bütün prosforaların torbalara konmasını, birkaç somun ekmek alınmasını ve iki büyük kutunun zeytin ve havyarla doldurulmasını emretti. Kilerden yedi okkalık iki damacana şarap doldurdu. Birkaç kurutulmuş ahtapotu kâğıda sardı ve küçük bir kabı kuru incir, üzümle doldurdu. Ailenin iki genç kızı, biri somurtarak diğeri de geziye çıkacağı için gülücükler saçarak mutfakta buldukları dört düzine kadar yumurtayı haşladılar ve dikkatle bir sepete koydular. Ardından sepete ayinde kullanılmak üzere peçeteye sarılı iki somun okunmuş ekmek, birkaç mum ve buhurdanlıkta yakmak üzere biraz günlük ağacı tütsüsü koydular. Peder, Barba Stefani'den teknelerini limana bağlayarak kışı geçiren iki gemi sahibi arkadaşına uğramasını, onlardan uzun deniz yolculuklarında kullandıklarından biraz kurutulmuş et istemesini rica etmişti. Onlar da hayır dememiş, beşer okka çeken iki büyük parça et göndermişlerdi.

Papaz bütün bu hazırlıkları dağda mahsur kalanlar, kendisi ve maiyeti için yapmıştı, çünkü Hisar'a sağ salim varabilirlerse hava her an daha da bozabilir, uzun süre orada beklemek zorunda kalabilirlerdi. Yatmadan önce de kilisenin diğer papazı Peder Aleksi'ye haber gönderip Noel arifesindeki ayinde köyün kilisesinde olmayacağını, Tanrı'nın izniyle Hisar'daki Hz. İsa Kilisesi'nde ayin yöneteceğini haber verdi.

***

Panağo eve döndüğünde papazın Noel ayini için Hisar'a çıkacağını karısına, karısı da komşulara anlattı. Muganni* Aleksandri Efendi'ye haber vermesi için gönderilen Malamo

* Ortodoks kiliselerinde ilahi söyleyen koro elemanları; orijinali "psaltis" olarak geçer. (ç.n.)

Teyze de fırsattan istifade ederek olan biteni arkadaşlarına yetiştirdi.

Yola çıkma vakti geldiğinde rıhtımda on beş kişi toplanmıştı. Papazın teklifi ve Barba Stefani'nin cesareti ilk başta biraz tedirginlik uyandırmış da olsa, komşu erkek ve kadınların ilgisini çekmişti. Hepsi de panayırlara ve kır kiliselerindeki ayinlere katılmaktan hoşlanan müminlerdi. Toplananlar Peder Franguli, eşi, Vaso ile Spiro, Barba Stefani ile aynı zamanda tayfası da olan on yedi yaşındaki oğlu, Malamo Teyze, muganni Aleksandri Efendi, üç erkek ve dört kadın mümindi.

Son anda gruba bir on altıncı yolcu daha katıldı. Karda mahsur kalanlardan Arğiri'nin kardeşi, Milonu'nun Vasili'ydi. Rıhtıma bir çuval dolusu erzak ve yolculukta ihtiyaç duyulacak türden alet edevatla gelmişti. Papaz onu sevinçle karşıladı.

"Hisar'a çıkacağımızı kimden duydun Vasili?"

"Marangoz Panağo'dan duydum."

"Onu ne zaman gördün ki?"

"Saat on gibi Yanni Bubuna'nın meyhanesinde karşılaştık. Akşam yemeğinden sonra esnafla iki tek atmaya gelmişti. Hisar'a çıkmaya niyetlendiğinizi, düşüncesiz davrandığınızı söylüyordu. Ama ben duyduklarıma çok sevindim. Ağabeyim için endişeleniyordum. Yanınıza alırsanız ben de sizinle gelmek isterim."

"Hoş geldin, sefalar getirdin."

Denize açıldılar. Limanın güneybatısına, Kalamaki Burnu'na doğru dümen kırdılar. Rüzgâr uygundu ve yolculuk güzel başlamıştı. Hava çok soğuktu ama yolcuların tümü de iyi giyinmişti. Papaz kürklü paltosuyla dümene oturmuştu. Karısı çift katlı şalına, Malamo Teyze de yeleğine ve yünlü paltosuna sarınmıştı. Barba Stefani kalın yağmurluğunu giyiyordu ve kulaklarını örten başlığının kordonunu çenesinin

altına bağlamıştı. Daha çok Berkacık lakabıyla bilinen, yüzü çiller ve sivilcelerle dolu olan oğlu Spiro da yünlü kazağının kollarını dirseklerine kadar sıvamıştı.

Neyse ki kar yağmıyordu, ama rüzgâr dondurucuydu. Havada hiç bulut yoktu. Dördüncü çeyreğindeki ay çoktan batmıştı. Yıldızlar titreşiyordu, Ülker yörüngesinin en yüksek noktasındaydı ve Samanyolu bütün gökyüzünü çevreliyordu. Avcı, Boğa ve Kuzey yıldızları ışıl ışıldı. Deniz poyrazın nefesiyle titriyor, kumsalı döven dalgaların boğuk sesine büyük sandalın pruvasının yardığı suların melankolik mırıltısı yanıt veriyordu.

Kalamaki'yi geçtiklerinde daha şafak sökmemişti. Gökyüzü ancak Platania açıklarındayken aydınlanmaya başladı. Güneş yüksek çam ağaçlarıyla kaplı Kukunaries tepesinin önüne vardıklarında doğdu. Sandalın yolcuları sabahın ilk ışıklarıyla birbirlerini ilk kez görmüş gibi oldular. Yüzler soluktu, dudaklar morarmış, burunlar kızarmış, eller buz tutmuştu. Malamo Teyze sığındığı sandalın kıçında iki kez uykuya dalmıştı. Kara şalıyla yüzünü örtmüş, başını neredeyse dizlerinin arasına almıştı. Aleksandri Efendi de onun yamacında birkaç kez rüyalara dalmıştı. Rüyasında evde yattığını görüyor, yatağının neden yeni doğmuş bebeklerin beşiği gibi sallandığına şaşıyordu. Papazın oğlu Spiro bildiği bütün duaları arka arkaya okuyordu. Bütün kanı, vücudunun tek görünür yeri olan burnunda toplanmıştı. Annesi onun için adakta bulunduğundan oğlunu da yanına alması gerektiğine kanaat getirmişti. Zorla yatağından kaldırarak onu yıkamış, üst üste iki fanila, iki gömlek, yünlü kalın bir yelek, paltosunu ve yağmurluğunu giydirdikten sonra boynuna uzun tüylü rengârenk yünlü bir şal dolayıp paket gibi sarıp sarmalamıştı. Dindar kadın sandalın arkasında kocasıyla oğlu arasına oturuyordu. Ana şefkatiyle oğlunun kollarına ve göğsüne dokunmak istiyor, bunca giysinin altındaki tenine ulaşamıyordu.

Neşesini yitirmeyen peder, Barba Stefani'yle şakalaşıyor, arada karısına dönerek ona da takılıyordu:

"Gördün mü hanım, bütün bunları senin oğlun olacak şu Parlak yüzünden çekiyoruz."

"Neler çekiyormuşuz ki?" diye yanıt verdi dindar kadın. Çıktıkları bu yolculuk yüzünden çok endişeliydi ama kocasının varlığı ona cesaret veriyordu.

Neşeli şakalaşmalarına papazın karısını da katmak isteyen Barba Stefani kalın sesiyle lafa karıştı.

"Baksana Yenge, siz papaz eşleri için neden 'beş ayda iki çocuk' derler?"

"Neden mi öyle derler?" diye yanıt verdi papazın eşi hiç rahatsız olmadan. "Beni örnek alsana, sekiz doğum yapıp on çocuk doğurdum."

"Demek ki çok bereketlisiniz. İyi de neden öylesiniz?"

"Kocaları siz denizciler gibi değildir, onları asla yalnız bırakmaz da ondan," diye lafı gediğine oturttu Malamo Teyze.

"Malamo en doğrusunu söyledi yine," dedi papaz gülerek. "Ben demedim miydi? Sen ve amcaoğlun Aleksandri her zaman her şeyi bilirsiniz."

Peder sandaldaki cemaatiyle şakalaşmadan duramıyordu. Kadınlardan birine, "Senin kocan çocukların doğarken uyuyor muydu? Neden sadece sana benziyorlar?" diye takılırken diğerine, "Evlenmek istemeyen hiçbir kadın görmedim. Otuz yıldır iki yüzden fazla çift evlendirdim, hiçbir gelin evlenmek istemediğini söylemedi," diyordu.

Ama en çok Aleksandri'ye dokunduruyordu. Eğitimsiz ve saf bir köylü olan muganniden, İncil'i yorumlamasını istiyor, onun verdiği yanlış yanıtlara gülüyordu.

Bütün bunlar durgun denizde kürekle ağır ağır ilerlerken konuşuluyordu. Sağlarında Anağiros ve Aselinos sahili, sollarında da açık denizin ötesinde Trikeri Burnu ile Artemision uzanıyordu. Denizcilikle ilgili konularda acemi olan Aleksandri Efendi de ısınmak için kürek çekmek ihtiyacını

duydu. Malamo Teyze bile yarım saat kadar kürek çekti. Karla kaplı dağlardan inerek boyunlarıyla kulaklarını jilet gibi tıraş eden soğuk rüzgâra rağmen, havadan daha sıcak olan deniz suyuna yakın oturduklarından ayakları sıcaktı. Güneş bir ara bulutların arasından yüzünü gösterdi. Küçük Spiro, "Güneş dişleriyle, yaşlı kadın ahtapotlarıyla" diye bir tekerleme okudu, çünkü geceleyin gökyüzü açık olduğu halde gündüzleri bulutlar toplanıyor, yağmur yağacağını haber verircesine poyraz gündoğusuna çeviriyordu. Yüzünü gösterir göstermez, etrafındaki karla kaplı dağların hangisi, Pilion mu yoksa Othrys mi daha yakın ve yüksek, hangisinin arkasına saklanayım diye tereddüt eder gibi oldu, ama bulutlar tekrar toplanarak onu bu yorucu düşüncelerden kurtardılar.

Hareket ettikleri güneydeki limanla adanın en kuzeyinde bulunan varış noktasının arası on deniz mili kadardı. Peder Hisar'a varana kadar karanlığın çökeceğini hesapladı. Öğlen olmuştu ve yamaçları zeytin ağaçları dikili Kehrea bayırına, uğultularla akan çayı, çınarları ve su değirmenleriyle Aradia Ormanı'na daha gelmemişlerdi. Kehrea önlerinde Panağo'nun öngördüğü, Stefani'nin inkâr etmediği ve Peder Franguli'nin korktuğu şey oldu. Artık poyraz gündoğusuna mı dönmüştü, körfez rüzgâr mı kaldırmıştı yoksa durgun deniz kendiliğinden mi kabarmıştı bilinmez, küçük teknenin önünde yüksek dalgalar köpürmeye başladı. Beyaz yelkeni, orta direği ve flok yelkeniyle sandal, bembeyaz eteği rüzgârda uçuşan, bir eli belinde, diğer eli havada parmak şıklatan Yanya köylüleri gibi kahramanlık oyunları oynarcasına dalgalar üzerinde inip çıkmaya başladı. Kadınlar korkmuştu. Malamo Teyze Peder'e sandalı karaya çekmelerini ve ayini Kehrea'daki Meryem Ana kır kilisesinde yapmalarını, Noel'i orada kutlamalarını teklif etti. Aleksandri Efendi nutku tutularak bir köşeye büzüştü, herkes büyük endişeye kapılmıştı. Teknede sadece iki erkek, Barba Stefani ile Peder Franguli sakinliğini koruyordu.

***

Yolculardan biri hava durulana kadar sandalı Kehrea'da karaya çekmenin iyi olacağını söyledi. Stefani ile peder konuşmadan gözleriyle anlaşıyordu. Hisar'a üç mil kadar yol kalmıştı. Önlerinde iki seçenek vardı. Ya, özellikle kadınlar için çok yorucu olmasına rağmen, sandala sıçrayan sularla sırılsıklam olmayı, dondurucu soğukta tir tir titremeyi göze alıp yelkenleri indirecek ve kürekle devam edeceklerdi ya da sandalı karaya çekecek, üzerinde insanların yürüyebileceği, karla kaplanmamış bir patika bulmaya çalışacaklardı. Milonu'nun Vasili karda mahsur kalan ağabeyine gidecek yolu açabilmek için yanına birkaç kazmayla kürek almıştı. Peder Franguli yakında hava kararacağından birinci seçeneği seçmenin daha iyi olacağına karar verdi. Deniz yoluyla gidebilecekleri kadar gider, sonra da gerekirse sandalı karaya çekerlerdi.

Güneş batıya doğru alçalmaya başlamıştı, saat üç buçuğa geliyordu. Güneş alçalıyor, alçalıyordu. Barba Stefani'nin sandalı, taşıdığı insan yüküyle dalgaların üzerinde dans ediyordu. Bazen ıslak dağlara tırmanıyor, bazen sulak vadilerin dibine batıyordu. Karanlık suların içine gömülmek üzereyken sarp kayalara çarpıp parçalanmanın eşiğinden dönüyordu. Peder içinden bildiği bütün duaları okuyordu. Barba Stefani de din adamının yanında, alışmış olduğu gibi ağız dolusu küfredemediği için kahroluyor, kızgınlığını cemaatin kabul edebileceği, nispeten yumuşak sözlerle ifade etmeye çalışıyordu. "Şeytanın dölü hava kudurdu. Ben böyle havanın..." Malamo Teyze ise ikide bir haç çıkarıyor, "Hz. İsa kurtar bizi! Meryem Ana yardım et bize!" diye yakarıyordu. Dalgalar sandalın pruvasını dövüyor, iki yanına çarpıyor ve teknenin içine dağılarak yolcuları sırılsıklam ıslatıyordu. Güneş alçalıyor, alçalıyordu ve sandal her an denizin dibini boylama tehlikesini yaşıyordu. Sarp kayaların çevrelediği kara da sandalın sonunu kim getirecek diye denizin dibiyle yarışır gibiydi.

***

Birden hava kararmaya başladı. Tam da karşılarında iki millik mesafede Hisar'ı gördüklerinde karanlık çöktü. Doğuda kümelenen bulutlar ayın ortaya çıkmasını engelliyordu. Ama rüzgâr durulacağına daha da güçleniyor, vahşileşiyor, devleşiyordu. Artık deniz yolculuğunda ısrar etmek anlamsızdı. Sağlarında koyu renkli iki büyük kütle dışında hiçbir şey seçilmiyordu. Neyse ki Barba Stefani bu suları iyi biliyordu.

"Az ilerde, Bostanlar'ın orada, Aya Anastasia'nın altında küçük bir liman var Peder," dedi.

"Emin misin Stefani?"

"Sen kilisedeki duaları nasıl bilirsen, ben de adanın bütün limanlarını, burunlarını, kumsallarını, mağaralarını, kayalıklarını öyle bilirim."

Büyük emek ve çaba harcayarak zorlukla karaya yanaştılar. Sırılsıklam ve yarı donmuş haldeydiler, boğulmaktan kıl payı kurtulmuşlardı.

"Oraya yanaşabiliriz!"

Sahilde doğal bir rıhtım gibi duran, bazen dalgaların altında kaybolan bazen de su seviyesinin üstüne çıkan büyükçe bir mermer kütlesi vardı. Bu kez tam da dalgaların seviyesindeydi. Yaklaştılar ve bir o yana bir bu yana savrulmadıklarını görerek, dalgalardan korunaklı bir limana varmanın güvenini hissettiler.

Baş ağrısı geçince ayağa kalkan Aleksandri Efendi haç çıkardı:

"Yolculuğumuz hep öyle güvenli olsun Tanrım!"

Karaya atladılar, yükleri indirip sandalı hafiflettiler. Mermer ile kayalık sahil arasında, bir balıkçının sandalını çektikten sonra yana yatırıp diğer yanında yıldızlara bakarak uykuya dalabileceği genişlikte dar bir kumsal uzanıyordu.

"Şimdi sandalı kumsala çekmeliyiz peder!" dedi Barba Stefani. "Ardından biz erkekler getirdiklerimizi yüklenerek

ağır ağır yola koyulalım. Kadınlar da ellerinden geldiğince yardım etsinler."

"Ah, şimdi katırım yanımda olsa ne güzel olurdu," dedi Milonu'nun Vasili. "Sana sandala bindirelim demiştim Barba Stefani, ama kabul etmedin."

Sandalı kumsala çekip yanlarında getirdikleri iki feneri yaktılar. Vasili kazmalarıyla küreklerini alarak üzerine fazla kar yığılmamış, insanların yürüyebileceği bir patika aramaya koyuldu. Bulundukları yerden, kuzeyde siyah bir kütle gibi yükselen Hisar'a çıkmak bir saati bulmazdı, ama her yerin karla kaplı olduğu böyle bir gecede üç saat bile yetmeyebilirdi. Ayaküstü biraz ekmek zeytinle açlıklarını köreltti-ler, ısınmak için de biraz şarap ve rakı içtiler.

Vasili geri dönerek dağa tırmanan yolu bulduğunu söyledi. Karla kaplıydı, ama iki kişi karı küreyerek önden giderse en kısa zamanda, yani gece yarısına doğru Hisar'a çıkabileceklerdi. Yüklerini sırtladılar. Fenerlerden birini Aleksandri Efendi'nin, diğerini de bir kadının taşımasına karar verdiler. Milonu'nun Vasili, Barba Stefani ve oğlu kazmalarla kürekleri alarak yolu açmak üzere konvoyun önüne geçtiler. Bir süre uçurumun kenarından ilerleyen patika daha sonra tekrar sahile iniyordu. Adımlarını tek tek sayarak dikkatle yürüyorlardı. Bulutlardan kurtulan ay da soğuk ışınlarıyla yollarını aydınlatmaya çalışıyordu. Bazen patikayı kaybediyor, kendilerini boşluğa açılan koca bir kayanın üstünde buluyor, ayakları titreyerek, taşlarla çalılara tutuna tutuna geri dönüyorlardı. Dağda yolunu kaybeden ve iki çobanın toplayıp lambalarla yolunu aydınlattığı, ağıla götürmeye çalıştığı bir keçi sürüsü gibiydiler. Uzaktan bakan biri, onları başı ve kuyruğu ışıldayan, dağ yamacında kıvrılarak sürünen garip bir ejderhaya benzetebilirdi. Kar küreyenlerin bütün gayretine rağmen yol tamamen temizlenemiyor, bazen ayakları sendeleyip dizlerine kadar, bellerine kadar kara gömülüyorlardı.

Hisar'ın yakınlarındaki köprüye vardıklarında gece yarısına az kalmıştı. Boğulmaktan kıl payı kurtulmuş, donmuş, denizde tuzlanmış, karla bembeyaz olmuş, dudakları morarmıştı ama yürekleri sımsıcaktı.

***

Köprüyü geçmek üzereydiler ki Hisar'ın demir kapısından sesler duyuldu:

"Kimsiniz, kimsiniz?"

Birileri koca demir kapıyı kapamaya çalışıyormuşçasına paslı menteşelerin gıcırtısı yükseldi. Aynı zamanda bir tüfeğin namlusuna kurşun sürüldüğünde çıkan tıklama duyuldu.

"Adanın köylüsüyüz! Bizden size zarar gelmez!" diye yanıt verdi Barba Stefani. "Ama siz kimsiniz?"

"Kimsiniz, adlarınızı söyleyin!"

"Bizler..." diye başladı Barba Stefani ve bakışlarıyla pedere ne yapması gerektiğini sordu.

"Bu ağabeyimin sesi!" diye bağırdı Milonu'nun Vasili. Ardından da sesini yükselterek "Arğiri, benim!" diye devam etti.

"Biz onları bulacağımıza onlar bizi buldu!" diye fısıldadı kendi kendine papaz.

***

Hisar'a çıktılar ve Milonu'nun Arğiri ile arkadaşı Yanni Nifioti'yle karşılaştılar. İki oduncu kısaca başlarına gelenleri anlattı. Kar yolları kapatınca Stivoto'da mahsur kalmışlar, bir mağaraya sığınarak iki geceyi orada geçirmişlerdi. İki gün önce, keçi sürüleriyle Hisar'da kalan iki çoban, Yali Koniza ile Yorgi Banda uzun bir yolu küreyerek onları mağaradan çıkarmıştı.

Hisar, denizin yanı başında, karanın denize meydan okurcasına uzattığı bir yumruk gibi yerden biten dev bir kaya üzerine inşa edilmişti. Baykuşlarla martıların paylaşamadığı, kendilerine ait bölgenin nereden başlayıp nerede bittiği konusunda anlaşamadığı, dalgaların dövdüğü, muazzam, yekpare bir granit parçasıydı. Halkidiki, Thermaikos Körfezi, Olympos ve Pilion'da hüküm süren Yıldız'ın ve komşuları Karayel ile Poyraz'ın sevgili gözlemcisi, ada halkının korsanlardan korunmak için sığınmak zorunda kaldığı ve 1821'den sonra güneydeki sahil kasabası kurulunca terk ettiği yüksek ve yalnız bir kayaydı.

Birkaç yıl öncesine kadar kale içindeki evlerden bazılarının çatıları, döşemeleri iyi durumdaydı. Ama son zamanlarda belediyenin ilgisizliği, artık Hisar'a pek çıkmayan halkın üşengeçliği ve sayıları az da olsa birkaç yağmacı, tamahkâr inşaatçının vicdansızlığı burayı yıkıntıya çevirmişti. Kasabanın bugünkü din adamları da ilgilerini esirgeyerek Hz. İsa'nın adına vakfedilmiş Hisar'ın kilisesinde, Noel'in kutlandığı günlerde bile ayin düzenlemiyorlardı.

Hz. İsa'nın Doğumu Kilisesi Hisar'ın başkilisesiydi. Yüzyıllar önce inşa edilmiş bina büyük hasar görmemişti, hâlâ ayaktaydı. Peder Franguli ile onunla birlikte gelenler kiliseye yaklaşınca yüreklerinde tatlı bir huzur hissettiler. Yaşlı din adamı duygulanarak içinden "Kutsal tapınağına gireceğim"* duasını fısıldadı. Malamo Teyze dalgalarla ıslanan eteğini çıkardı ve sandalın pruvasında özenle saklamış olduğu kuru eteğiyle yeni paltosunu giydi. Bir tutam çalıyı bağlayıp bir süpürge hazırladı ve onunla kiliseyi süpürmeye başladı. Diğer kadınlar kandilleri yıkadılar, yanlarında getirdikleri farklı boylardaki mumlarla birlikte yaktılar. Avluya çalı çırpı yığarak büyük bir ateş yaktılar, kömürleşen dallardan en bü-

* *Eski Ahit, Mezmurlar* 5: 7 "Bense bol sevgin sayesinde Kutsal tapınağına gireceğim; Oraya doğru saygıyla eğileceğim." (ç.n.)

yüklerini kilisenin içindeki büyük mangala taşıdılar. Mangal ateşine bol miktarda günlük otu attılar: "Ve Rab hoş kokuyu kokladı."*

***

Hz. İsa'nın kilisesinde yürekleri ısınmıştı. Çok yorgun olmalarına, bazılarının uyuklamasına rağmen, hayatta oldukları ve adaklarını yerine getirebildikleri için öyle mutluydular ki yorgunlukları, uykusuzlukları akıllarına bile gelmiyordu. Çobanlar kendilerine bir meşgale bulmak, sigara içebilmek, arada kalın abalarına sarınarak uyuyabilmek için kilise kapısının önünde ve kuzeyinde iki büyük ateş yakmışlardı. İçeride, dışarıda yanan ateşlerle kilisenin içi ılınmıştı. Karda mahsur kalan oduncuları kurtaran iki çoban, o soğuk kış süresince hayatta kalan kuzu ve keçileriyle birlikte sığındıkları Hisar'ın içine büyük miktarda yakacak odun istiflemişti. Peder büyük ve görkemli bayramın ayinine başladı, Aleksandri Efendi de günün ilahilerini okudu. Uykusu gelenler yaşlı muganninin genizden gelen monoton sesinin de etkisiyle oturdukları yerde uyukladılar. İyi kalpli, yaşlı adam günümüzde kaybolmaya yüz tutmuş eşsiz mugannilerin son örneklerinden biriydi. Kötü okuduğu halde içtenlik ve Tanrı'ya hürmet doluydu. Okuduğu bütün ilahiler hem müzikal açıdan hem de içerik açısından yanlıştı. Bir buçuk ölçüde okuması gereken bölümleri bir ölçüde, iki buçuk ölçüde okuması gereken bölümleri de dört ölçüde okuyordu. Ama bilmemezlik her zaman çokbilmişlikten iyidir.

***

* *Eski Ahit, Yaratılış* 8: 21 "Güzel kokudan hoşnut olan RAB içinden şöyle dedi: 'İnsanlar yüzünden yeryüzünü bir daha lanetlemeyeceğim. Çünkü insan yüreğindeki eğilimler çocukluğundan beri kötüdür. Şimdi yaptığım gibi bütün canlıları bir daha yok etmeyeceğim.' " (ç.n.)

Birden kilisenin dışından sesler duyuldu. Erkeklerden bazıları neler olduğunu görmek için dışarı çıktı. Malamo Teyze de peşlerinden çıkınca Aleksandri Efendi gözlüklerinin üzerinden kapıya doğru bakarak, okuduğu ilahiyi yarım bıraktı. Peder, muganniye ters ters bakıp yerinden kımıldamasını engelledi.

Bağıranlar kilisenin doğusundaki ateşin başında bekleyen çobanla oduncuydu. Karşıdan, denizden birilerinin seslendiğini duyar gibi olmuşlar, bu seslere cevaben kendileri de bağırmışlardı.

Hisar ile kayalık olan Kurupi sahili arasında gizlenmiş Küçük Liman adında bir koy vardır. Sesler koyun tam yanından, sarp Kurupi kayalığının açıklarından geliyordu.

Neler olduğu anlaşılana kadar bayağı zaman geçti. Kilise hemen hemen tamamen boşalmıştı. İçeride kutsal görevine sadık kalarak cübbesi içinde ciddiyetle ayini sürdüren peder ile pederin ters ters bakarak gitmesine zorlukla engel olduğu Aleksandri Efendi kalmıştı.

Her şeye rağmen, göremeseler de tahmin yürüterek Kurupi açıklarında bir teknenin karaya yanaşmaya çalıştığını anladılar. Ay yörüngesini tamamlayıp batmıştı, sönmeye yüz tutan ateşler de etraflarını aydınlatamıyordu artık. Bir mil kadar uzakta, koyu renkli kayaların arasında, kayalardan daha koyu bir şeyin hareket ettiğini hayal meyal görür gibi oldular. Gecenin sessizliği içinde kayalarda yankılanarak güçlenen, tehlikede olan insanların ya da boğulmak üzere olan kazazedelerin çıkaracağı türden sesler ve çığlıklar yükseliyordu.

Erkekler alevleri güçlendirmek için bulabildikleri bütün dalları ateşe attılar. Sahili az da olsa aydınlatmaktan başka yapabilecekleri hiçbir şey yoktu.

Yine de kayıkçı Stefani, Bandas, Yanni Nifiotis ve onun kardeşi Vasili ellerine birer meşale ile iki fener alıp Küçük Liman'a doğru yokuş aşağı koşmaya başladılar. Kayalıklar

arasında kıvrılan patika kar altında kalmamış olsa yarım saatte koya inilebilirdi. Ama gecenin üçünde ve bunca karla sahile iniş bir saati bile geçerdi. Bir saat içinde de bu havada onlarca gemi batar, yüzlerce insan boğulurdu.

O kaba köylüler, ilk şaşkınlıkları geçince, insanları hemcinslerine yardım etmeye yönelten o doğal insancıllık dürtüsüyle, bencillik ve ilgisizliğin soğuk nefesi gönüllerini dondurmaya fırsat bulamadan ellerine meşaleler alarak var güçleriyle yokuş aşağı koştular.

Diğerleri yukarıda kalmışlardı, alevleri güçlendirmek üzere hiç ara vermeden ateşe dallar ve çalılar atmaya devam ediyorlardı.

***

Peder Franguli Orthros ayini başlamadan önce ölülerin adlarının okunduğu kısmı* elinden geldiğince uzattı. Sadece kendi yakınlarını ve kiliseye birlikte gelmiş olduğu müminlerin yakınlarının ölülerini değil, cemaatinin bütün ölülerini tek tek andı. Çünkü kasaba halkının hayatta olan ve olmayan her bireyinin adını bir yere yazmasına gerek kalmadan aklında tutabiliyordu. Neler olduğunu sormadığı halde, bir teknenin tehlikede olduğunu anlayarak tayfalarının kurtulması için de dua etti.

Çığlıklar bir süre sonra kesildi. Bu suskunluk teknedekilerin boğulduğuna ya da kurtulduğuna işaretti. Endişelenen iki erkek daha ellerinde ikişer meşaleyle ahşap köprünün ilerisindeki Aya Kiriaki kır kilisesine kadar indiler.

---

* Her sabah gün doğmadan yapılan Orthros ayininde Hz İsa'ya teşekkür edilir ve doğacak yeni gün için dua edilir. Ayinin başında peder ölmüş yakınlarının adlarını tek tek sayarak "Hz. İsa kulunu hatırla!" diye dua eder. (ç.n.)

Bir süre daha geçti. Peder sahile inenlerin artık dönmüş olacağını umarak ayine başlamak üzere yerine geçti. Ayin yarılanmıştı ama ortalıkta hâlâ kimse yoktu. Ayinin sonunda "Tanrı korkusu, iman ve sevgi ile yaklaşın," sözleriyle müminleri yanına çağırdığında, yolu aydınlatmak için en son gidenler kiliseye girdi. Hemen sonra Barba Stefani ve onunla sahile inenler, onların ardından da uzun yağmurluklar ve denizci elbiseleri giyen üç yabancı kiliseye vardı. Hepsi de tam kutsal ekmek dağıtılırken gelmiş, ayinin sonuna yetişmişlerdi.

Aleksandri Efendi "Her zaman Rab'be övgüler sunacağım"* ilahisini okurken erkekler alçak sesle neler olduğunu anlatıyordu. Yolunu kaybeden tekne Limnoslu Kaptan Kostandi'nin guletiydi.** Kazazedelerle birlikte Hisar'a çıkan kaptan orta yaşlı, kısa boylu ve kalın bıyıklıydı. Anlattığına göre, iki gün önce Aynaroz'un güney limanı Dafni'de demir atmışlardı. Poyraz önlü arkalı iki çapanın da zincirlerini koparak tekneyi limanın on mil açığına kadar sürüklemişti. Kaptan bütün gücüyle tekneyi Halkidiki Yarımadası'nın orta ayağında bulunan Sikia Koyu'na yönlendirmeye çalıştıysa da başaramamıştı. Ne de olsa, koy öyle korunaklıdır ki kapalı bir göle benzer, içine girdin miydi nereden girdiğini bulamazsın, ama girmek de oldukça zordur. Yırtılmasınlar diye yelkenleri indirilen gulet adalara doğru sürüklenmişti. Noel gecesi gulettekiler kendilerine yol gösteren bir deniz fenerinin ışığını gördüklerini sanmışlardı. Oysa gördükleri, çobanların kilise önünde yaktığı ateşlerdi. Noel gecesi yanan bu ışıklar gözlerinde bir mucize gibi görünmüştü. Kendi çabalarından çok rüzgârın sürüklemesiyle ışıklara yaklaşmış-

---

* *Eski Ahit, Mezmurlar* 34: 1 "Her zaman Rab'be övgüler sunacağım, Övgüsü dilimden düşmeyecek." (ç.n.)

** Gulet brikten daha küçük, çoğunlukla iki direkli, Ege ve Akdeniz'e özgü 18 – 35 metrelik bir tekne türüdür. (ç.n.)

lardı ve Kurupi'nin kayalarında parçalanmalarına ramak kalmıştı. Son anda ustaca dümen kırmalarla kayalardan kurtulmuş, guleti sığ kumsala oturtmayı başarmışlardı. Yeni yerleri, şimdi denizin dibinde rehin kalmış iki çapalarıyla demir attıkları Dafni Limanı'ndan daha güvenliydi.

***

Yeni bir gün doğdu ve çobanlar fedakârlıkta bulunarak iki körpe kuzu kestiler. Oduncular dağdan inerken yanlarında birkaç düzine tuzlanmış karatavuk getirmişti. Kaptan Kostandi de karadan eserek açık denize sürükleyecek lodos esmediği sürece güvenle kumsala oturmuş olan guletinden iki damacana şarap, bir sepet yumurta, bir teker Enez kaşkavalı, yarım düzine tavuk ve bir küçük kasa uskumru getirdi. Herkes yediği yemeğin tadına vardı, eğlendi ve ıssız kayanın tepesinde büyük bir azametle Noel'i kutladı. Gece çökünce yaktıkları gür ateşlerin ortasında, pederle maiyetinin getirdiklerinden başka çobanların Hisar'da tuttuğu ve Limnoslu kaptanın guletinden taşıdığı çok sayıda örtü ve battaniyeye sarınarak güzel bir uyku çektiler.

Ertesi gün rüzgâr dindi, soğuk hava ısındı, kafiledekiler de kış mevsiminin ilan ettiği ateşkesten yararlanarak geri dönmeye karar verdiler. Barba Stefani, oğlu ve iki gönüllü yardımcı Bostanlar'ın altındaki kumsala giderek sandalı denize indirdiler ve Hisar'ı geçerek "sofran"dan kuzeydoğudaki limana getirdiler. Barba Stefani'nin büyük sandalı, Limnoslu kaptanın küçük cankurtaran sandalı ve Hisar'da toplanan erkeklerin kol gücüyle, kumsalda yan yatmış guleti hiç zarar vermeden kumdan çekmeyi başardılar. Çobanlarla vedalaştıktan sonra kimileri gulete kimileri de sandala bindiler. İki tekne zaman zaman birbirlerini çekerek, bazen kürekle bazen de yelkenle, daha kısa ve dönüş

için daha güvenli olduğu için bu kez kuzeydoğu yolunu izleyerek esenlikle kasabaya geri döndüler.

Στό Χριστό στό Κάστρο (Sto Hristo sto astro)
Estia dergisi, 1892'nın ilk altı aylık sayısı*

* Dergide öykünün sonunda 14 Aralık 1891 tarihi yazılmıştır. (ç.n.)

Dalgalarda Düş Kurmak

Dağlarda, yoksul bir çoban çocuğuydum. On sekiz yaşındaydım ve henüz alfabeyi sökemiyordum. Ama farkında olmasam da mutluydum. Hayatımda son kez mutlu olduğumu hissettiğim dönem 187... yazıydı. Yakışıklı bir ergendim. Zamanından önce hatları sertleşmiş güneş yanığı yüzümün pınar ve çeşmelerdeki yansımasını izliyor, uzun boylu kıvrak bedenimi kayalarla tepelerde çalıştırıyordum.

O yazı izleyen kış, köylülerin Sisonis adıyla bildiği yaşlı Peder Sisois beni yanına alıp okuma yazma öğretmişti. Önceleri öğretmendi ve herkes ona hâlâ "öğretmenim" diye hitap ederdi. Bağımsızlık Savaşı yıllarında bir manastırda keşiş ve diyakonostu*. Rivayete göre İzmir'de haremde yaşayan bir Türk kızına âşık olmuş, kaçırıp vaftiz etmiş ve onunla evlenmişti.

Ortalık durulduğunda, Kapodistria döneminde** Yunanistan'ın çeşitli okullarında öğretmenlik yapmış, "Sotiraki öğretmen" adıyla ünlenmişti. Daha sonraları, ailesine güvenli bir yaşam sunduğundan emin olduğunda eski yükümlülüklerini hatırlayıp tekrar sırtına cübbeyi geçirmişti.

---

* Diyakonos; Katolik, Anglikan ve Ortodoks kiliselerindeki üç ruhban derecesinin ilk basamağı. Diğer iki rütbe sırasıyla papazlık ve piskoposluktur. Kelimenin etimolojik kökeni Yunanca "hizmetli, hizmetçi, yardımcı" anlamlarına gelir. (ç.n.)

** 1828 – 1831 yılları. (ç.n.)

Evlendiği için kilise hiyerarşisinde yükselme olanağı kalmadığından, bu kez Evangelismos Manastırı'nda basit bir keşiş olmuştu. Orada hataları için günah çıkarmış ve dediklerine göre, gösterdiği kahramanlıkların karşılığında ruhunu kurtarmıştı.

Yaşlı Sisois'in yanında temel eğitimimi aldıktan sonra manastırın bursuyla bir ruhban okuluna gönderildim. Son sınıfa kayıt oldum ve ardından Atina'daki Rizarios* yüksek ruhban okuluna yollandım. Neredeyse yirmi yaşımda başladığım eğitim hayatımı otuz yaşımda hukuk mezunu olarak tamamladım.

Tahmin ettiğiniz gibi, başarılı bir kariyerimin olduğunu söyleyemem. Hâlâ Atina'nın tanınmış bir avukatı ve siyasetçisinin yazıhanesinde çalışmaya devam ediyorum. Ondan hangi karanlık nedenlerden dolayı nefret ettiğimi tam olarak bilemiyorum, ama bu nefretim belki de hamim ve velinimetim olmasıyla ilintilidir. Kendimi geliştirme yolum kapalı, yeteneksizim ve işverenimin yanındaki daimi çıraklık konumundan kurtulma umudum pek yok.

Sahibinin avlusunda bağlı bir köpek nasıl boynundaki kısa ipin yarıçapının dışındakilere havlayıp bacaklarını ısıramazsa ben de hamimin yazıhanesinde sahip olduğum sınırlı yetkilerin dışına çıkıp herhangi bir şey söyleyemiyor, herhangi bir şey yapamıyorum.

***

Normal bir insan olduğum son dönem 187... yılının yazıydı. Kumral saçlı yakışıklı bir delikanlıydım ve Evangelismos Manastırı'nın çobanı olarak çalışıyordum. Kuzey rüzgârlarının dövdüğü, denizin hemen yanından dimdik

* Hayırsever kardeşler M. ve G. Rizaris'in bağışlarıyla 1844'te kurulan ve hâlâ Atina'da Vasilisis Sofias Caddesi'ndeki binasında faaliyetine devam eden ruhban okulu. (ç.n.)

yükselen kayalık sahilin bitişiğindeki tepelerde, manastırın keçilerini güdüyordum. Fırtınaların sürüklediği gemilerin yelkenlerini indirip buraya sığınmasından ötürü Ksarmeno* adını almış o ıssız sahil baştanbaşa benimdi.

Platana, Büyük Liman ya da Klima (Bağlık) adlarıyla da bilinen sarp kayalıklar kuzeye bakıyordu ve Yıldız ile Poyraz'a** açıktı. Yorulmak bilmez nefeslerinin ezeli kamçılayışıyla, saçlarımı dalgalandırarak eğip büktükleri çalılar ve yaban zeytinleri gibi kıvırcıklaştıran bu iki rüzgâra kendimi çok yakın hissediyordum.

Oradaki her şey benimdi. Bayırlar, derbentler, ovalar, bütün sahil ve tepeler. Tarla yalnız ekip biçme zamanı çiftçiye aittir. Çiftçi üç kez haç çıkararak "Peder, Oğlu ve Kutsal Ruh adına, bütün yabancılar, gelip geçenler ve gökyüzünün kuşları yesin, ben de emeğimin karşılığını alayım diye bu tarlayı ekiyorum," der.

Bense bu tarlayı hiçbir zaman sürüp ekmediğim halde kısmen de olsa biçiyordum. Hz. İsa'nın acıkmış öğrencilerini taklit ediyor, Eski Ahit'in bilmediğim kurallarını*** uyguluyordum.

Yoksul dulun bağı,**** sadece kükürtlemek, ayrık otlarını temizlemek, bir sepet üzüm ya da dallarda ürün kalırsa onları toplamak için geldiğinde ona aitti. Bütün diğer zamanlar benimdi.

---

* Skiathos Adası'nın kuzeydoğusundaki bu sahil günümüzde Ksanemo adıyla biliniyor ve yazar başka öykülerinde sahili hep bu adla anıyor. Yazar "Ksarmeno" adını sadece burada ve "ksilarmeno" (yelkenleri indirilmiş) etimolojisinden türeterek kullanıyor. (ç.n.)

** Orijinalde Borias ve Kekias. Yazar kuzeydoğu rüzgârının antik Yunanca adını kullanıyor. Çağdaş Yunancada bu rüzgâra Greğos (Poyraz) denir. (ç.n.)

*** *Eski Ahit, Yasa'nın Tekrarı*, 23: 25-26. "Komşunuzun bağına girdiğinizde doyuncaya dek üzüm yiyebilirsiniz, ama torbanıza koymayacaksınız." — "Komşunuzun ekin tarlasına girdiğinizde elinizle başak koparabilirsiniz, ama ekinlere orak salmayacaksınız." (ç.n.)

**** İncil'de yaygın olarak geçen "yoksul dul" ve "bağ" sembollerine gönderme. (ç.n.)

Bağlarla bahçelerdeki ürünlerden yararlanma konusunda tek rakibim belediyenin maaşlı kır bekçileriydi. Milletin malını mülkünü koruyor görünerek en güzel meyveleri kendilerine ayırmayı hak biliyorlardı. Bunlar benim iyiliğimi istemiyorlardı, tehlikeli rakiplerimdi.

Asıl mekânın daha yükseklerde, bağlarla zeytinliklerin yukarısındaydı, ama ben sıklıkla sınırları ihlal ediyordum. İki derbent arasındaki bodur ağaçlar, yabani otlar ve çalılıklarla kaplı üç tepede manastırın keçilerini otlatıyordum. Başlangıçta ayda beş, daha sonra altı drahmi maaşla çalışan çobanlarıydım. Manastır, maaşımdan başka, ayaklarıma sarınam için deri şeritleri ve keşişlerin pide dedikleri kara ekmek somunlarından bolca veriyordu.

Bana ayrılan bölgenin sınırlarına indiğimde karşılaştığım tek daimi komşum kendine özgü tuhaflıkları olan toprak sahibi Moshos* Efendi'ydi. Çocuksuz ve dul olduğu için evlat edindiği yeğeni Moshula ile arazisindeki küçük bir kulede yaşıyordu. Kızın anası doğumda ölünce o da bu tek çocuğu doğar doğmaz yanına almıştı ve öz evladı gibi seviyordu.

Moshos Efendi çeşitli işler yapıp uzun yolculuklara çıkarak yüklüce bir servet edinmişti. Kırda sahip olduğu geniş topraklara ek olarak, bazı yoksul komşularını tarlalarını satmaya ikna etmişti. Satın aldığı sekiz on tarlayı birleştirerek bölgemiz için çok büyük sayılabilecek yüzlerce dönümlük bir çiftlik kurmuştu. Arazisinin etrafına ördüğü duvara belki de toprağın değerinden fazla para ödemişti, ama bunu pek umursamıyordu. Moshos Efendi kendisi ve yeğeni için hazırladığı bu küçük krallıkta yaşamaktan çok mutluydu.

Arazinin bir köşesinde iki katlı küçük bir kule inşa etmiş, toprağı temizleyip ekinleri sulamak için kuyu açmış,

---

* Moshos kelimesinin sözlük anlamı misktir, Moshula da özel ismin kadınlar için kullanılan şeklidir. Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir tür ceylanın erkeğinin karın derisi altındaki bir bezden elde edilen ve parfüm yapımında kullanılan güzel kokulu madde anlamına gelir. (ç.n.)

suyolları kazmıştı. Arazisini dört kısma ayırarak bir bağ, bir zeytinlik, çeşitli meyve ağaçlarıyla dolu bir bahçe ve eğimli toprağını taş yığınlarıyla desteklediği bir bostan hazırlamıştı.

Oraya yerleşmişti ve kasabaya nadiren iniyordu. Çiftlik sahile bitişikti ve üstteki duvar küçük tepenin zirvesine kadar uzanırken aşağıdaki duvar kuvvetli poyraz estiğinde dalgalarla ıslanıyordu.

***

Moshos Efendi'nin biricik dostları tütün çubuğu, tespihi, çapası ve yeğeni Moshula'ydı. Genç kız benden iki yaş kadar küçüktü. Çocukluğunda kayadan kayaya zıplar, sahil boyunca bir koydan diğerine koşar, deniz kabukluları toplar, yengeç kovalardı. Tez canlı ve deniz kuşları kadar hareketliydi. Ezgiler Ezgisi'nde, ağabeylerinin bağda nöbet tutmaya gönderdiği genç kız gibi esmer ve güzeldi. "Ah, ne güzelsin, aşkım, ah, ne güzel! Peçenin ardındaki gözlerin güvercinler gibi."* Yakasının altından güneşi yansıtan boynu, yüzünün renginden çok daha açık, çok daha beyazdı.

Açık renkli, kızıl yanaklı, ışıltılar saçan yüzüyle bana parlak tüylü, küçük, narin yapılı kısır keçimi andırıyordu; nitekim, ona da Moshula adını vermiştim. Kulenin batı penceresi toprağı killi, eğimli bayıra açılıyordu; bayır tepenin zirvesine kadar uzanıyordu ve yaban otlarıyla, çalılıklarla ve bodur ağaçlarla kaplıydı. Benim bölgem oradan başlıyordu. Sık sık tepeden duvara kadar iner, manevi babalarım olan keşişlerin keçilerini otlatırdım.

Keçilerimin sayısı kırk beş ile altmış arasında değişirdi, o yıl da elli altı keçim vardı. Bir gün bayırdan dönerken Moshula'nın kaybolduğunu fark ettim. Hayvanları saydım,

---

* *Eski Ahit, Ezgiler Ezgisi*, 4: 1. "Ah, ne güzelsin, aşkım, ah, ne güzel! Peçenin ardındaki gözlerin güvercinler gibi. Siyah saçların Gilat Dağı'nın yamaçlarından inen keçi sürüsü sanki." (ç.n.)

sayıları elli beş çıktı. Başka bir keçi olsa sadece bir keçinin kaybolduğunu anlar, hangisi olduğunu bilemezdim. Ama Moshula'nın yokluğunu hemen fark ettim. Endişelendim, kartal mı kapmıştı acaba?

Kartallar tepenin alçak yamaçlarına kadar inmeye pek tenezzül etmezdi. Onlar batıdaki, kireçtaşıyla kaplı bembeyaz tepenin doruğunda yaşardı, bu yüzden halk arasında tepenin adı da Kartal Yuvası'ydı. Ama küçük keçimin cazibesine karşı koyamayıp alçak yamaçlara inmeleri o kadar mantık dışı da değildi.

Deliler gibi bağırmaya başladım:

"Moshula! Moshula neredesin?"*

Pencereye çıkmış olan Moshos Efendi'nin yeğeni Moshula'yı fark etmedim bile. Çiftlik duvarına dayalı kulenin açık penceresiyle keçilerimi otlattığım otlağın arası beş yüz adım kadardı. Genç kız bağırdığımı duyunca pencereden eğilip bana seslendi.

"Ne var, ne bağırıyorsun böyle?"

Ne diyeceğimi bilemedim ama yarım ağızla yanıt vermeyi başardım.

"Keçim Moshula'ya sesleniyordum. Seninle işim yok!"

Genç kız pencereyi kapatıp evin içinde kayboldu.

Başka bir gün beni yine aynı yerde görmüştü. Bir ağacın gölgesine sığınmıştım ve keçiler otlarken ıslık çalarak bir dağ türküsü mırıldanıyordum.

Aklına nereden estiyse pencereyi açıp bana seslendi.

---

* Papadiamantis çok sevdiği ve öykülerinde tekrar tekrar yer verdiği "Kaybolup bulunan koyun" meseline değiniyor. *Luka İncili* 15: 4-7. "Sizlerden birinin yüz koyunu olsa ve bunlardan bir tanesini kaybetse, doksan dokuzu bozkırda bırakarak kaybolanı bulana dek onun ardına düşmez mi? Onu bulunca da sevinç içinde omuzlarına alır, evine döner; arkadaşlarını, komşularını çağırıp onlara, 'Benimle birlikte sevinin, kaybolan koyunumu buldum!' der. Size şunu söyleyeyim, aynı şekilde gökte, tövbe eden tek bir günahkâr için, tövbeyi gereksinmeyen doksan dokuz doğru kişi için duyulandan daha büyük sevinç duyulacaktır." (ç.n.)

"Sen sadece ıslık mı çalarsın? Kaval çaldığını hiç duymadım. Kaval çalmayan çoban olur mu hiç?"

Yanımda kaval vardı ama beni dinlediğini bildiğimden, çalacak cesareti bulamıyordum. Yine de hatırını kırmamak için elimden geldiğince çalmaya çalıştım. Sanatımdan hoşnut kalıp kalmadığını bilemiyorum, ama ertesi gün armağan olarak birkaç kuru incirle bir tas dolusu pekmez verdi.

***

Bir ikindi vakti keçilerimi sahile indirmiştim. Deniz burada kayaların arasında onlarca küçük koy oymuştu; kayaların bazıları rıhtım gibi uzanırken bazıları küçük mağaralar oluşturuyordu. Dalgalar taşların arasında kıvrılarak yayılıyor, mırıldanıyor ve düzensiz köpükleriyle analarının kucağında doğrulup oynaşmak isteyen bebekler gibi dans ediyordu. Keçilerimi sık sık yaptığım gibi kaya oyuklarından tuz yalamaları için sahile indirmiştim ve denizin büyüleyici güzelliği aklımı başımdan almıştı. Ağustos ayıydı, serin sularda yüzmek istedim.

Keçilerimi biraz daha yukarıya, iki uçurum ile tepenin doruğundan geçen patikanın arasına çıkardım. Dağdan bu patikayı izleyerek inmiştim ve akşama doğru ağıla yine bu patikadan dönecektim. Aç olmadıkları halde, çok sevdikleri deniz börülcelerinin, kaya koruklarının tadına baksınlar diye keçilerimi oraya bıraktım. Beni sessizce beklemeleri için usulca ıslık çaldım, istediğimi yaptılar. Bunlardan yedi ya da sekizi tekeydi ve boyunlarında çanlar asılıydı. Huzursuzlanırlarsa çan seslerini çok uzaklardan duyabilirdim.

Geri döndüm, uçurumu aşarak sahile indim. Tam o sırada güneş batmıştı, dolunay karşıki adanın* dağlarının iki arşın yukarısına çıkmıştı. Üzerinde bulunduğum kaya kuzeye bakıyordu ve koyun batısında denizin içinde kaybolmak

* Skopelos Adası. (ç.n.)

üzere olan güneşin kızıllığı yansıyordu. Arkasından sürüklenen erguvani kaftanının uzun kuyruğu muydu, yoksa halk arasında söylendiği gibi güneşin anasının oğluna kurduğu sofra mıydı bilemedim.

Bir karganın burnu gibi kıvrık koca kayanın sağında, deniz perileri büyük bir özenle bembeyaz kristal görünümlü deniz kabukları ve rengârenk çakıl taşlarıyla süslemiş gibi görünen küçük bir mağara vardı. Mağaradan başlayan dar bir patika, sarp kayalığı yanlamasına tırmanıyor ve sahil boyunca yüzlerce metre uzanan Moshos Efendi'nin bahçe duvarının kapısına kadar devam ediyordu.

Gömleğimle pantolonumu çıkararak kendimi denize bıraktım. Suyla bedenimi ovaladım, elimi yüzümü yıkadım, birkaç dakika boyunca yüzdüm. Tanımlanamaz bir mutluluğun, bir büyünün etkisindeydim. Köpüren dalgalarla bir olduğumu, onların ıslak, tuzlu ve serin doğalarıyla bütünleştiğimi hissediyordum. Keçi sürüsüyle ilgilenmem gerekmese denizden çıkmaya kıyamayacak, yüzmeye doyamayacaktım. Üzerlerindeki güçlü otoriteme ve buradan seslenerek uslu durmalarını sağlayabilmeme rağmen alt tarafı keçiydiler, küçük çocuklar gibi haylaz ve yaramazdılar. Otlamaktan sıkılıp dağılacaklarından korkuyordum, o zaman tekelerin çan seslerini izleyerek gece boyunca dağlarda bayırlarda küçük sürümün peşinden koşmak sorunda kalacaktım. Daha önce kaçırarak kırmızı kurdeleli altın kaplama çanını çaldıkları (ah o hırsızı bir yakalasam) Moshula için özel önlem almıştım. Yine sağa sola kaçmaması için, denize girmeden önce elbiselerimi çıkardığım kayanın tepesinde iple bir çalıya bağlamıştım.

Hemen denizden çıktım, gömleğimle pantolonunu giydim ve kayaya tırmanmaya hazırlandım. Tabanı dalgalarla ıslanan kayanın tepesinde bağladığım Moshula'yı çözecek, iki yüz adım kadar ileride otlayan sürümün yanına gidecektim. Küçük dik yokuşu çıkmak, kaygan sarp kayaya tırman-

mak benim için çocuk oyuncağıydı. Mahalle çocuklarının mermer basamaklarını üçer üçer çıktıkları bir merdivenden güle oynaya çıkmaları kadar kolaydı.

Tam adım atmak üzereydim ki denize düşen bir bedenin çıkardığı türden bir ses duydum. Ses sağımdan, perilerin deniz kabukları ve çakıllarla süslediği mağaranın önünden geliyordu. Daha önceleri Moshos Efendi'nin yeğeni Moshula'nın oradan denize girdiğini görmüştüm. Genç kızın bu saatlerde denize gireceğini bilsem, bahçenin sınırlarına bu kadar yaklaşmaya cüret edemezdim. O bildiğim kadarıyla sabahleyin, gün doğarken denize girerdi.

Hiç ses çıkarmadan kayaya tırmandım ve sık bir çalının arkasına gizlenerek büyük bir dikkatle mağaraya doğru baktım. Moshula gerçekten de denize girmiş yüzüyordu ve çıplaktı...

***

Sakin denizi gümüşle kaplayan ve ışıltılar saçarak dalgaları dans ettiren tatlı ay ışığında onu hemen tanıdım. Denize atlarken suya dalıp başını ıslatmıştı ve su damlaları inciler gibi saçlarından dökülüyordu. Kulaç atarken yüzü benim bulunduğum tarafa dönüyordu. Yüzüşü çok güzeldi.

Gitmek için ayağa kalkmam, çalıların arkasından eğilerek keçimin bağını çözmem ve nefesimi tutarak hiç gürültü çıkarmadan kayadan uzaklaşmam gerekiyordu. Ama kayanın üzerinde doğrulduğum an Moshula beni görecekti. Yüzü bana dönükken ona görünmeden gitmem mümkün değildi.

Bir anlığına da olsa ay ışığı kayanın tepesindeki siluetimi ortaya çıkaracak, kız da beni görecekti. Doğal olarak şaşıracak, korkup çığlık atacaktı. Ardından beni kim bilir hangi karanlık niyetlerle orada saklanmakla suçlayacak ve başım belaya girecekti.

İlk düşüncem öksürmek, orada olduğumu belli etmek ve "Farkına varmadan kendimi burada buldum. Korkma, hemen gidiyorum!" diye bağırmaktı.

Ama nedense korktum, cesaret edemedim. Yetiştiğim dağlarda kimse bana görgü kuralı öğretmemişti. Boynumu bükerek tekrar kayadan aşağıya indim, beklemeye koyuldum.

"Kız uzun süre yüzmez," diye düşündüm. "Birkaç kulaç daha atıp denizden çıkacak, giyinip uzaklaşacak. O evine gider, ben de sarp tepelerime tırmanırım."

Peder Sisois'in ve manastırın günah çıkaran keşişi Peder Grigorios'un bana daima kadınlarla ilgili günahkâr düşüncelerden uzak kalmamı öğütlediklerini hatırladım.

Beklemekten başka seçeneğim yoktu. Ya da elbiselerimle suya atlayıp denize açılmalı, kızın bulunduğu kumsalın batısına kadar yüzmeliydim. Sahilin bu kesimi tamamen kayalıktı ve kıyıya çıkacak bir kumsal bulana kadar yarım mil yüzmem gerekecekti. Sahil boyunca sadece, mağaralarla kayaların arasında kalan bulunduğumuz nokta denize girmeye uygundu.

Üstelik keçim Moshula'yı kayanın üzerinde bağlı bırakacaktım. Islak elbiselerle kumsaldan sahile çıktıktan sonra, sürünün yanına gitmek için, üzerimden köpükler ve tuzlar akarak dar patikalar boyunca iki bin adımdan fazla yürümem gerekecekti. Uçurumun kenarına bağladığım keçiye ulaşmak için arka yoldan sarp kayaya tırmanacaktım ve o zamana kadar Moshula evine dönmüş olacaktı. Bu planı gerçekleştirmek çok zordu, büyük emek gerektiriyordu ve bir saatten fazla sürerdi. Bu arada sürünün güvenliğinden de emin olamazdım.

Bekleyecektim, başka çarem yoktu. Nefesimi tutacak, kendimi kıza belli etmeyecektim. Niyetimin kötü olmadığı konusunda da vicdanım rahattı.

Ama ne kadar masum olursam olayım, merak duymaktan kendimi alamadım. Denizde yüzen genç kızı görebilmek için çalılıkların arkasına gizlenerek, hiç ses çıkarmadan tekrar kayaya tırmandım.

Muhteşem bir görüntü, bir mucize, bir rüyaydı! Mağaradan beş kulaç kadar uzaklaşmıştı ve sırtı bana dönük, doğuya doğru yüzüyordu. Hafifçe ışıldayan kuzgun karası saçlarını, narin hatlı boynunu, süt beyazı omuzlarını, tornadan çıkmış kadar düzgün kollarını ay ışığının altında hayal meyal seçebiliyordum. Karanlık ve loş ışık altında gidip gelen, dalgaların arasında bir görünüp bir kaybolan kıvrak belini, bacaklarını, dizlerini görüyordum. Denizin gizemli kokularıyla serin esintisi altında koynunun ve kalçalarının zarafetle hareket edişini tahmin etmeye çalışıyordum. Bir nefes, inanılmaz bir hayal, dalgalar üzerinde asılı duran bir rüya, bir deniz perisi, bir siren, yüzen bir büyü, yüzen bir serap gibiydi.

Tam o sırada, gitmek üzere kayanın üzerinde sessizce doğrulursam sırtı bana dönük olan kızın beni göremeyeceğini düşündüm. O doğuya doğru yüzüyordu, bense batısında, arkasındaydım. Gölgem bile onu rahatsız edemezdi. Ay doğu tarafımızda kaldığı için gölgem batıya, kayanın arkasına düşecekti.

Aklım karışık öylece kalakalmış, dünyevi düşüncelerden arınmıştım.

***

Kurnazca olduğu kadar çocuksu ve aptalca düşüncelere kapıldığımı, dua ile beddua arası dileklerde bulunduğumu da söylemeliyim. "Ya birden tehlikeye düşse! Çığlık atsa! Denizin dibinde bir orfoz görüp onu köpekbalığı sansa! Yardım dilemek için bağırsa!"

Dalgalar üzerinde asılı duran rüyaya bakmaya doyamıyordum. Ama son anda, birden ilk düşüncelerime geri döndüm. Elbiselerimle denize atlamak, karşı yöne doğru kulaç atarak kumsala kadar yüzmek ve beni günaha çağıran görüntülerden uzaklaşmak, bir an önce buradan gitmek istedim.

Yine de gözlerimi dalgalar üzerinde asılı duran rüyadan alamıyordum. Ama aniden bir ses, keçimin sesi beni dünya gerçeklerine döndürdü. Küçük Moshula melemeye başlamıştı.

Bunu düşünememiştim. Ben susabilirdim ama keçimi suskun kalmaya zorlayamazdım. Daha önce Moshula'nın çanını çalan meçhul hırsız gibi hayvan çalmaya hiç yeltenmediğim için hayvanların ağzı nasıl kapatılır bilmiyordum. Ağzını tıka basa cehriyle doldurmam, iple çenesini bağlamam ya da başka bir şeyler yapmam gerekirdi. Ama keşke ne yapacağımı bir bilebilseydim!

Can havliyle yerimden fırlayıp keçinin çenesini elimle kapamaya koştum. Çalıya bağlı kızımı düşünmekten, bir anlığına denizde yüzen kızı unuttum. Beni görebileceğini umursamadan kayanın üzerinde doğrulup hızla atıldım.

Bu arada zavallı keçime karşı duygularım kabarmıştı. Moshula'yı çalıya bağladığım ip çok kısaydı. Boynuna dolanıp hareket etmesini engelleyebilir, hatta zavallı hayvanı boğabilirdi.

***

Denizde yüzen genç kız, keçinin melemesini duydu mu, bilmiyordum. Ama duymuş olsa bile korkulacak bir şey yoktu. Yüzdüğü yerden birkaç kulaç öteden bir hayvanın sesini duymak o kadar da olağanüstü değildi.

Yine de, kayanın üzerinde doğrulmam yetmişti. Genç kız keçinin melemesini duymuş olmalıydı, çünkü bu tarafa doğ-

ru bakıyordu. Çalılar arasında hareket eden kara gölgemi gördü ve korkuyla çığlık attı.

O anda korku, heyecan ve tarif edilemez bir üzüntü duydum. Dizlerimin bağı çözülmüştü, korkudan zangır zangır titreyerek zorlukla bağırabildim.

"Korkma, yok bir şey... Sana zarar vermek istemiyorum..."

Bir yandan da, kıza yardım etmek üzere denize atlamak ile oradan bir an önce uzaklaşmak arasında kalakalmıştım. Sesim onu yeterince rahatlatmış mıydı, yoksa orada kalmak, yardımına koşmak daha mı iyi olurdu?

Balıkçılar bu sularda sıklıkla balığa çıktıkları için pek de tuhaf olmayan bir tesadüf eseri, karşı koyun güneybatısından bir balıkçı teknesi belirdi. Kürek çekerek bize doğru geliyordu, ama genç kız tekneyi görünce rahatlayacağına daha da çok korktu.

Telaşlandığını dışavuran bir çığlık daha attı ve anında suya batarak dalgaların arasında kayboldu.

Artık tereddüt edemezdim. Tekne kızın suya battığı noktadan yirmi kulaçlık mesafedeydi, oysa ben sadece beş altı kulaç uzağındaydım. Hiç düşünmeden, elbiselerimle kayadan denize balıklama atladım.

Suyun derinliği iki boy kadardı. Denizin dibinde, insanı yaralayabilecek kayalar ve taşlar yoktu, zemin kumla kaplıydı. Dibe kadar inip tekrar su yüzeyine çıktım.

Genç kızın denize gömüldüğünü belli eden girdaptan beş kulaç kadar uzaktım. Hava kabarcıkları bahtsız kızın yerini birkaç saniyeliğine daha belli edecek, sonra hiçbir iz kalmayacaktı. Bütün gücümle üç kulaç atarak yanına vardım.

Biçimli bedeni dalgaların köpüklerindense denizin dibine ve hayattansa ölüme daha yakındı. Genç kızı kucakladığım gibi yüzeye çıktım.

Bedenini sol kolumla sarmış yüzerken yanağımda ılık nefesini hissettim. Şükür Yaradan'a, zamanında yetişmiştim.

Ama hayat belirtileri henüz o kadar belirgin değildi. Nefes alabilmesi için onu bütün gücümle sarstım. Omzumdan tutunmasına yardım edip sağ kolum ve iki ayağımla karaya doğru yüzmeye çalıştım. Gücümün katlandığını hissediyordum.

Genç bedeni bedenime kenetlenmiş, hayata sımsıkı sarılmıştı. Ne olur yaşasın, ne olur mutlu olsun! İçimde hiçbir art niyet yoktu, karşılığını beklemeden kendimi feda etmeye hazırdım. Hiçbir karşılık istemeyecektim!

Masum genç kızın birkaç dakikalığına bana kenetlenen yumuşak, narin bedenini anlamdan yoksun hayatım boyunca hiç unutmayacağım. Bir rüya, bir serap, bir büyüydü. Bu ruhani temas beşeri dünyanın çıkarcı kucaklaşmalarından, içtenlikten uzak dostluklarından, satın alınan aşklarından ne kadar da farklıydı. O narin dokunuş bir yük değil, bir rahatlama, bir dinlenmeydi. Hiçbir zaman kendimi o yükü taşıdığım an kadar hafif hissetmemiştim. Bir anlığına ellerimle bir rüyayı, kendi rüyamı kavrayabilen insan olmuştum.

***

Moshula ölmedi, yaşıyor. O günden sonra onunla çok az karşılaştım, neler yaptığını hiç bilmiyorum. Diğer kadınlar gibi bir kadın olmalı, diye düşünüyorum.

Ama onun hayatı için ağır bir bedel ödedim. Genç kız uğruna ihmal ettiğim küçük keçi, bağlı olduğu ipe dolanarak boğuldu. Yine de keçi için fazla üzülmedim, onu Moshula için verilmiş bir kurban olarak gördüm.

Keşişlerin yardımı ve desteğiyle okuma olanağını buldum, avukat oldum. İki ruhban okulundan geçtiğime göre bu sonuç çok olağandı.

Denizde yüzen kızla yaşadığım o rüya gibi anların anısı rahip olmamı engelledi mi, bilemiyorum. Aslında tam da o anılar yüzünden rahip olmalıydım.

Yaşlı Sisois'in söyledikleri çok doğruydu. "Keşiş olmamı isteselerdi beni manastırın dışına çıkarmamaları gerekirdi." Bana öğrettiği çarpık çurpuk bilgiler ruhumu kurtarmak için yeterliydi. Belki de gerek duyduğumdan da fazlaydı.

Şimdi keçim Moshula'nın boynuna dolanarak boğulmasına neden olan o kısa ipi anımsadıkça ve meselde sözü edilen efendisinin avlusuna bağlı köpeğin* ipiyle kıyasladıkça, bu iki ipin birbirleriyle ilişkili olup olmadığını ve benim için İncil'de sözü edilen "iple ölçülen miras"** anlamına gelip gelmediğini kendi kendime soruyorum.

Ah, hâlâ dağlarda bir çoban olabilseydim!

Ὄνειρο στό κῦμα (Oniro sto kima)
Panathinea dergisi, 15 Ekim 1900

---

* *Eski Ahit, Süleyman'ın Özdeyişleri* 7: 22. "Kesimevine götürülen öküz gibi hemen izledi onu delikanlı; Tuzağa düşen geyik gibi". Özdeyişlerin Yunanca aslı "ve o kandırılarak kesimhaneye götürülen öküz gibi ya da iple bağlı köpek gibi peşinden gitti." şeklindedir. (ç.n.)

** *Eski Ahit, Mezmurlar* 105: 10. "Hakkınıza düşen mülk olarak Kenan ülkesini size vereceğim." Mezmurların Yunanca aslında "iple ölçülen mirasınız olarak" ibaresi var. (ç.n.)

Modern Klasikler Dizisi - 188

Aleksandros Papadiamantis'in altı öyküsünden oluşan *Düşkün Derviş* seçkisi, yazarın edebi serüvenini yansıtmanın yanında, izleyen yıllarda Ege-Akdeniz havzasındaki edebi, kültürel arayışlara temel oluşturacak motifler barındırmaktadır. Doğduğu ve çocukluğunu geçirdiği adalardaki yoksul halkın yaşantısı, âdetleri, gündelik karşılaşmaları ve gerilimleri Papadiamantis'in alabildiğine yalın, neredeyse masalsı dilinde yansımasını bulur. Meçhul bir yoksul Müslüman, intikam ile kabulleniş arasında salınan denizci delikanlı, istemeyerek gelin geldiği evden kaçmaya çalışan genç kadın ve tefeciler, balıkçılar, kahvehaneciler Papadiamantis'in öykülerinde ortak bir hümanizmin yapı taşlarını oluşturur.

ALEKSANDROS PAPADIAMANTIS (1851-1911): Yunanistan'ın Skiathos Adası'nda yoksul bir ailenin çocuğu olarak doğan Papadiamantis öğrenim ve yazarlık yaşamı boyunca peşini bırakmayan zorluklara karşın Yunanistan'ın önde gelen öykücülerinden biri oldu. Büyük Yunan şairi Yorgo Seferis'e göre o, "çağdaş Yunan Edebiyatı'nın en büyük düzyası ustası" idi. Papadiamantis, on dokuzuncu yüzyıl sonu Doğu Akdeniz kültür dünyasını yansıtan biçimde, Yunanistan taşrası yanında Atina ve İstanbul gibi merkezlerden de beslenmiş, Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sından Mark Twain'in *Bir Milyonluk Banknot*'una kadar dünya edebiyatının onlarca başyapıtını Yunancaya ilk o çevirmiştir. Pek çok yapıtının yanı sıra yazarın roman ve novellalarından bazıları şunlardır: *Muhacir Kadın* (1879), *Ulusların Tacirleri* (1882), *Çingene Kızı* (1884); *Hristos Milionis* (1885), *Karantina Gardiyanı* (1893), *Katil Kadın* (1903), *Gülrengi Sahiller* (1908).

9 786254 058271